

Raamatukogu

- * Raamatukoguhoidja imago
- * Maaraamatukoguhoidjate töö tasustamine
- * Andmebaasid
- * Koolilugemine – kas sunnitud armastus?

6/ 2002

RK

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU
EESTI RAAMATUKOGUHOIDJATE ÜHING

6/2002

Toimetuse kolleegium:

MALLE ERMEL
MALL KAEVATS
GERDA KOIDLA
AIRA LEPIK
REET OLEVSOO
ILME SEPP
TIIU VALM
ANNE VALMAS

Tegevtoimetaja / *Editor* ENE RIET
Toimetaja MAIRE LIIVAMETS
Toimetaja ELLEN ARNOVER
Makett: KERSTI TORMIS
Kaanefoto: TEET MALSROOS
Tallinna Inglise Kolledži
raamatukogu

Aadress / Address:

15189 Tallinn
Tõnismägi 2
Eesti Rahvusraamatukogu
«Raamatukogu» toimetus
tel. (372) 630 7128
faks (372) 631 1410
elektronpost: enerk@nlib.ee
kodulehekülg eesti ja inglise k.:
<http://www.nlib.ee/anded/rk/indexrk.html>
<http://www.nlib.ee/anded/rk/iindexrk.html>

ISSN 0235 - 0351
Ilmub 6 korda aastas

Tere, kolleeg!

Aasta on möödunud kiiresti ja toonud endaga kaasa olulisi muudatusi meie raamatukoguelus. Ja vaid tulevik näitab, kas kõik ümberkorraldused olid õigustatud ning vajalikud.

RK jaoks, arvan, võib 2002. aasta lugeda kordaläinuks. Varasemast vähem räägiti sellest, et ajakiri ei püüdle võimalikult suure lugejaskonna poole ega tasu majanduslikult ennast ära. Niisugust minnalaskmise poliitikat heidetakse ette enamikule kultuuriväljaannetest.

Seetõttu oli kosutav lugeda novembri keskel "Eesti Ekspressi" kultuurilisas kultuuriajakirjanduse tänasest seisust. "Areeni" kaaneloos kinnitab meediaõppejõud Tiit Hennoste, et igal kultuuriajakirjal on oma sihtauditoorium, mis pannakse paika väljaande kontseptsiooniga. Kui sihtauditoorium on väga väike, siis ei saagi ajakiri ennast ära tasuda ning riigi toetus peab jääma. Sealjuures peaks ajakiri oma lugejaskonda uurima, ennast temale reklaamima ja arvestama lugeja rahakotiga. ("Kontseptsioone oodates", 14. nov. 2002).

RK trükiarv on aastaid püsinud sama ja tundub, et oleme saavutanud tellijate arvu lae. Siin mängib oma osa kindlasti hind ja peab nentima, et raamatukogude kõhna rahakotiga ei ole me saanud eriti arvestada, sest püsijäämiseks peab teatud kindel sissetulek olema garanteeritud.

Tänusõnad kõigile, kes kitsastest oludest hoolimata on "Raamatukogule" truuks jäänud. Täna meie tugevaid toetajaid Rahvusraamatukogu ja Kultuuriministeeriumi, mööduval aastal ka Kultuurkapitali. Kenasti sujus koostöö Euroopa Liidu Infosekretariaadiga.

Ajakirja sisukuse määravad kirjutajad. RK ei saa enam kurta heade autorite vähesuse üle – igasse numbrisse on jagunud eesti kultuuris ja poliitikas tuntud tegijaid, kelle kirjutised lisavad kaalukust meie väljaandele. Rõõmustavalt on tõusnud raamatukoguhoidjate kaastööde tase, mille üks põhjusi on kindlasti igapäevatoos kasvanud oma mõtete kirjaliku väljendamise vajadus.

Toimetuse mureks on vaid, et kõik meie lugejaskonna eriala- ning kultuurialaste teadmiste täiendamiseks oluline saaks avaldatud. Kas oleme astunud lugejast sammu võrra ees, jääb teie otsustada.

Saabuvaks aastaks
meeldivat koostööd soovides

Ene Riet

SISUKORD

AVAVEERG

Kultuuriaasta 2002: Eesti juhtum **Toomas Liiv 4**

Raamatukoguhoidja imago: ühe enesekindla praktiku vaatenurgast **Marju Rist 5**

RIIKLIK INFOPOLIITIKA

Andmebaasid parlamenditeeninduses **Marju Rist 6**

Artiklite andmebaasid jätkuvalt murelapseks **Aurika Kruus, Anne Klaassen 8**

RAHVARAAMATUKOGU

Maaraamatukoguhoidjate töö tasustamisest **Sirje Bärg 10**

Kas Vinni-Pajustis on mudelraamatukogu? **Ere Tammeorg 13**

LASTETEENINDUS

Aeg annab arutust! **Anne Rande 15**

ARENDUSTEGEVUS

Uut statistikas: rahvusvaheline standard ISO 2789 : [2002] **Anu Nuut 17**

RAAMATUKOGUNDUSE UUDISKIRJANDUS **21**

STATISTIKA

Eesti kooliraamatukogud 2001.-2002. õ.-a.: tabel **Heli Priimets 24**

TEADUSRAAMATUKOGU

Millest huvitub üliõpilane **Anne Veinberg 25**

RAAMATULUGU

Torquato Tasso "Vabastatud Jeruusalemm" Oleviste kogus **Marita Paas 27**

JUTUTUBA

Lugesin end raamatukoguhoidjaks: intervjuu Tiina Kulliga **Maire Liivamets 29**

KÜSI JULGESTI!

Tiina Tarik, Kristi Simpson, Linda Sarapuu ja Ljudmila Kapatsõna
vastavad küsimusele: millest mõtled raamatukoguhoidja? **31**

EESTI RAAMATUKOGUHOIDJATE ÜHING

Raamatukogupäevad "Lugemine lubatud" **33**

JURISTIVEERG

Töö- ja puhkeaja seadus **Heli Naeris 36**

KONVERENTSID & SEMINARID

Õppe- ja uurimistöo kolib digitaalsesse keskkonda **Ellen Arnover 37**

Raamatuteaduse seminar Vilniuses **Tiiu Reimo 38**

Asutati NAPLE **Meeli Veskus 38**

Eesti raamatut tuleb hoida **Maire Liivamets 39**

SÕNUMID

Üks ennemuistne eesti jutt **Tiina Ritson 39**

Mälestame: Merike Kaljumäe **40**

Viktor Kõressaar **40**

Õnnitleme: Evi Rannap – 70 **42**

KREUTZWALDI AASTA

Pöördumine ja tähtsamad üritused **Mihkel Volt 41**

SUMMARY **42**

KULTUURIAASTA 2002: EESTI JUHTUM

TOOMAS LIIV

Kaksteist kellalööki südaööl, klaasikõlminat, purjus kilkeid, pauke, tuld ja värki, läinud ta ongi, aasta 2002.

Otsekui oleks teeneline raamatukogurott tõstnud järjekordse vana/uue kõite rappuvale riiulile, raamatu, millel pealkirjaks "Aasta 2002". Kui seda raamatut lapata kultuuri otsiva pilguga, siis – mida me näeme, mida leiame? Näeme üht-teist huvitavat, leiame mitmeid arusaamatusi, leiame intriige ja mida kõike veel. Ent mis kõige tähtsam – me leiame suure segaduse meie Rahvusooper "Estonia" pardal. Kusjuures seda segadust jagus nii kevadesse kui ka sügisesse, ja see paneb mõtlema. Kõigepealt terminist, s.t. nimest. See oli tõeliselt geniaalne idee nimetada nõukogulik RAT (Riiklik Akadeemiline Teater) "Estonia" Rahvusooperiks "Estonia".

Aga mida see tähendab? Kas seda, et seal esitatakse eesti rahvusoopereid? Mul on küll niisugune tunne, et vähemalt aastal 2002 ei olnud repertuaaris ei Evald Aava "Vikerlasi" ega ka mitte Gustav Ernesaksa "Tormide randa". Võib-olla oli seal mõni teine "rahvusooper", see võib küll olla. Sellisel juhul ei pannud mina seda lihtsalt tähele. Kuid võib-olla tähendab Rahvusooperi nimetus seda, et seal laulavad/mängivad/

tantsivad eesti soost inimesed? Kahtlen. Eriti, kui vaadata balletitrupi nimekirja. Aga see selleks. Tõsiasi on see, et "Estonia" teater on olnud eestikeelse kultuuriruumi lipulaevaks läbi aastakümnete. Ja nüüd nad riidlevad. Nüüd nad kaklevad. Minu häda on selles, et ma ei tunne praegusest Rahvusooperi koosseisust personaalselt mitte kedagi. Aga ma arvan, et kuna tegemist on ikkagi Rahvusooperiga, siis tuleks ka nn. rahvusel (mis asi see küll on!), mida kehastab ja esindab Eesti Vabariigi Valitsus, Riigikogu ja Eesti Vabariigi President, see asi lahendada. Ja lahendada niimoodi, et neile, s.t. rahvusooperlastele, tuleb palju rohkem raha anda. Küll siis nii mõnigi staar rahuneb ja nii mõnigi riid laheneb. Rahvusooper on ikkagi tõsine asi. See on rahvuslik asi. Aga – kust seda raha võtta? Kaitseministeeriumilt ilmselt ei saa, sest muidu me ei pääseks NATO-sse. Aga siiski... kui võtaks Kaitseliidult raha ära? Ja annaks selle rahvusooperile. Sest keda meie Kaitseliit siis senini kaitsnud on? Kas ta kaitses meid aastail 1939–1940? Kas ta kaitses meid aastal 2002, kui Eesti Vabariigi pealinna ühel peatänaval (Viru tänav) võib nii öösel kui päeval kõikvõimalike kurjategijate ohvriks langeda.

Politsei selle ülesandega hakkama ei saa. Kuigi peaks saama.

Aga jätame politsei ja n.-ö. politseikultuuri seekord mängust välja. See on omaette teema. *À propos* – ma ei ole Tallinnas Raevoja platsil näinud veel mitte ühtegi "mind-kaitsvat" kaitseliitlast. Aga mõni kaitseliitlane võiks ju mind isegi Tallinna südalinnas "kaitsta". Milleks meile niisugune tarbetu organisatsioon nagu tänane Kaitseliit, mis mitte midagi ega mitte kedagi ei kaitses? Aga see on juba kultuuri küsimus. See on valitsemiskultuuri küsimus. Ja see on, paraku, ka kultuuritöötajate palkade küsimus. Sest kultuur algab palkadest – kellele makstakse ja kellele ei maksta.

Sest Kaitseliidu raha võiks anda kultuuritöötajatele. Sest võib-olla nemad oma raamatukogude, kirjutamiste ja teatritegemistega suudavad praegu lohkavat pätindust paremini peatada ning nn. rahvust kaitsa. Seniks kuni seda nn. rahvust jätkub. Sest tegelik probleem on ju väljasuremises. Ja 2002. aasta tegeliku kultuuri-probleemi ütles välja Ilmar Raag: tüütu on olla väljasureva rahva intelligent! See on õige. Ja samas – me peame seda olema. Seda ütles meile kultuuriaasta 2002. Oleme siis.

RAAMATUKOGUHOIDJA IMAGOST

ühe enesekindla praktiku vaatenurgast

MARJU RIST

RR, parlamendiinfo keskuse juhataja

Et olla edukas, peate ka näima sellisena.

Thomas Moore

Ilmselt enamik neist, kes on töötanud raamatukogus vähemalt kümme aastat, on jõudnud tõdemuseni, et nii töökeskkond, sisu kui ka raamatukoguhoidjale esitatavad nõuded erinevad kardinaalselt varasemast. Ainuke, mis ei taha muutuda, on meie elukutse prestiiž.

Paljudel on meeles 1996. aasta veebruaris toimunud kultuuri-töötajate streigile järgnenud reaktioon massimeedias. Tõsimeelselt pakuti ühe variandina välja raamatukoguhoidjate asendamine koduperenaistega, kes ühtlasi saaksid seeläbi vaheldust igapäevaellu.

Küllap nii mõnigi meist on pidanud seltskonnas viibides ümber lükkama väiteid, nagu oleks raamatukogus võimalik tööajal raamatuid ja uusi ajakirju lugeda või koguni kampsunit kududa, ja suvel selgitama, miks me hommikuti, kui maja avatakse lugejatele alles keskpäeval, vabadust ei naudi. Samalaadsete värvikate näidetega võiks jätkata.

Veel neli-viis aastat tagasi, korraldades infootsingulast koolitust kõrgkoolidele, valitsus- ja teadusasutustele, tunti samaväärset huvi nii andmebaaside kui ka nende tutvustajate vastu. Tüüpiliseks küsimuseks kujunes: kas sellised targad, julge esine-

mise ning põhjaliku ainetundmisega, noored ja kaunid naised töötavad tõepoolest raamatukogus?

Töötavad küll ja lisaks neile tarmukad, ettevõtlikud, avatud ja huumorimeelsed, hoolitsetud daamid keskeas või üle selle. Nad on mitte ainult paljulugenud, vaid oskavad ka loetut analüüsida, orienteeruvad suurepäraselt nii ametlikus kui mitteametlikus poliitikas ja veel tuhandes asjas ning, uskuge mind, enamasti pole nad sinisukad ka praktilises igapäevaelus.

Sekretäri või pangatelleri amet tundub paljudele raamatukoguhoidja omast ihaldusväärsem, mõnikord ka raamatukoguhoidjatele endile.

Võiks ju kehitada õlgu ja mitte lasta end meie elukutsega seotud hoiakutest segada, kui me mitte ise osaliselt ei oleks alusepanijateks üleolevale suhtumisele ühiskonnas.

Ühelt poolt passiivsus ja leppimine: meid ei mõisteta ega hinnata. Teisalt anname omapoolselt mõista, et ega raamatukogu see päris vääriline paik ei ole.

Kui võimekas, teaduskraadi ja välismaal stažeerimise kogemusega noor inimene esitab oma CV infospetsialisti vakantssele kohale raamatukogus, hakatakse otsima

töötaotlemise varjatud, n.-ö. tegelikke põhjusi. Tal peab ju midagi viga olema, miks ta muidu tahab raamatukokku tulla.

Markantse näitena on mul meeles ka juhtum, kus raamatukogu tippjuht tõi personali headuse näitena tema asutusest lahkunud töötaja töölevõtmise kaupluse "Bastion" müüjaks.

Tõsi, olen ka ise uhke tooniga rääkinud oma osakonna inimeste minekust teisele tööle. Euroopa Liit ja selle institutsioonid on meile juba väga lähedale jõudnud ning rida võimekaid kolleege on edukalt läbinud pingelised konkursid ning võetud infotöötaja, toimetaja või tõlgina tööle Brüsselis, Roomas, Luksemburgis.

Me oleksime silmakirjatsejad, kui räägiksime sel juhul ainult huvitavatest väljakutsetest, sest tasu samalaadse töö eest on seal kümneid kordi suurem meil makstavast.

Keegi ei armasta õnnetuid, vaeseid ja hädiseid. Halisemine ei tee tõepoolest asju paremaks.

Olgem siis ise ilusad ja vaprad ja eelkõige õnnelikud, sest meil on huvitav ja vajalik töö, mida me naudime ning andkem sellest ka teistele teada.

ANDMEBAASID PARLAMENDI- TEENINDUSES

MARJU RIST

RR, parlamendiinfo keskuse juhataja

Andmebaaside kasutusõiguse ostmine on raamatukogude praktikas uus ala.

*Tuleb kursis olla lepinguid reguleerivate seadustega, samuti omandada läbirääkimis-
oskusi.*

Andmebaaside valiku ja hankega on Rahvusraamatukogu parlamendiinfo keskuses tegeldud üle kümne aasta. Lähtutakse eelkõige Rahvusraamatukogu kui parlamendiraamatukogu ülesannetest.

Esmaseks valiku kriteeriumiks jääb *temaatiline printsiip*. Tervikuna on nn. parlamendiraamatukogu valdkondade (õigus, poliitika, majandus, statistika, demograafia jne.) komplekteerimiseks planeeritud ca 40% kogude arendamiseks ettenähtud summadest.

Arvesse võetakse kindlasti ka *keelelist printsiipi*, eelistatud on inglise, vene ja saksa keel. Seoses EL-i ühinemisläbirääkimistega on suurenenud mingil määral prantsuskeelsete materjalide kasutamine.

Mitte vähem tähtis ei ole *geograafiline printsiip*. Infotöö praktika on näidanud, et päringute lahendamisel, eriti kui soovitakse esitada võrdlevaid materjale eri riikide majanduse, poliitika, sotsiaalvaldkonna kohta, on esmaseks huvisfääriks Euroopa riigid. Kõige sagedamini meie lähinaabritena Soome, Läti, Leedu, Venemaa, ning arvestades meie ajaloolist tagapõhja ja traditsioone ka Saksamaa.

Pakutavad andmebaasid on aga enamasti temaatikalt ja väljannete valikult USA-kesksed, kuna andmebaaside koostamise ja produtseerimisega tegelevad firmad asuvad suurelt osalt Ameerika Ühendriikides.

Loomulikult arvestatakse ühe kriteeriumina ka *lugejate*, antud juhul siis nii parlamendisaadikute kui nende tugiaparaadi, *vajadusi ja eelistusi*. Riigikogu liikmete ja ametnike ootuste, nende infovajaduse väljaselgitamiseks on Riigikogu Kantselei koostöös Eesti Rahvusraamatukoguga korraldanud aastatel 1995, 1998 ja 2001 uuringuid.

Saadav tagasiside on olnud raamatukogule väga tähtis, sest annab objektiivse aluse tegevuse hindamiseks ja töö kavandamiseks, sh. ka komplekteerimis-suundade väljatöötamiseks.

Seadusloome küsimuste suur osakaal on andmebaaside valikul olulisele kohale asetanud õigus-alased andmebaasid. Lisaks Eesti õigusaktide kättesaadavusele vajatakse päringute lahendamisel teiste riikide õigusinformatsiooni.

Raskusi on valmistanud asjaolu, et paljude riikide seadusandlus on kättesaadav ainult vastava maa rahvuskeeles, nii näiteks on nõutavad Rootsi, Norra, Taani õigusaktid, kuid ingliskeelset tõlget on võimalik leida vaid osaliselt.

Kolleegid teiste riikide parlamentide infoteenistustest on avaldanud selles valdkonnas tunnust Eesti kogemusele. Eesti Õigustõlke Keskuses alates 1995. a. koostatud andmebaas internetis (www.legaltext.ee), vaba juurdepääs Eesti seaduste tõlgetele on olnud abiks teiste riikide analoogse töö tegijale.

Aastaid on parlamendiraamatukogul olnud positiivne kogemus **KonsultantPlus** firmamärgi all pakutavate andmebaasidega.

Neist on võimalik otsida Venemaa ja Läti seadusandlust ning lisaks on ära toodud venekeelsed rahvusvahelised lepingud. Esitatud on materjal täistekstilisel kujul, baase täiendatakse regulaarselt kaks korda kuus ning kasutatav tarkvara on igati kasutajasõbralik. Kokku on võimalik leida nimetatud andmebaasidest ligi 49 000 õigusakti.

Parlamendiinfo keskuse info-spetsialistid on korduvalt testinud ühte suuremat, paljude riikide õigusraamatukogudes kasutatavat andmebaasi **Lexis-Nexis**. Siiani on andmebaasi kasutusõiguse omandamine jäänud ära seoses Rahvusraamatukogu piiratud rahaliste võimalustega teavikute hankeks, ost ei ole osutunud jõukohaseks.

Universaalse temaatikaga sidusandmebaasidest tuleks esile tuua juba eespool mainitud **OCLC FirstSearch** (<http://newfirstsearch.oclc.org>). Kahtlemata vajab seadusandja oma igapäevases töös informatsiooni märksa laiaulatuslikumalt, pelgalt õigusala temaatika ei kata infovajadust. FirstSearch oma üle 70 erineva andmebaasiga pakub peaaegu piiramatu infot annotatsioonide, referaatide või täistekstide tasemel.

Eesti Raamatukoguvõrgu Kon-

sortsium on raamatukogule ostnud **EBSCO** (<http://search.global.epnet.com>), praegu on kättesaadavad 12 andmebaasi.

Parlamenditeeninduses kasutatakse neist kõige tihedamalt kahte, Academic Search Elite'i ja Business Source Premieri. Esimene neist hõlmab 3200 teadusajakirja, mis on kasutatavad täistekstidena. Andmebaasi temaatika on väga lai, kajastamist leiavad sotsiaal- ja humanitaarteadused. Business Source Premier sisaldab täisteksti tasemel üle 2000 majandusteemalise ajakirja.

Suhteliselt lühikest aega, alates 2001. a kevadest, kasutavad raamatukogu infospetsialistid veel ühte sotsiaal- ja humanitaarteaduste alast andmebaasi nimetusega **ProQuest Academic Research Library** (<http://www.umi.com/pqdauto>).

Andmebaasi ostul peeti eelkõige silmas just parlamenditeeninduse vajadusi, kuna ta koondab endas suures mahus maailmas aktsepteeritud poliitikaajakirjade artikleid. Andmebaas võimaldab ligipääsu 2800 ajakirjale, neist ligi 80% on täistekstina.

Lisaks poliitikateadustele on esindatud ka majanduse ja juhtimise alased perioodilised väljaanded. Informatsiooni saab tagasivaateliselt kuni 1971. aastani.

Nagu eespool nimetatud, on üheks põhimõtteks andmebaaside valikul olnud geograafilise printsiibi arvestamine.

Riigikogu, ministriumide, Presidendi Kantselei jt. põhi-seaduslike institutsioonide pöördumistes raamatukogu poole on aastate jooksul stabiilselt ca veerand päringutest puudutanud Venemaa temaatikat.

Varem oli sellelaadse informatsiooni hankimine keeruline ja aeganõudev. Kasutada tuli Moskva ja Peterburi kolleegide abi, kusjuures eriti heaks partneriks kujunes Riigiduuma raamatukogu. Hoolimata väljakujunenud kontaktidest ning headest suhetest raamatukogude vahel oli see mõlemale poolele tülikas.

Lahenduse töi andmebaasi **Integrum World Wide** (<http://www.integrumworld.com>)

kasutusõiguse omandamine. Seni parim andmebaaside kogum Venemaa ja SRÜ riikide kohta sisaldab ajalehtede ja ajakirjade täistekste, uudisteagentuuride materjale, analüütilisi ja statistilisi bülletääne, kaubandus- ja finantsturu ülevaateid, aadressi- ja telefoni-raamatuid, isikuandmebaase, ilukirjandust ja palju muud.

Kuna andmebaasi täiendatakse iga päev ligi 10 000 uue dokumendiga, saab kasutaja pidevalt värsket informatsiooni. Samas on vajaduse korral alati võimalus tagasiulatuvalt pöörduda otsingu tegemiseks arhiivi poole.

Oluline roll jääb parlamendiraamatukogus rahvusvaheliste organisatsioonide tegevust kajastavatele allikatele. Tuntuim ja ilmselt ka kõige populaarsem on Euroopa Ühenduse õiguse dokumente sisaldav **CELEX** (<http://europa.eu.int/celex/>). Tegemist on andmebaasiga, mis on kasutatav nii võrguversioonis kui kompakandmeplaadil. ÜRO ametlikke dokumente otsides tuleks kasutada **UN Official Documents Search (ODS)** (<http://www.ods.un.org>), mis sisaldab resolutsioone alates 1946. a. ja muud dokumentatsiooni 1992. a. Andmebaas **UN Treaty Collection** <http://untreaty.un.org> sisaldab ÜRO peasekretäri juures registreeritud rahvusvaheliste lepingute täistekste. Lisaks pakuvad rahvusvahelised organisatsioonid oma koduleheküljel ka tasuta materjale.

2002. a. kevadel esitleti Rahvusraamatukogu teemavärvat. Eesmärk on teha kasutajale kättesaadavaks internetis leiduvad tasuta elektroonilised väljaanded, andmebaasid ja koduleheküljed.

Teemavärvad ei kujuta endast pelgalt interneti linkide süstematiseeritud kogumit. Kriteeriumiks on allika usaldusväärsus, pikaajalisus ja komplekssus.

Valiku hõlbustamiseks on allikad annoteeritud ja märksõnastatud. Teemavärvate ja portaalide loomine, mis hõlbustab juurdepääsu elektroonilisele informatsioonile on aktuaalne kogu maailmas.

Lisaks sidusandmebaasidele on parlamenditeeninduses kasutusel arvukalt andmebaase kompakandmeplaatidel (CD-ROM).

Suures osas on tegemist bibliograafiliste, statistika- ja isikuloaliste andmebaasidega, aga ka rahvusvaheliste organisatsioonide dokumentide täistekstidega.

Bibliograafiliste andmebaaside puhul on otsingul probleemiks jäänud täistekstide puudumine, vajalik viide allikale jääb kasutamata, kui teksti enda hankimine on keeruline ning aeganõudev.

Valdkondades, kus oluliseks teguriks on andmete aktuaalsus, eelistab lugeja sidusandmebaase.

Teatud puhkudel, näiteks Eesti õigusaktide andmebaasi oleks siiski vajalik pideva kasutuse puhul omada nii veebi versioonis kui CD-ROM-il, kuna võrguühendus ei pruugi tehnilistel põhjustel alati toimida.

90-ndad aastad on olnud tähtsaks elektroonilise teabe leviku kiirele kasvule. Aina olulisemaks muutub teadmine, kuhu ja kelle poole soovitud informatsiooni saamiseks pöörduda.

Elektroonilist teavet pakuvate firmade hulk, kes oma toodangut aktiivselt reklaamivad, kasvab järjest. Raamatukogus kui olulises infotarbijas nähakse potentsiaalset klienti.

Kui traditsioonilises raamatu komplekteerimise valdkonnas ning kirjastusturu tundmises omatakse pikaajalist kogemust, siis andmebaaside kasutusõiguse ostmine on raamatukogude praktikas uus ala. Tuleb kursis olla lepinguid reguleerivate seadustega, samuti omandada läbirääkimisoskusi.

Kindlasti on oluline ka informeeritus üha uutest ja uutest võimalustest elektroonilist informatsiooni pakuvatelt firmadelt, oskus leida olulist informatsiooni, tunda konkreetse lugeja vajadusi ning tagada edastatud materjalide puhul nende kvaliteetsus.

ARTIKLITE ANDMEBAASID

jätkuvalt murelapseks

AURIKA KRUUS, ANNE KLAASSEN

EAR, bibliograafiaosakond

Ene Loddese artikkel "Teadusbibliograafia – trükiväljaandest andmebaasiks?" (RK, 2002, nr. 2, lk. 5–7) ei jäta puudutamata ühtki bibliograafi, seetõttu üllatabki vastukajade puudumine.

Üldjoontes võib Ene Loddeseга nõus olla selles, et artiklikirjete registreerimise praegune olukord, mille tekkimine ja aastatepikkune eksisteerimine on tegelikult kahetsusväärne, vajab edasiarendust.

Nii suure ja olulise süsteemi (või süsteemituse) muutmine nõuab igakülgset järelemõtlemist, poolt- ja vastuargumentide vaagimist, sealhulgas kindlasti ka nn. teise poole ärakuulamist.

Selles, et bibliograafia tulevik on elektrooniline, ei kahtle vist juba ammu enam keegi. Meie kõigi soov on, et raamatukogud looksid väga hea elektroonilise vahendusinformatsiooni süsteemi. Kuidas on aga see "väga hea" mitte niivõrd loojate, vaid eelkõige kasutajate poolt vaadatuna, selles arvamused ei kattu.

Ene Loddese loetleb ESTER-i puudusi artiklikirjete peegeldamisel, kõik need ei tulene aga ESTER-ist kui süsteemist.

Tema artiklis on välja toodud kuus punkti puudustega artiklite peegeldamisel ESTER-is, millele on siinkohal lisatud vastulaused:

■ *bibliografeeritud allikatest puudub info* – see info on olemas, küll ebatäielikult, sest nimekirja pole kaua aega uuendatud;

■ *lugejaile on otsingusüsteem arusaamatu jne.* – sellest saab jagu selgituste jagamisega lugejaile. Otsingu täpsustuse teatav piiratus kehtib ka teiste kirjete puhul, v.a. aastaarv, selle järgi tõesti artikleid järjestada ei saa;

■ *artiklikirjes on bibliograafiline andmestik paigutatud lugejale ebasobivalt* – analüütiline kirje on alati olnud selliselt üles ehitatud.

Tõsi küll, praegu on vahel veel märkused ja märksõnad;

■ *küllalt tihti puuduvad seosed artikli- ja allikakirje vahel* – see on tõsi. Seosed on siiani paigast ära, sest alles käesoleval aastal avanes linkimise võimalus ja siiani ei olnud allika õigele märkimisele kirjes vajalikku tähelepanu pööratud – valesti olid vormistatud selles osas juba allikakirjed ise;

■ *artikli leidmisel ei saa lugeja aru, et tegemist on artikliga* – usutavasti siiski saab, sest hoopis teistsugune ülesehitus ei saa jääda märkamata. Pealegi, jälle on võimalik abi saada konsultandilt. Kui aga artiklid lugejat häirivad, on ju võimalik teha otsingut nii, et artikleid selles ei kajastu, või teistpidi – on võimalik teha otsingut vaid artiklite hulgas;

■ *otsingu vormistamisel bibliograafiaks kaasneb nimestikuga informiira* – arvan, et see on nii ka raamatukirjete otsingu vormistamisel. Otsingu tulemus sõltub ju nii paljust – otsingu kriteeriumitest, kataloogijate, märksõnastajate tööst jms.

ESTER-i puuduste väljatoomisel ei tasuks lugejat, kataloogi kasutajat alahinnata. Siin tekib kohe ka küsimus – kas on korraldatud ulatuslikumaid, usaldatavaid lugejaküsitlusi teada saamaks, mis kasutajatele kõige paremini sobib? Või orienteerume mingile abstraktsel, oma väljamõeldud kasutajale?

Õige on see, et ESTER-i andmebaasi Artikkel koostamiseks sõlmitud kokkulepetest ei peeta kinni ja paljud artiklid jõuavad andmebaasi suure hilinemisega.

E. Loddese kirjutab, et olukorra parandamiseks dubleeritakse ESTER-is olevad kirjed RR-i artiklite andmebaasidesse. Kui see dubleerimine toimub vaid "olukorra parandamiseks", siis on küll see töö kurjast. ESTER-isse sisestatud kirje muutub ju kohe lugejale nähtavaks. Õigem oleks vahest olnud algusest peale jälgida tehtava töö täitmist, probleemide ilmnmisel osalejaid kohe teavitada ja vajadusel kiiresti ümber jaotada raamatukogudes kirjeldatavad väljaanded.

Teadusraamatukogude viimasel talveseminaril Käärikul tuletas Ene Loddese meelde, et "Artiklite ja retsensioonide kroonikat" võis usaldada, aga nüüd on artiklite osas suur segadus. Ühelt poolt on segadus tekkinud sellest, et ei saa segi ajada artiklite nn. rahvusbibliograafia tasandil registreerimist ja erialaandmebaasides registreerimist. Need on erinevad asjad.

Ene Loddese artiklis ja ettekandis on juttu sellest, et erialaandmebaasid dubleerivad praegu ESTER-is kajastatavat. See aga ei saagi olla teisiti. Kõik erialased bibliograafianimestikud ja andmebaasid jäävad seda alati tegema. Erialaandmebaase koostatakse selleks, et kõik ühel teemal ilmunu oleks koondatud ühte andmebaasi või nimestikku – see hõlbustab tunduvalt vajaliku leidmist.

ESTER-isse kirjeldamisel vaadatakse teavikut või artiklit kui tervikut. Erialaandmebaasi koostajat võib aga huvitada vaid peatükk mingist raamatust või lõik artiklist, kus on kajastatud erialaandmebaasi seisukohalt huvipakkuv teema. Ja koostaja teeb oma kirje sellest lähtuvalt, nn. rahvusbibliograafia kirjest ei pruugi artikli erialaandmebaasis kajastamise vajalikkus alati välja tulla.

Teiselt poolt tasuks mõelda, miks oli "Artiklite ja retsensioonide kroonika" nii usaldusväärne – kehtisid ranged artiklite valiku kriteeriumid, kirjereeglid olid paigas; kõik tekkinud probleemid arutati alati koos läbi ja leiti lahendus. Tööl oli kindel koordineerija, tööd tehti ühiste kindlaksmääratud põhimõtete järgi ja selle üle oli kontroll.

"Artiklite kroonika" ilmus aas-

tani 1998 (k.a.). Aastani 1996 registreeriti seal ka ajalehtede artikleid, alates 1997. aastast enam mitte. 1999. aastast registreeritakse ajakirjade, kogumike ja jätkväljaannete artiklid ESTER-i andmebaasis Artikkel, seega jätkati loogiliselt varem alustatud.

20. septembril 2002 toimus analüütika töörühma koosolek. Osalejaid teavitati RR-i otsusest lõpetada 2003. aastast artiklikirjete sisestamine ESTER-isse ja oma artiklikirjed sellest andmebaasist välja võtta, samuti soovist jätkata artiklikirjetega ISE-s – RR-is loodud internetipõhises humanitaarja sotsiaalvaldkonna artiklite bibliograafilises andmebaasis. ISE-ga ühinema kutsuti ka teisi raamatukogusid. Senise, ESTER-i andmebaasi Artikkel väljaandepõhise täiendamise asemel pakuti välja teemapõhise täiendamise mõte.

ISE on välja kasvanud RR-i vajadustest ja sellisena kahtlemata väga hea ja vajalik. Ka ei ole ju iseenesest halb mõte luua eraldi artiklite andmebaas. Hoopis teine probleem on, kas RR-i ühepoolne otsus loobuda raamatukogudevahelisest koostööst toob rohkem kahju või kasu. Kas teiste teadusraamatukogude arvamus ei arvestata? Räägime ju koostööst.

Rahvusraamatukogu internetipõhine artiklite andmebaas ISE koosneb järgmistest osadest:

– Majandus. Poliitika. Õigus, koost. al. 1994

– Teater. Film. Kunst. Muusika, koost. al. 1998

– Kirjandus. Kirjandusteadus, koost. al. 1995

– Euroopa Liit, koost. al. 1994

– Varia, koost. al. 1996

– Raamatukogundus, koost. al. 1996

ISE lähtealus on seega mõnevõrra ebaühtlane: ta sisaldab eri aastatel alustatud temaatilisi osi. Mõned neist registreerivad ainult ajaleheartikleid, mõned ka ajakirjade, kogumike ja jätkväljaannete artikleid. Suured lahkenvused eri teemagruppide puhul on ka artiklite valikukriteeriumides ja kataloogimises, kui vaadata lähemalt nt. artiklite annoteerimist ja märksõnastamist.

Ka ei ole artiklite andmebaasi jätkamine ISE-s juba seetõttu

mõistlik, et ESTER-is tehtu ülekandmisega tekib paratamatult osaline dubleerimine, ja on palju teemasid ning aastaid, mis on (ja jäävad?) ISE-s registreerimata.

Probleem tekib ka kogumikega, millest lõviosa analüütiline bibliograferimine on seniajani olnud RR-i töö. 2003. aastast on aga kavas sellest tööst loobuda ja analüütiliselt bibliograferida vaid need kogumikud, mille teema langeb kokku RR-i profiiliga. Seega võib öelda, et analüütilise bibliograafia töö korrastamise asemel segadus seoses RR-is vastu võetud otsustega vaid suureneks.

20. septembri koosolekul jõuti siiski ühiselt otsusele, et RR ei võta oma artiklikirjeid ESTER-ist välja ja teised raamatukogud jätkavad ESTER-is.

RR-is loodavad analüütilised kirjed aga dubleeritakse regulaarselt ESTER-i andmebaasi Artikkel. Leiti, et andmebaasi täiendamist on mõistlik jätkata väljaandepõhise, et tagada kõigi oluliste artiklite registreerimine.

Kõne alla võiks tulla ühise ajaleheartiklite andmebaasi loomine ISE baasil, selleks tuleks:

■ üle vaadata ja lisada teemad, mis praegu andmebaasis ei kajastu;

■ mõelda hoolikalt läbi ajalehtede ja artiklite valikukriteeriumid andmebaasi.

Ajalehtedest leiab kahtlemata samuti jäädvustamiseks väärtuslikku, nii nagu ajakirjadest, jätkväljaannetest ja kogumikest.

Töö analüütika andmebaasiga võiks ESTER-is jätkuda, kuna:

■ analüütika andmebaas on siiski osa rahvusbibliograafiast;

■ alates 1999. a. on ära tehtud suur töö ja ESTER-is on olulisem osa artiklikirjetest – ajakirjade ja kogumike artiklid, *Estonica*;

■ suureks plussiks on kirjete seotus normandmetega, mida ilmselt mingi teise andmebaasi puhul poleks võimalik sel tasemel korraldada;

■ lugeja saab praegu kõik olulisema kätte ühe otsinguga, ühest andmebaasist. Tänu artiklitele ka olulise teadusinfo, mida ajakirjad ja kogumikud sisaldavad;

■ uue andmebaasi loomisest

mõistlikum oleks vaadata üle seni tehtu ja mõelda, kuidas seda muuta täiuslikumaks ja paremaks.

Kui edaspidi võetakse vastu otsus analüütilist bibliograafiat jätkata vaid ISE-s, tuleks vahest oodata niikaua, kuni ISE on korralikult välja arendatud: kuni on olemas korralik sisestusprogramm ja tööjuhendid kõigile projektis osalejaile; lahendatud slaavi tähestiku probleem ja linkimisvõimalus täistekstidele; korrastatud registrid.

Praegu ju jätkub veel mõnda aega töö ProCite'i andmebaasidega. See tähendab paljudele töös osalejaile ümberõppimist ja seda vaid lühikeseks ajaks. Ka ei saa erinevate temaatiliste gruppide järjepideval lisamisel lahti ISE registrite ebaühtlusest.

Kas otsustatakse tulevikus jätkata artiklite andmebaasiga ESTER-is või luua eraldi andmebaas ISE baasil, igal juhul on vajab tööd paremat koordineerimist:

■ vajalik on läbi vaadata praegune kataloogitavate väljaannete nimekiri, seda uuendada ja kontrollida, jälgida kas kõik, mis nimekirjas, on kataloogitud analüütiliselt;

■ uuesti tuleks läbi vaadata väljaannete valiku kriteeriumid;

■ nimekirja peaks pidevalt läbi vaatama/uuendama, et uued ilmuma hakanud ajakirjad nimekirjast välja ei jääks;

■ võib-olla tasuks teha nimekiri ka analüütiliselt kirjeldatud kogumikest?

■ kindlasti on vaja läbi vaadata ja täpsustada artiklite valiku kriteeriumid. Andmebaasi tasuks võtta siiski n.-ö. jääva väärtusega artiklite kirjed – teadus ja kultuurilooliselt ja õiguse/poliitika/majanduse seisukohalt oluline materjal;

■ üle peab vaatama kirjereeglid ja koostama uuendatud, korraliku juhendmaterjali. Praegu on kirjetes palju erinevusi, mis ühistel alustel koostatavale andmebaasi(de)le kasuks ei tule. Näiteks kas või see, kuidas kirjes registreeritakse teadusartikli autoreid, kui neid on rohkem kui neli: kord märgitakse vaid kolm, kord kõik; kord lähevad kõik nimed registre, kord osa.

MAARAAMATUKOGUHOIDJATE TÖÖ TASUSTAMISEST

SIRJE BÄRG

Kose-Uuemõisa raamatukogu juhataja,
ERÜ maaraamatukogude sektsiooni juhataja

Ettekanne maaraamatukoguhoidja päeval 30. oktoobril Jõgeval

Mõtiskleksin natuke teemal "Raamatukogu: raamatud – raamatukoguhoidja – lugejad".

Meile kõigile on teada, et see ei ole enam nii lihtne. Raamatukogu on muutunud infoasutuseks, kohaliku elu keskuseks ja elukestvaks õpikeskuseks. Raamatutele on lisandunud elektroonilised infokandjad. Raamatukoguhoidja on infovahendaja, sotsiaaltöötaja, pedagoog, rahvuskultuuri edasikandja, kohaliku elu alleshoidja ja edendaja. Lugejate soovid ja vajadused on muutunud mitmekülgsemaks, me räägime neist kui klientidest.

See kõik on väga hea, see on tänase päeva märk, on edasilükkumine. Meie, maaraamatukoguhoidjad, teame, mida see meile endile tegelikult tähendab. Kui me tahame ajaga sammu pidada, peame ennast pidevalt täiendama ja arendama. Kas me suudame seda teha, kas me oskame, kas meil on rahalisi võimalusi, kas me tahame...

Üldiselt ei peeta heaks tooniks rääkida rahast. Mina aga ei saa praegu sellest teemast mööda. Viimastel aastatel on raamatukogudes toimunud suured muutused. On ehitatud ja sisustatud uusi hooneid. Küllap me jõuame õige pea sinnamaale, kus kõik maaraamatukogud on soojad, valged ja avarad. Leti taga naeratab lahke raamatukoguhoidja-infotöötaja, kuid... kahjuks ei ole tal ulatada vajalikku teatmeteost või kooli lugemisvara.

Jah, üheks probleemiks on teavikute komplekteerimine – seega raha. Kuigi omavalitsused teevad järjest suuremaid kulutusi nii raamatukogude hoonete ehitamisel, ülalpidamisel ja ka teavikute ostusummad tõusevad aasta-aastalt, siis riigi panus on jäänud neli aastat samale tasemele.

Ent tuleb aus olla, riik on rahastanud maaraamatukogude internetiseerimist, pidevalt arendatakse internetipõhist tarkvara, mille kasutuselevõtmine muudab raamatukogud veel avatumaks. Tunnustan väga ministeeriumi tööd selles valdkonnas, samas aga kipub kaduma tasakaal.

Täna ja ka tulevikus vajab maal elav kodanik siiski endiselt informatsiooni paberkanalil. Koolipoiss vajab nii interneti kui ka raamatut, kust pähe õppida Artur Alliksaare luuletusi.

Komplekteerimise töörühma uuringutest on selgunud, et maaraamatukogusse saab soetada ainult 10% ilmuvast kirjandusest. Seetõttu ei vasta kogud lugejanõudlusele ega teabe- ja õpivajadustele.

ERÜ maaraamatukogude sektsioon pöördus kirjaga kultuuriministri ja Riigikogu rahanduskomisjoni poole. Kultuuriminister vastas, et ministeeriumi prioriteediks on kultuuri põhivarasse investeerimine, seetõttu on jäänud küsimus teavikute summa suurendamisest eelarve menetlemise käesolevasse etappi (vastus saabus 13. septembril), küll on aga informeeritud peaministrit ja

ERÜ komplekteerimise töörühma uuringutest on selgunud, et maaraamatukogusse saab rahapuudusel soetada ainult 10% ilmuvast kirjandusest.

rahandusministrit.

Samas küsimuses kohtuti kultuuriminister Margus Allikmaaga, millest võttis osa ka ERÜ juhataja esinaine Krista Talvi ja komplekteerimise töörühma liige Elle Tarik. Kultuuriministeeriumi esindas kultuuriväärtuste ase-kantsler Anton Pärn ja raamatukogunõunik Meeli Veskus.

Jõudsime ühisele arusaamisele, et teavikute raha on vaja suurendada ja maaraamatukoguhoidjate töötasud peavad tõusma. Ministeerium lubas igati toetada meie taotlusi. Pärast kohtumist läkitati ERÜ juhataja kirjad ka Riigikogu rahandus- ja kultuurikomisjonile.

Ühiskonnaelus toimunud muutused on lisanud ka maaraamatukogudele uusi ülesandeid ja suurendanud raamatukoguhoidja töökoormust ning muutnud raamatukogud maarahva elus senisest tähtsamaks.

Raamatukoguhoidja põhikohustusele on lisandunud üha uusi – oskusi ja teadmisi nõudvaid ülesandeid.

ERÜ

*maaraamatukoguhoidjate
seksiooni 2002 aasta
mais Eestis läbiviidud
küsitlus maaraamatu-
koguhoidjate palkadest
kinnitas, et
maaraamatukoguhoidja
töö on madalalt
tasustatud ning palgad
ei vasta tehtavale tööle.*

Oleme mitu aastat rääkinud sellest, et maaraamatukoguhoidja töö on madalalt tasustatud, et meie palgad ei vasta tehtavale tööle. See väga terav ja valus teema vajaks teadvustamist ka laiemale üldsusele. On kohalikke omavalitsusi, kus raamatukoguhoidja tööd väärtustatakse, samas on ka kohti, kus raamatukoguhoidjasse suhtutakse ükskõikselt, kui mitte solvavaltki.

Enne eelmist maaraamatukoguhoidja päeva Paides tegi Miine Reisenbuk ära väga suure töö ja koostas ülevaate Järvamaa maaraamatukoguhoidjate palkadest.

Otsustasime samalaadse küsitluse läbi viia terves Eestis. 2002 aasta aprillis see teostus.

Praegu on meil 477 maaraamatukogu 1300 töötajaga. Neist enamik vastas ankeedile. Ainult Harjumaal tagastati 56 raamatukogust 30. Ei oska arvata, oli selle taga rahulolu oma palgaga või lihtsalt mõttelaiskus...

Meile on ette heidetud, et küsitlus ei olnud koostatud piisavalt kompetentselt, et saadud andmeid ei ole võimalik käsitada üheselt. Olen alati öelnud ja kordan, et meie eesmärk oli võimalikult kiiresti saada mingisugunegi alus, mille põhjal pööruda nii valitsuse kui ka omavalitsuste poole.

Palju tänu kõigile vastajatele ja eriline tänu neile kolmele tublile, kes andmed läbi töötasid: Taie Saar Harjumaalt, Helen Voogla Läänemaalt, Asta Leiten Jõgeva- maalt.

Täna ka maakonnaraamatukogude peaspetsialiste, kes toetasid ja abistasid küsitluse läbiviimist ja kokkuvõtete tegemist.

Täpsem ülevaade küsitluse tulemustest anti suvises laagris, materjalid jaotati ka maaraamatukoguhoidja päevast osavõtjatele.

Töötasu ja **haridus** peaksid ikka käsikäes käima. Kui raamatukoguhoidjal on erialane haridus, aga vastavalt kutsenõuetele ju nii nõutakse, siis peaks olema ka tema töötasu kõrgem kui keskharidusega töötajal.

Küsitluse tulemused näitasid sageli teistsugust seisu. Näiteks Hiiumaal maksti raamatukogundusliku kõrgharidusega töötajale 3100 krooni, samal ajal sai keskharidusega töötaja 3800 krooni. Läänemaal sai aga raamatukogundusliku kõrgharidusega raamatukoguhoidja 2340 krooni.

Viimastel aastatel on kohalikud omavalitsused hakanud raamatukogudesse tööle võtma keskharidusega inimesi, makstes neile ka tunduvalt väiksemat töötasu.

Olen täiesti veendunud, et raamatukogutöö vajab väljaõppinud spetsialiste. Arvan ka, et kutseeksami sooritamist ei piisa veel töötamiseks kaasaegses raamatukogus. Ehkki kutseeksami kvaliteet aasta-aastalt aina kasvab, on see vaid ajutine võimalus. Olen seisukohal, et raamatukoguhoidjal peab olema kõrgem erialane haridus.

Haridusteema jätkuks natuke ka raamatukoguhoidjate erialase täienduskoolituse võimalustest ja

vajalikkusest. Asutusi, kus raamatukoguhoidjale koolitust pakutakse, leidub arvukalt. Viimasel ajal üheks koolitusfirmaks tõusnud "ATP Koolitus" kutsub meid ju lausa eksootilistele reisidele! Ma ei arutle siinkohal kursuste hinna ja kvaliteedi üle, vaid rõhutan koolituse süsteemsust.

Taotledes õpetajatega võrdväärset palka, peame meeles pidama, et pedagoogidel toimib väga hea enesetäiendamise süsteem. Ka meie ülesanne on tuleviku tarvis **välja töötada põhjalik täienduskoolituse süsteem neile raamatukoguhoidjatele, kellel on küll kõrgem erialane haridus, kuid kelle hariduse omandamisest on möödunud viis kuni kümme aastat.**

Kui meil on selge koolitusvajaduse ulatus, saaksime pööruda toetustaotlustega riigi poole. Igatahes kuulduv, et maaraamatukogude eelarvetes ei ole üldse ette nähtud koolituskulusid. Süsteemse täienduskoolituse läbinu saaks tunnistuse, mis oleks aluseks töötasu tõstmisel või töökoha säilitamisel.

Positiivselt on näiteks hinnatud Viljandimaal korraldatud koolitustsükli Viljandi Kultuurikolledži baasil.

Üheks väga tähtsaks probleemiks on **kindlasti raamatukoguhoidjate töökoormus**. Niisiis, milliste näitajate põhjal võime oma töökoormust hinnata: kas lugejad, laenutused, külastused, internetipunkt, päringud või haridus? Isiklikult arvestan laenutusi ühe töötaja kohta.

Selle probleemiga alustasid seksiooni liikmed tööd juba suvises laagris, edaspidi kavatsen tegelda põhjalikumalt ka raamatukoguhoidja töökohustustega. Selleks moodustati töörühm Ille Riiski juhtimisel.

Maaraamatukogudes on muud ka **lisatasude maksmine** – kas, kuidas ja mille eest neid makstakse. Siin valitseb üsna suur segadus, nii et ei ole selge, kas arvud, mis me toime välja kui raamatukoguhoidjate töötasud erialase töö eest, on ikka tõesti selle eest. Mõistagi ei hakka keegi väikeses maaraamatukogus eraldi palkama kütjat ja koristajat – töö

Parimaks tunnistatud maaraamatukoguhoidjatest on ühispidil jäädvustatud (esimeses reas vasakult) Tia Võru, Helena Siiraja, Lembe Allik, Tiiu Pihla, Tiia Lepik, Hille Väljaotsa; (teises reas) sektsiooni juhataja Sirje Bärg, Tiina Kull, Anne Pilipenko, Silvi Rand. Puuduvad Karin Evik, Ilma Jensen, Ene Markov, Leida Pielberg, Palmi Vaba.

tuleb raamatukoguhoidjal endal ära teha, kuid seda tuleb eraldi tasustada. Vormistamine on juba tööandja pädevuses, peaasi et see toimub vastavalt kehtivatele seadustele.

Ankeedis küsiti, kas me teame, millistel alustel meile makstakse palka. Enamasti on aluseks valtsisene astmepalk, kuid oli ka küllalt palju neid, kes vastasid, et nad ei tea. Vastust tuleb alati nõuda tööandjalt, ja siin pole midagi häbenemisväärset. Eesti Vabariigi seadused kehtivad kõigile ja seadust tuleb täita nii meil, töövõtjatel kui ka kohalikul omavalitsusel, tööandjatel. Selle eest saame me seista ainult ise, teades hästi oma õigusi ja täites vastustundlikult oma kohustusi.

Enamik raamatukoguhoidjaid soovib töötasuks vähemalt 5000-

7000 krooni. Oli neid, kes nõustasid 3000 krooniga, ja ka neid, kes märkisid 10 000 krooni.

Ankeedis oodati vastust ka küsimusele, millised oskused ja omadused peaksid olema raamatukoguhoidjal. Arvati, et peame olema universaalsed inimesed ja oskama kõike. Erilisele kohale tõsteti erialased teadmised ja suhtlemisoskus. Loomulikult peab raamatukoguhoidja olema väga mitmekülgne, arenev ja positiivne. Niisugused näitajad, nagu kujutlusvõime, loovus ja analüüsimise võime tulevad igati kasuks.

Küsitlus näitas, et maaraamatukoguhoidja töö on tasustatud madalalt – keskmine kuupalk oli 3446 krooni, mis on rohkem kui 2000 krooni võrra madalam Eesti keskmisest palgast. Omavalit-

sused ei arvesta sageli maaraamatukoguhoidjale palga määramisel töökoormust ja haridustaset.

Loodan, et meie pöördumine Eesti Omavalitsusliitude Ühenduse poole jõudis kõigisse omavalitsustesse ja edaspidi püütakse maaraamatukoguhoidjate tööd senisest paremini tasustada.

Meie, maaraamatukoguhoidjad, peaksime senisest sügavamalt järele mõtlema, kas ikka meie kõigi eesmärk on muuta oma raamatukogu tänapäevaseks kultuuri-, õppe- ja teabekeskuseks ja kas see alati takerdub ikka raha puudumise taha.

Mida me saame ise veel ära teha, et meid märgataks ja kuuldaks? Olgem siis valmis end pidevalt täiendama, õppima uut ja olema valmis igasugusteks muutusteks.

KAS VINNI-PAJUSTIS ON MUDELRAAMATUKOGU?

ERE TAMMEORG

juhataja

18.–22. septembrini toimus Kanadas Ontario provintsis Brantfordis UNET-i 7. kohtumine, mille teemaks oli “Elukestev õppimine ja sinu raamatukogu”.

UNET-is on esindatud erineva tasemega raamatukogud Rootsist, Kanadast, Hispaaniast, Portugalist, Zimbabwe, Tšiilist, Eestist ja Malaisiast.

Vinni-Pajusti raamatukogu osaleb UNET-i (UNESCO Model Library Network) projektis 1996. aastast. Osalemise tingimuseks on võimalikult üksikasjalik UNESCO rahvaraamatukogude manifesti järgimine oma raamatukogu töös. See pole keeruline, sest Eesti rahvaraamatukogude seaduse põhimõtted kattuvad üldjoontes manifestis soovitatavaga.

Alljärgnevalt lähemalt sellest, kuidas Vinni-Pajusti raamatukogu teenused vastavad UNESCO manifesti nõudmistele.

Manifesti põhimõtete järgi peab raamatukogu kujundama lastes juba varases eas lugemisharjumuse ja seda arendama, samuti igati toetama laste ja noorukite kujutlusvõime ja loovuse arengut.

Meie raamatukogu asub Vinni-Pajusti gümnaasiumiga ühe katuse all. Ehkki koolil on ka oma raamatukogu, on lapsed meie tähelepanu keskmes.

Oleme korraldanud õpilastele viktoriine ja infootsinguid teatmekirjandusest, läbi viinud raamatukarnevale, tähistanud kirjaniike sünnipäevi.

Algklasside raamatukogutunnid on üles ehitatud mänguli-

susele ja võistlusmomendile – lõbusad tunnid meeldivad lastele. Näiteks toimusid eelmisel õppeaastal iga poolteise kuu järel raamatukogutunnid esimese klassi õpilastele.

Tunni alguses kuulavad lapsed juttu, mille peategelane oli ka ise kohal. Jutu kangelane ei teadnud raamatukogust a-d ega b-d ning siis õpitigi koos, kuidas raamatukogu kasutada. Kevadel lõpetasime raamatukogutundide sarja väikese nõia piknikuga.

Kevaditi on käinud raamatukoguga tutvumas ka need lapsed Pajusti ja Vinni lasteaiast, kes sügisel kooliteed alustavad – see on väike ettevalmistus eelseisvaks, sest koolilaps ei saa hakka ilma raamatukoguta.

Laste joonistatud lemmikraamatute piltidest on kokku pandud mapp “Soovitan sõbrale”, mille järgi laenatakse päris palju raamatuid.

Raamatukogu peab teadvustama kultuuripärandit, kunste, teadussaavutusi ja leiutisi ning edendama nende tutvustamist, samuti osalema igale vanusegrupile korraldatud kirjandusüritustes ja programmides ning vajadusel neid algatama ja toetama.

Meie iga-aastaseks traditsiooniks on kujunenud 3. ja 5. klasside võistkondade ettevalmistamine maakondlikuks õpioskuste olümpiaadiks. Käesoleva aasta kevadel läks eriti hästi ja nii juhtuski, et praegused 6. klassi õpilased esindasid 25.–26. okt. toimunud õpioskuste olümpiaadil Lääne-Viru-

maad ja saavutasid 12. koha.

Gümnaasiumi vanemale astmele ja täiskasvanutele oleme esinema kutsunud kirjanikke ja lektoreid ning need kohtumised on üsna populaarsed.

Rahvas ootab ka iga-aastast Eduard Vilde nimelise kirjandusauhinna väljaandmist parimale maateemalisele teosele. Kirjanduspreemia on käima lükanud omamoodi karusselli: umbes oktoobrini on nõutud raamatud, mis konkureerisid auhinnale, eeljärjekorras muidugi võitja. Seejärel lähevad kuumaks raamatud, mis hakkavad konkureerima uuele preemiale. Inimesed avaldavad meelsasti sõelale jäänud teoste kohta arvamust (meeldis/ei meeldinud; kas väärib auhinda; miks). Raamatukogu kohus on hoolitseda selle eest, et arutlusele minevad raamatud oleksid lugejatele kättesaadavad. Vajadusel oleme eksemplare juurde ostnud. Olen ka ise olnud üheksal korral žürii liige ja kuigi olen raamatukogutöötaja, esindan seal lugejaid – on ju Vilde kirjandusauhind siiski lugejapreemia.

Arvan, et kõikvõimalike ürituste, näituste jm. korraldamine on eesti raamatukoguhoidjate tugevamaid külgi.

Kasutajaile, kes mingil põhjusel ei saa kasutada tavateenuseid ja – teavikuid – näiteks rahvusvahelised puuduliku keeleoskuse tõttu, puuetega inimesed, haiglates või kinnipidamiskohtades viibivad – tuleb tagada eriteenindus ja vastavad teavikud.

Vinni-Pajusti raamatukogus on vähemusrahvuseks venelased. Tellime neile venekeelset ilukirjandust, mida meie kogus on umbes 4,5% kogu kirjandusest.

Puudega inimesed (nt. ratas- toolis) meie raamatukokku omal käel ei pääse. Raamatukogu sees ei saaks nad ka ühest ruumist teise liikuda. Neid teenindame kodus – abivajajaile toimetavad raamatuid kätte nii raamatukoguhoidjad, naabrid kui head tuttavad.

Probleemiks on aga suure kirja- ga raamatute puudumine, ja seda nii meie raamatukogus kui arva- tavasti mujalgi, sest nägemis- puudega inimestele meil vajalikke trükiseid kahjuks ei kirjastata.

Et raamatukogu peab tagama kõigile kodanikele juurdepääsu kohalikkudele elu käsitlevale informatsioonile, on Vinni-Pajusti raamatukogus saadaval Vinni valla- volikogu otsused ja määrused ning valla leht "Koduvalla Sõnumid". Vinni valla kodulehekülge pääseb vaatama ka raamatukogu internetiarvutis.

Manifestis on kirjas nõue, et raamatukogu peab edendama informatsiooni ja arvuti kasutamise- oskust. Seda arvestades on ühest interneti püsiühendusega arvutist 900 lugejale küll vähe. Olukorda aitab leevendada Vinnist vaid kilomeetri kaugusel asuv Pajusti avalik internetipunkt.

Pajustis toimus möödunud aastal arvuti ja interneti kasutamise algõppe kursus senioridele. Kes tahtis, sai ka individuaalõpet talle sobival ajal. 26. oktoobrist 15. detsembrini oli samalaadne kursus Vinni-Pajusti gümnaasiumis programmi "Vaata maailma" raames.

Kuigi meie raamatukogus arvutikursusi ei ole olnud, abistame vajadusel alati. Täna sel päeval peaks iga raamatukoguhoidja olema suuteline juhendama algajaid arvutikasutajaid.

Mis puutub aga uutesse info- kandjatesse, siis ei pea olema selgeltnägija arvamaks, kui palju leidub meie maaraamatukogudes CD-ROM-e, CD-sid või video-

Vinni vallas elab üle 2500 elaniku. Vinni-Pajusti raamatukogu on valla viiest raamatukogust suurim.

2001. aastal oli raamatukogus lugejaid

täiskasvanuid – 437

lapsi – 476

laenutusi

täiskasvanud – 18 223

lapsed – 9566

kogud

21 031 arvestusiüksust

sh. raamatuid 20 687 eks.

ajakirju 213 nim.

kassette – väikestel raamatukogudel ei jätku raha raamatutegi jaoks. Seega nõuet, et kogud ja pakutavad teenused peavad kõrvuti traditsiooniliste teavikutega hõlma- ma kõiki meedialiike ja tänapäevase infotehnoloogia rakendusi, on raske täita ja teeme seda jõudumööda.

Raamatukoguhoidja on raamatukogu fondide ja nende kasutajate aktiivne vahendaja. Kõrgetasemelise teeninduse hädavajalik eeldus on raamatukoguhoidjate erialane haridus ja täienduskoolitus.

Mõlemal Vinni-Pajusti raamatukogu töötajal on raamatukogundusalane haridus.

Infotehnoloogilised muutused on kaasa toonud uued nõuded raamatukoguhoidjatele ja seepärast oleme osa võtnud nii arvuti-, inglise keele, raamatukogundus- alastest jm. kursustest.

Palju kasulikku on meile andnud osalemine UNET-i projektis: me kohtume regulaarselt eri maade raamatukoguhoidjatega ning tutvume teiste raamatukogudega (praeguseks Rootsi, Portugal, Hispaania, Kanada). Oleme saanud hulgaliselt uusi ideid ja praktilisi nõuandeid endagi raamatukogu töö korraldamiseks. Enim on muljet avaldanud Rootsi ja Kanada raamatukogude lugeja- sõbralikkus – alates raamatukogude kujundusest ja mööblist ning lõpetades mitmesuguste programmidega igas vanuses ja eri vajadustega inimestele.

Juurdepääs raamatukogule. See eeldab soodsa asukohaga raamatukoguhooone olemasolu, kus on head lugemis- ja õppimisvõimalused, lisaks sellele vajalikud tehnoseadmed ja kasutajaile sobivad lahti- olekuajad.

Vinni-Pajusti raamatukogul on aastaid probleemiks ruumipuudus – 134 ruutmeetrit on meile kitsaks jäänud. Kui ma eespool mainisin, et lugejatele on ainult üks arvuti, siis, ausalt öeldes, polegi meil arvutite jaoks ruumi. Suuremad üritused toimuvad niikuinii gümnaasiumi aulas, raamatukogutunnid raamatukogus hommikutundidel enne lugejateeninduse algust.

Vallavalitsuse otsusega saab raamatukogu üsna pea uued ruumid Vinni keskuses bussijaama kõrval. Neis ruumides, mille suurus kokku 500 ruutmeetrit, on alanud remont. Katus on parandatud, viimistletakse välisfassaadi, samuti peaks 2002. aasta sisse mahtuma akende vahetus. Sisetööd jäävad järgmise aasta algusesse.

Kui me üle kolime, pikeneb ilmselt raamatukogu lahtioleku- aeg ning saame ka töötajaid juurde. Ma tean täpselt, mida ma uues raamatukogus näha tahan ja tegema hakkam.

Uued ja korralikud ruumid, tingimused ja vahendid – see ei ole oluline ainult lugejale, vaid ka raamatukoguhoidjale. Uus raamatukogu peab kujunema nii vabaaja-, kultuuri- kui õpikeskuseks.

Vinni vallavalitsus on alati toetanud Vinni-Pajusti raamatukogu osalemist UNET-is – tutvustame ja esindame seal nii Vinni valda kui oma raamatukogu tegemiste kaudu ka teiste Eesti maaraamatukogude olukorda ja arengut. Kuigi osalemisega kaasnevad kohustused (jooksivad aruanded aasta jooksul, kohtumisteks ettekanded), oleme saanud vastu võimaluse tundma õppida teiste maade raamatukogundust, nende kogemusi, kultuuri ja inimesi.

AEG ANNAB ARUTUST!

ANNE RANDE

Eesti Lastekirjanduse Teabekeskuse direktor

Eesti Lastekirjanduse Teabekeskuse korraldusel peeti 28. oktoobril rahvusvaheline konverents "Kas sunnitud armastus?", kus räägiti põhikooli õpilaste lugemisest ja nn. kohustuslikust kirjandusest.

Ettekandega esinenud neljateistkümne eesti, soome ja rootsi asjatundja hulgas oli praktikuid ja teoreetikuid mitmelt alalt: kooliõpetajaid, pedagoogikateadlasi, õpikute koostajaid, raamatukoguhoidjaid, lastekirjanduse uurijaid, kirjanikke, kirjastustöötajaid ja kooliõpilasi. Konverentsi toetasid Rootsi Instituut ja Rootsi Suursaatkond.

Ülevaate arutamist vajavatest probleemidest esitas Anne Rande oma avasõnas, mille avaldame lühendatult.

Ühiskonnale saab anda hinnangu lastesse suhtumise põhjal.

Tänavuste raamatukogupäevade "Lugemine lubatud" avaldusel ütles haridusminister Mailis Rand, et kirjandus tuleb taasväärtustada, pakkudes sellega tasakaalu ärindusele. Kultuuriminister Margus Allikmaa rõhutas intellektuaalse kapitali väärtustamise vajadust, mille aluseks on hea haridus ja haritus. Raamatu ja lugemise kui intellektuaalse kapitali ühe alustala seisukohalt tähendab see hea emakeelse raamatu kättesaadavaks tegemist võimalikult paljudele lastele.

Toon teieni Lastekirjanduse Teabekeskuse tähelepanekuid, arvamusi, ettepanekuid ja seisukohti põhikooli õpilaste lugemisest. Need on sündinud meie igapäevatööst lugejatega, läbi viidud küsitlustest ja uuringutest, külastustest raamatukogudesse, koolitusest jm. Vastavalt oma pädevusele saame meie antud probleemistikus olla siiski vaid nõuandjateks-soovitajateks, kui võrd õpilaste koolilugemine kuulub eeskätt Haridusministeeriumi töövaldkonda.

1. Asjaomaste ministriumide, kohalike omavalitsuste, kooli- ja rahvaraamatukogude, õpetajate, õpilaste ning lastevanemate vaatenurk koolilugemisele pole kuigi üksmeelne.

Lugemine kuulub ka 21. sajandi alguse õpilase igapäevaellu, kuigi pole saladus, et õpilased loevad üha vähem. Märkatav osa neistki loeb peaaesjalikult kohustuslikku kirjandust.

2. Raamatul on asendamatu roll lapse emotsionaalsel ja vaimsel kujunemisel täisväärtuslikuks ja targaks riigikodanikuks.

3. Vaatamata sellele et lapsed peaksid olema privilegeeritud lugejad, ei ole Eesti riigis lastele seni tagatud rahuldavaid lugemisvõimalusi.

Viimase kümne aasta jooksul on Eestis kujunenud olukord, kus oma emakeeles on lastele justkui lugemine keelatud, sest riik pole selle eest juba aastaid küllaldaselt hoolitsenud, pigem vastupidi.

Raamatukogu on muutunud ainsaks kohaks, kus kirjandusega on võimalik tutvust teha – kodusse ei jõua uus raamat kõrge hinna tõttu juba aastaid. Kuid ka raamatukogu ei suuda oma nappidest rahalistest vahenditest piisavalt kirjandust muretseda.

4. Lugemisharjumus peaks alguse saama juba väikelapseas. Ka lapse esimene käik raamatukogusse peaks jääma eelkooliikka.

Lapse püsisuhe raamatuga peaks algama kodust. Lugemisharjumuste kujundamiseks vajalikud raamatud on kõige lihtsam

laenata kohalikest raamatukogust.

5. Koolilugemine on vajalik.

Koolilugemine jääb suurele hulgale õpilastest ainsaks kokkupuuteks raamatuga.

6. Õpetajal on määrav osa õpilase lugemisharjumuste kujundamisel.

18. oktoobri "Õpetajate Lehes" väidab professor Martin Ehala: "Ei ole ühtki teist mõjutegurit, kui perekond välja arvata, millel oleks kooliga võrreldav potentsiaalne arenguline mõju noorele inimesele. Ja koolisoleku ajast kõige suurem osa – ligi viiendik – möödub õpilasel emakeeletunnis. /.../ Arvestades, et vähestes kodudes tegeldakse süsteemipäraselt ja teadlikult laste eesti kultuurikandjateks kasvatamisega, kasvab emakeeleõpetaja tähtsus eesti kultuuri ja rahvuslike väärtuste vahendajana veelgi."

7. Õpetaja lähenemine koolilugemisele võiks olla senisest paindlikum: lisaks õpetaja soovitatud klassikalistele teostele tuleks senisest enam arvestada ka õpilaste soovide ja valikuga, eristades poiste ja tüdrukute eelistusi.

Õpetajad võiksid teatud ajavahemike järel kohustusliku kirjavara valikut muuta ning uuendada. Arvestades, et praegu il-

mub lastele ja noortele raamatuid väga erinevatel teemadel, võiks õpetaja koos õpilaste ja raamatukoguhoidjatega ühiselt arutada, mida lugeda. Õpetaja ja õpilaste vahelise kontakti saavutamiseks on üks paremaid võimalusi kasutada kaasaegset noorsookirjandust, mida võib nimetada ka toimetuleku või sotsiaalabi kirjanduseks. Analüüsides raamatukangelasi saavad noored rääkida ka iseenda valudest ja muredest, otseselt end reetmata.

8. Õpilastele soovitatud teose puhul peaks õpetaja kursis olema ka selle kättesaamise võimalustega.

Keskmiselt 350 kohustusliku kirjavara äraütlust kuus Lastekirjanduse Teabekeskuse väga hea kirjandusvaliku juures räägib iseenda eest. Meie lugejateenindajad saavad pahandada, kui pakuvad teist samalaadset teost asemele – õpetaja oli käskinud läbi lugeda just selle raamatu.

Need probleemid korduvad aastast aastasse, sest õpetajad pole kursis, kas nõutavat raamatut on rahvaraamatukogus. Samas pole ei Lastekirjanduse Teabekeskuse ega ka rahvaraamatukogude ülesanne varustada õpilasi massiliselt õppetööks vajaliku kirjandusega – esmajoones peaksid seda tegema ikkagi kooliraamatukogud.

9. Õpetajate hulgas läbi viidud küsitlused on näidanud, et paljud neist ei tunne uudiskirjandust ega külasta ka kohalikku rahvaraamatukogu.

Raamatukogude töötajad soovivad õpetajates näha oma väga häid koostööpartnereid.

10. Koostöö ja vastastikused kokkulepped laste lugemistingimuste parandamisel raamatukogude, koolide ja kohalike omavalitsuste ning riigi vahel peavad andma reaalseid tulemusi, mis kajastuks rahaliste vahendite ratsionaalses ja koordineeritud kasutamises, õpilaste lugemisvara kooskõlastatud valikus ja ka õpilaste lugemiskultuuri plaanipärasel arendamises.

Kujutame seda ette nii, et kohaliku omavalitsuse eelarveraha jagamisel võiks oma sõna öelda

kooli õpilasakiiv tõestades koos raamatukoguhoidjatega raamatukogust vajadusi: mida, miks, kui palju raamatuid muretseda ühte või teise raamatukogusse.

11. Rahanappusest tingituna on kooliraamatukogud seni eelistanud ilukirjanduse asemel osta kalleid aimeraamatuid. Viimased ei rahulda aga enamasti referaadi koostaja vajadusi. Aimeraamatutes sisalduv info on kättesaadav ka internetis, mida ei saa öelda õppetööks vajaliku ilukirjanduse kohta.

Aimeraamatute sarjades ilmunu on mõeldud eeskätt lugejates huvi äratamiseks, mitte koolitunnis omandatud teadmiste süvendamiseks ja laiendamiseks. Rahanappusel tuleks põhjalikult kaaluda, mida ja miks osta ning mitte alati eelistada kallist teatmeteost lugemisraamatule.

Siinkohal suur palve kirjutustele. Esimese astme – huvi äratamise raamatuid algklassidele on ilmunud hästi palju. Hiljemalt keskmises kooliastmes peab laps kohtuma teavikutega, mille kaudu saab õppida infoni jõudma ja seda kasutama, kuid tekkinud huvi süvendamiseks sobivaid aimeraamatuid on ilmunud minimaalselt.

12. Haridusministeerium võiks taotleda nn. pearaha – vähemalt 25 krooni õpilase kohta aastas – sisseseadmist kooliraamatukogudele õppetööd toetava kirjanduse hankimiseks.

13. Suurendamist vajab ka rahvaraamatukogude teavikute ostusumma, et lastekirjandust oleks võimalik hankida piisavas koguses.

2001. aasta kevadel saatsime asjaomastele instantsidele pöördumise, milles selgitasime õpilaste väheseid võimalusi lugeda head kirjandust. Pöördumine põhines põhikooli raamatukogudes ja rahvaraamatukogudes läbiviidud uuringul. Selle põhjal võis väita, et meie põhikoolide raamatukogud vaevlevad rahanappuse tõttu lastekirjanduse kroonilise puuduse käes, kuna uudiskirjandus jõuab sinna üpris juhuslikult. Ka Kultuuriministeeriumi haldusalasse kuuluvad

rahvaraamatukogud saavad endale lubada uut kirjandust liiga vähe, sest eelarveline raamaturation on viimastel aastatel jäänud samaks, raamatuhinnad kasvavad aga iga aastaga.

14. Kohalik maakonna- ja linna keskraamatukogu lasteosakond peaks olema esmane uudiskirjanduse infokeskus.

Keskraamatukogude lastekirjanduse osakonnad on kutsutud ja seatud hoolitsema selle eest, et nende kogudes oleks võimalikult lai valik eestikeelset laste- ja noortekirjandust. Vastastikune huvi ja koostöö nii info vahendaja kui tarbija vahel peaks suurenema – eriti peaks kasvama õpetajate aktiivsus info otsimisel.

15. Kord aastas võiks keskraamatukogu lasteosakonna initsiatiivil korraldada piirkondliku lastekirjanduse päeva.

Tartu Linna Keskraamatukogu lastekirjanduse osakonna poolt juba aastaid korraldatav kevadine algupärase lastekirjanduse päev meelitab kokku mitte ainult Tartu piirkonna rahvast. Taolisi üritusi on hakatud korraldama mujalgi. Tähtis on, et info sellest jõuaks võimalikult paljude õpetajate ja raamatukoguhoidjateni. Loomulikult ka õpilaste ning lastevanemateni. Ja et õpetajad tulla saaksid, peaksid sellised üritused toimuma koolivaheaegadel ning olema tükk aega ette teada.

16. Märgatavalt suurem hulk õpilasi loeks tunduvalt rohkem, kui raamatukogudes oleks piisavalt head laste- ja noortekirjandust ning õpetajad kui tähtsamad soovitajad koostöös raamatukoguhoidjatega informeeriksid õpilasi sellest regulaarselt.

Infot ilmunud laste- ja noortekirjanduse kohta on võimalik saada Eesti Lastekirjanduse Teabekeskuse koduleheküljelt, kord kvartalis avaldatakse see ka "Õpetajate Lehes".

Konverentsi ettekannete tekstid on leitavad Eesti Lastekirjanduse Teabekeskuse koduleheküljelt aadressil www.eltk.ee

UUT STATISTIKAS:

rahvusvaheline standard ISO 2789 : [2002]

ANU NUUT

RR-i raamatukogunduse osakonna juhataja

Vaadeldav rahvusvaheline standard "Informatsioon ja dokumentatsioon. Rahvusvaheline raamatukogustatistika" annab juhiseid raamatukogudele ja info-teenuste osutajatele statistika kogumiseks ja aruandluseks.

Statistika kogumises ja arvestuses on kaks murettekitavat probleemi – need on statistika näitlikustamine ja valikstatistika esitamine. Selleks et esitada andmeid õigesti, juhul kui viimased puuduvad, tuleb tugineda rahvusvahelistes normdokumentides esitatud valikstatistika meetoditele ja matemaatiliste keskmiste arvestusele. Statistika näitlikustamist peetakse üldjuhul lubamatuks, sest näidisprotseduuridel tuginev statistika esitamine ei põhine üldtunnustatud meetodikale, on juhusliku iseloomuga ning saadud andmebaase ei saa kasutada andmeanalüüside esitamiseks. Antud standardi uustöötlus käsitleb kaasaja raamatukogudele omase infotehnoloogilise keskkonna uuendusi, esitades arvestusalused raamatukogu traditsioonilise ja elektroonilise keskkonna mõõtmiseks.

Raamatukogustatistika rahvusvahelise standardi uustöötlus esitab:

- uued võimalused nii vana traditsioonilise kui uue digitaalraamatukogu statistika arvestuseks;

- uued võimalused elektrooniliste jadaväljaannete arvestuseks, võrgukasutuse analüüsiks;

- kompaktsemad alused lugeja

sihtrühmade ja nendepoolse kasutuse arvestuseks;

- raamatukoguteeninduse efektiivsuse arvestusalused andmebaaside kasutuse osas, nii täisteksti- kui bibliograafiaandmebaaside kasutuse registreerimisalused, teatmeteeningu – pärin- gute registreerimise ja analüüsi nõuded ja korra;

- raamatukogu kogude arvestusaluste täiendused, st. andmebaaside ja elektrooniliste jadaväljaannete arvestusalused kogude osana;

- raamatukogupersonali detailsema arvestuse võimalused;

- finantside detailse kulu- artiklite arvestuse.

Standardi struktuurist

Rahvusvaheline standard ISO 2789 : [2002] *Informatsioon ja dokumentatsioon. Rahvusvaheline raamatukogustatistika* kehtestab määratlused ja nõuded, mis on aluseks raamatukogustatistika kogumisele. Standardi uustöötlus on täiuslikum, muudetud on senist standardi struktuuri, uuendatud terminoloogiat. Määratlused on esitatud vajalikke nõudeid silmas pidades ning märkused lisatud nendes küsimustes, kus tõlgendus vajab ulatuslikumat lahtiseletamist ja põhjendust. Standard sisaldab järgmisi alajao- tusi: standardi käsitlusala, termineid ja määratlusi iseloomustamaks raamatukogude tüüpe, kogusid ja lisanduvaid laade, raamatukogu kasutamist ja kasutajat, juurdepääsu ja vahendeid, raa-

matukogu kulusid, raamatukogu personali, statistika kasutus- võimalusi, statistiliste andmete esitamise korda ja kogumise me- toodikat.

Standardi põhiosa selgitavad lisad avavad dokumendi sisu ja võimaluste eripära. Antud stan- dardil on kolm lisa.

Lisas A esitatakse täiendused elektrooniliste teenuste statistika arvestuseks. E-teenuste kasutuse põhistatistika mõõtmine ning arvestusalused on kõige kriitilise- sem statistika kogumise, esituse ja mõõtmise arvestusala, mis vajab uuenduseks kõige suuremaid muudatusi.

Lisas B esitatakse kategooriad raamatukogutüübiti ressursside (kogude) vajaduse ja valiku jaoks, arvestades eri raamatukogutüü- pide eripära statistika kogumisel. Lisas esitatakse üldised alused kõigile raamatukogudele ning erisused raamatukogutüübiti, ainevaldkonnad, teenindatavad ja sihtrühmad, komplekteerimise viisid, teavikute laadid. Eri tüüpi raamatukogude arvestusaluste eripära ilmneb näiteks muusika- ja kunstikogude puhul, harul- daste väljaannete ja käsikirjade, inkunaablite, dissertatsioonide jmt. laadide arvestuses. Eristada tuleb andmebaaside tüüpe (biblio- graafia, täistekstiandmebaasid, jmt.), lugejate sihtrühmi, laenu- tegevuse meetodeid ja viise eri kandjate laenutuseks, laenutege- vuse registreerimise meetodikat, teatmeteeningu vorme, pärin- gute registreerimist, äraütleliste

registreerimist, ürituste (näitused, kultuuriüritused jmt.) registreerimist, kasutajakoolitust, kataloogikirjete lisamist ning jooksvat ja retrospektiivset kataloogimist, märksõnakataloogi koostamist jne. Andmebaasid tuleks arvestada ressursside (kogude) hulka, et aasta kogude juurde tulekus kajastuksid ka andmebaasid ning komplekteerimisrahas neile tehtud kulutused. Raamatukogu elektronkataloogid, komplekteeritud referaat-, täisteksti- ja muud teatmelised andmebaasid tuleks kajastada teatmetegevuse arvestuses, nende kasutus ja hange peab olema registreeritud.

Lisas C esitatakse soovitatavate meetodika ja valikstatistika arvestusalused keskmiste arvestamiseks, et raamatukogud saaksid neist põhimõtetest lähtuvalt välja töötada oma riigi nõuded valikstatistika esitamiseks. Siin viidatakse riikliku statistika kogumise eripärale eri riikides. Statistika kogumiseks eri riikides on olnud erinevad alused ja ühtlustamine rahvusvaheliste nõuetega on olnud aeganõudev. Seepärast on oluline järgida õigeid põhimõtteid parima keskmise tulemuse saamiseks ja rakendada õigeid valemite keskmiste arvestuseks. Üldjuhul ei jäeta statistika arvestuses andmeid esitamata, vaid esitatakse keskmised. Juhul kui ka need puuduvad, soovatakse rakendada tuntud matemaatilisi keskmiste arvestuse meetodeid ja meetodite kombinatsioone.

Termineid ja määratlusi

Raamatukoguks loetakse nimetatud standardis administratiivset üksust, st. iga iseseisvat raamatukogu, või raamatukogude rühma, mis toimib/toimivad ühtse juhtimise all. Iseseisev ei tähenda siin õiguslikku või finantsilist iseseisvust, raamatukogu kui eraldi üksus eksisteerib kas iseseisva juriidilise isikuna või organisatsiooni struktuuriüksusena, mille põhieesmärk on luua ja hallata kogusid ning pakkuda olemasolevate ressursside kasutust ning nende baasil infoteenuseid, arvestades seejuures teenindata-

vate teadus-, kultuuri-, hariduse- ja infovajadusi. Statistika kogumiseks on esitatud raamatukogutüpoloogia, kus, võrreldes standardi eelmise versiooniga, on detailsem erialaraamatukogude jaotus, lisandunud on meedia-raamatukogude mõiste – raamatukogud, mis teenindavad meediaorganisatsioone, meedia- ja kirjastamisettevõtteid, k.a. ajalehetoimetused, kirjastused, ringhäälingu-, filmi-, teleettevõtted jmt. Raamatukogutüpoloogias ei ole enam kasutusel universaal-raamatukogude mõistet, täiendatud on kõrgharidussüsteemi raamatukogude jaotust (vt. RR-i kodulehel <http://www.nlib.ee/rkogud/rtyp.html>).

Kogude arvestuses on arvestuse aluseks kõik laadid ja standardis määratletakse eraldi osad trüki- väljaannete, e-väljaannete ja kombineeritud väljaannete arvestuse esitamiseks. Standardis käsitletakse uudsena e-raamatukogu mõistet ja e-raamatukogusse kuuluvaid ressursse. E-raamatukogu on elektrooniliste teavikute kogu, mis hõlmab andmebaase, elektroonilisi jadaväljaandeid ja digitaal-teavikuid. Digitaal-teavik on digitaalse informatsiooni kogum, mis moodustab osa raamatukogu kogudest (e-raamatud, elektroonilised leiutiskirjeldused, võrgu vahendusel kättesaadavad auvised, kaardi- või noodiväljaanded). Digitaal-teaviku arvestuse alla ei kuulu andmebaasid ja elektroonilised jadaväljaanded. E-raamatuna käsitletakse litsentsi või vaba juurdepääsuga litsentsimata digitaal-teavikut, millel on eraldi otsisüsteem. Andmebaasid on kogude arvestuslik osa ja andmebaasiks loetakse elektrooniliselt salvestatud ühise kasutajaliidese ja tarkvaraga andmekogumit informatsiooni taasesituseks ja kasutamiseks. Andmebaasid on eri kandjavormingutes või internetis kättesaadavad, litsenseeritud ja/või piiratud kasutusvõimalusega. Andmebaaside arvestusel tuleb arvesse võtta kandja vormingut, kasutusel juurdepääsu õigust. Multimeediateavik on digitaal-teavik, milles on kombineeritud erinevad infoesitus-

vormid – tekst, graafika, fotod, video, audio. Elektrooniline jadaväljaanne on elektrooniliselt või mõnel muul viisil avaldatud jadaväljaanne, mis hõlmab nii raamatukogus hoitavaid kui kaugressursse, millele on teatud ajaperioodiks hangitud kasutusõigus. Uudse terminina on kasutusel mõiste juurdepääsuõigus (*access rights*), mis tähendab raamatukogu elektrooniliste kogude kasutusõiguse omamist, kasutusõigust raamatukogu andmebaasidele ja elektroonilisele informatsioonile, tuginedes seadustele, litsentsidele ja lepingutele ning koostöölepetele.

Tänapäeva infoühiskonna digitaalraamatukogus on senised **laenutegevuse** mõõtmise arvestusalused ebapiisavad, kogu laenutegevuse efektiivsuse hindamiseks vajame ülevaadet ka elektroonilistest laenutustest. Lugejad ja külastused registreeritakse elektrooniliselt, kusjuures ITK (infotehnoloogia ja kommunikatsiooni) vahendusel registreeritakse ka kaugkülastused, mis tähendab, et raamatukogu kasutaja on ka iga elektroonilise teenuse kasutaja, st. arvesse läheb ka e-teenuse kasutaja külastus. Siin kaasnevad sellised uued mõisted nagu e-teenus (teenus, mis osutatakse kohaliku serveri baasil või mis on kättesaadav võrgu kaudu), virtuaalkülastus (kasutaja pöördumine raamatukogu kodulehe poole väljastpoolt raamatukogu, olenemata vaadatud lehekülgede või osiste arvust) jpt. mõisted. Laenutuste arvestus muutub täpsemaks ja tõepärasemaks kui registreeritakse kogu laenutegevus komplekselt, mis tähendab traditsioonilise teeninduse ja kogu e-teeninduse registreerimist – (sh. elektrooniliste raamatute ja andmebaaside kasutus, otsisüsteemide kasutus, elektrooniliste jadaväljaannete kasutus, täisteksti allalaadimine ja/või selle esitamine lugejale, elektroonilise dokumendi või selle osa otsing ning lugejale vahendamine elektrooniliste väljaannete kogust). Laenutuseks läheb iga dokumendi edastus lugejale faksi ja/või e-posti teel, elektroonilise doku-

mendi allalaadimine lugeja enda poolt raamatukogu elektrooniliste väljaannete kogust, andmebaasist, infopäringu puhul ühe või mitme infoallika, nii trüki-, mittetrükitud kui elektroonilise väljaande, andmebaasi väljatrüki või täisteksti laenutust. Ka soovituseks ja selgituseks ulatatud materjalid registreeritakse laenutustena. Telefoni, e-posti, veebi ning teiste kommunikatsioonivahendite vahendusel antud vastused registreeritakse päringutena. Internetiotsingud registreeritakse juhul kui lugeja registreerub autentseks otsinguks, lisaks registreerib raamatukogutöötaja ka iga internetiotsingu informatsiooni vahenduseks.

Elektrooniliste teenuste arvestus toob üsna palju muudatusi laenutegevuse arvestusse, arvestamisele kuuluvad kõik elektroonilised teenused: avalik elektronkataloog, raamatukogu koduleht, elektrooniliste teavikute kogu, vahendatud elektrooniline dokumendilevi, elektrooniline teatmeteening, kasutajakoolitus elektrooniliste teenuste kasutamiseks, interneti kasutus infootsinguks. Elektroonilise teenuse kasutuse puhul hakatakse arvestama andmebaasi kasutuse sessioonide kestust, allalaaditud dokumentide arvu, allalaaditud kirjade arvu, virtuaalkülastuste arvu (st. ka raamatukogu kodulehekülje kasutust väliskasutaja poolt), seansside aega, tagasilükatud seansside arvu, otsingu arvu (päringuid), internetiseansside arvu. Erilist rõhku pööratakse jadaväljaannete kasutuse registreerimisele, kus aluseks on nn. kombineeritud dünaamiline moodus trükiväljaannetena kasutusel olevate ja elektrooniliste jadaväljaannete kasutuse registreerimiseks. Elektrooniliste jadaväljaannete kasutuse arvestus nõuab uute arvestusaluste väljatöötamist.

Juurdepäas raamatukogule, ruumide sisustus ja vahendid – siin tuleb arvesse lugeja käsutuses olevate töökohtade ja internetiühendusega töökohtarvutite arv, lugemissaali istekohtade ja lugemissaalide arv, ruumide pindala, raamatukogu lahtiolekuajad, koo-

piamasinad, raamatukogu tööprotsesside teostuseks vajalikud materjalid, hoidlaid, konverentsi ja näituste ruumid jmt.

Finantside osas on täiendatud elektrooniliste teenuste osutamiseks tehtud kulude arvestust. Komplekteerimiskulude arvestusse hakkavad kuuluma eraldi arvestus trükiväljaannetele ja elektroonilistele teavikutele ning muudele materjalidele, köitmisega kaasnevad kulud.

Kapitalimahutused sisaldavad kulusid ehitiste rajamiseks ja renoveerimiseks, sisustuse hankeks ja kujunduseks, kulud riist- ja tarkvarale, kulud uute süsteemide loomiseks, digiteerimiseks, ostud ja müügiga kaasnevad maksud, litsentsid.

Jooksevkulud on kulud, mis tehakse personalile ja kogu raamatukogu tegevuse jooksvaks toimimiseks. Siia kuuluvad tööjõukulu, rent, üür, komplekteerimiskulu, litsentsid, köitmine, arvutivõrk, võrguühendus – operatsioonid ja haldus, telekommunikatsioon, ehitised, hoone haldus, uuendused, taastamine, maksud jmt.

Muud jooksvad kulud on töötajatele tehtud lisakulud, RVL-i lisakulud, kogude ning hoone ja territooriumi halduskulud, automatiseerimiskulud, mitmesugused muud kulud.

Personali arvestusaluseks on täistöökohta arvestuse ekvivalent (TTE) ehk teisisõnu koosseisu ekvivalent (*FTE – full-time equivalent*). Personali arvestusse on lisandunud kaks uut kategooriat: *kvalifitseeritud spetsialist*, kellel on mingi teine, mitte infoteadusala haridus (raamatupidajad, infotehnoloogia spetsialistid, juhtkond) ja *vabatahtlikud isikud*, kelle tööd ei tasustata, vaid peetakse meeles autasude ja preemiatega või korvatakse töö abirahadest, töövõtulepinguga või muudest kuluallikatest. Muu personali alla arvestatakse ilma eriettevalmistusega töötaja raamatukogus (turvateenistus, koristajad, riidehoidjad, valvurid, majahoidjad, toitlustamisega tegelev personal jne.).

Kokkuvõte

Nimetatud uuenduste ja täienduste tegemine võimaldab korrastada rahvusvahelist raamatukogustatistika kogumist ja soodustab samavõrd raamatukoguökonomika uuringute tarbeks kogutud andmete monitooringut, andmeanalüüside tegemist ja võrdlust. Võimaldab korrastada rahvuslikku raamatukogustatistika kogumist riigi tasandil ja analüüsi ning rahvusstandardite ettevalmistamist.

Järgmises ajakirjanumbris annan ülevaate rahvusvahelise standardi ISO 11620: 1998 täiendustest ja muudatustest aastal 2002 seoses elektroonilise keskkonna mõõtmisvajadustega ning uutest raamatukogutöö tulemuslikkuse mõõtmise indikaatoritest.

Kasutatud kirjandus

ISO 2789 : 1991 (second edition 1991.05.01) Information and Documentation. International Library Statistics (Reference number ISO 2789 : 1991 (E))

ISO/FDIS 2789 : 2001(E). Information and documentation – International library statistics (ISO TC 46/SC 8/WG 2. Document stage 50)

UUT STANDARDIMISES

Eesti Standardikeskus on avaldanud kaks Eesti standardit, mille kavandid valmistasid ette Eesti Rahvusraamatukogu töötajad **Mihkel Volt**, **Marin Kimm** ja **Mai Valtna**.

EVS-ISO 2108:2002 Informatsioon ja dokumentatsioon. Rahvusvaheline raamatu standardnumber (ISBN). Standard kirjeldab rahvusvahelise raamatu standardnumbri struktuuri, esitab nõuded ISBN-i asukohale väljaandel ning määrab Rahvusvahelise ISBN Agentuuri ülesanded.

EVS-ISO 3297:2002 Informatsioon ja dokumentatsioon. Rahvusvaheline jadaväljaande standardnumber (ISSN). Standard kirjeldab rahvusvahelise jadaväljaande

standardnumbri struktuuri, esitab nõuded ISSN-i asukohale väljaandel ning määrab Rahvusvahelise ISSN Keskuse ülesanded.

Standardites on lisana toodud ka lühiteave Eesti ISBN-i Agentuurist ja Eesti ISSN-i Keskusest, milleks on Eesti Rahvusraamatukogu.

Standardeid saab osta Eesti Standardikeskusest.

24. oktoobril 2002 kinnitati RR-i peadirektori käskkirjaga nr. 44 esimene Eesti Rahvusraamatukogu standard *RRS 1:2002 Standardimine raamatukogunduses. Põhimõtted ja reeglid*.

Käskkiri jõustub 1. jaanuarist 2003.

Standardi on ette valmistanud ette RR-i raamatukogunduse osakonna juhtivspetsialist **Endla Sandberg** koos RR-i standardimise töörühmaga.

Nimetatud dokument avalda-

takse trükisena 2002. aasta detsembris.

26.-30. oktoobrini 2002 Stockholmis ISO tehnilise komitee TC/46. *Informatsioon ja dokumentatsioon* alamkomitee 8 *Kvaliteet. Statistika ja töö tulemuslikkuse hindamine* kolmel töörühma WG 4, WG 5 ja WG 6 koosolekul leidis kinnitust raamatukogutöö tulemuslikkuse ja kvaliteedi, raamatukogutöö statistika arvestuse ning raamatukogutöö ökonoomika valdkonna järgmiste standardite kavandite ettevalmistamine:

1. Rahvusvahelise standardi ISO 2789 : [2002] lõppversiooni vastuvõtmise hääletamistähtaeg lõppes 12. novembril k. a. Eesti standardi kavand prEVS-EN ISO 2789 avatakse avalikuks arvamusküsitluseks detsembrist 2003.

2. Rahvusvaheline standard ISO 11620 *Informatsioon ja doku-*

mentatsioon. Raamatukogutöö tulemuslikkuse indikaatorid. Muudatus 1 Informatsioon ja dokumentatsioon. Täiendavad töö tulemuslikkuse indikaatorid täiendusteks ja parandusteks on vastu võetud.

3. Novembris läheb hääletusele elektrooniliste teenuste mõõtmis- metoodikat käsitleva tehnilise aruandekavand ISO/DTR 20983 *Informatsioon ja dokumentatsioon. Elektroonilise raamatukogu töö tulemuslikkuse indikaatorid.*

4. Võeti vastu otsus raamatukogustatistika ja raamatukogu- ökonoomika seisukohalt oluliste rahvusvaheliste standardite uu- stöötamiseks: ISO 9230:1991 *Informatsioon ja dokumentatsioon. Hin- naindeks raamatukogude poolt ost- tetavatele raamatutele ja jada- väljaannetele* ning ISO 9707 *Informatsioon ja dokumentatsioon. Raamatute, ajalehtede, ajakirjade ja elektrooniliste väljaannete toodangu statistika.*

ERÜ BÜROO

ootab 6. jaanuariks 2003

– esildisi **ERÜ aasta- ja teenetepremia kandidaatide** kohta.

Kirjeldada kandidaadi tegevust ja märkida preemia liik.

Aasta- ja teenetepremia statuut:

http://www.nlib.ee/ERY/autasu_1.html#statuut

– ettepanekuid **kolme liikme valimiseks Eesti Raamatukogu- hoidjate Ühingu juhatuse ja revisjonikomisjoni koosseisu.**

Lisada kandidaadi lühiiseloostus.

Veebruaris 2003 lõpevad juhatuse liikmete Ljudmila Dubjeva (TÜR), Katrin Kaugveri (EAR) ja Bärbel Luhari (Tallinna Sõle gümnaasiumi raamatukogu) ning revisjonikomisjoni liikmete Ruth Enoki (Harju Maakonnaraamatukogu), Ruth Hiie (RR) ja Juta Kapsi (EAR) volitused.

Ettepanekud palume esitada kirjalikult ERÜ bürosse
10122 Tallinn, Tõnismägi 2.

**Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu AASTAKOOSOLEK
toimub 28. veebruaril 2003**

Rahvusraamatukogu konverentsisaalis.

RAAMATU- KOGUNDUSE UUDISKIRJANDUS

6/2002

Koostanud ENE SAHKAI

RAAMATUKOGUNDUSE ÜLDKÜSIMUSED

389. The **ethics** of librarianship : an international survey. München, 2002. 344 p. (IFLA publications ; 101). Bibliogr. art. lõpus. RR.

390. **Lietuvos** bibliotekų 1991–2000 m. statistika. Vilnius, 2002. 111 p. RR.

*

391. **Adler, P.** Copyright and intellectual property legislation and related activities : new challenges for libraries // Journal of Library Administration. Vol. 35 (2001) no. 3, p. 107-118. RR.

392. **Dillon, D.** Songs of the dodo : information extinctions, innovation, and ecosystem change // Journal of Library Administration. Vol. 35 (2001) no. 3, p. 67-78. RR.

393. **Hassi, H.** Thoughts on the role of paper in the media // Helsinki University Library Bulletin (2002), p. 18-21. RR.

TEATMEKIRJANDUS

394. **NOSP 2001-2002** : adressliste til nordiske og baltiske bibliotek : directory to Nordic and Baltic libraries. Oslo, 2002. 195 p. Osa teksti ingl. k. RR.

395. **Publishers' international ISBN directory**. 1-3 vol. 27th ed. München [etc.], 2000. [3756] p. (Handbook of international documentation and information ; 7). RR.

RAAMATU JA RAAMATUKOGUNDUSE AJALUGU

396. **Basbanes, N. A.** A gentle madness : bibliophiles, bibliomanes, and the eternal passion for books : with a new preface. New York, 1999. xxix, 638 p. Sisaldab bibliogr. ja reg. RR.

*

397. **Beddard, R. A.** The official inauguration of the Bodleian Library on 8 November 1602 // The Library. Vol. 3 (2002) no. 3, p. 255-283. RR.

398. **Kelly, J.** Defoe's Library // The Library. Vol. 3 (2002) no. 3, p. 284-301. RR.

RAAMATUKOGUTÜÜBID

399. **Narodna in Univerzitetna knjižnica**. Porocilo o delu 2001. Ljubljana, 2002. 109 p. RR.

400. **National Library Board Singapore**. Annual report 2001/2002. Singapore, 2002. 64 p. RR.

401. **National Library of Ireland**. Report of the Council of Trustees of the National Library of Ireland for the year ended 31 December 2001. Dublin, 2002. 68 p. RR.

402. **Treasures of the Hungarian National Library**. Budapest, 2002. 416 p. RR.

*

403. **Halle, A. ; Penshorn, C.** Die Universitätsbibliothek Kassel - Reorganisation in einem einschichtigen Bibliothekssystem // Z. für Bib-wes. und Bibliogr. Jrg. 49 (2002) H. 5-6, S. 278-282. RR, TTÜ, TÜ.

404. **Laaksovirta, T. H.** Avoin vai suljettu. Tarinoita Eduskunnan kirjaston historiasta // Signum. Vsk. 35 (2002) nro 6, s. 107-112. EAR, RR, TTÜ, TÜ.

405. **Öhrström, B.** Denmark's Electronic Research Library : a single virtual research library in Denmark // LIBER Quarterly. Vol. 12 (2002) no. 2/3, P. 156-174. RR.

406. **Smith, K. R.** New roles and responsibilities for the university library : advancing student learning through outcomes assessment // Journal of Library Administration. Vol. 35 (2001) no. 4, p. 29-36. RR.

407. **Sommer, D. ; Schelling, H.** Die Universitäts- und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt in Halle – ein einschichtig organisiertes dezentrales Bibliothekssystem // Z. für Bib-wes. und Bibliogr. Jrg. 49 (2002) H. 5-6, S. 271-277. RR, TTÜ, TÜ.

RAAMATUKOGUHOIDJA. HARIDUS JA TÄIENDUSKOOLITUS

408. **Albrecht, R. ; Baron, S.** The politics of pedagogy : expectations and reality for information literacy in librarianship // Journal of Library Administration. Vol. 36 (2002) no. 1/2, p. 71-96. RR.

409. **Bastian, J. A.** Measuring the success of internships in an Archives Education Program // Journal of Education for Library and Information Science. Vol. 43 (2002) no. 2, p. 164-174. TPÜ.

410. **Booth, A. ; Fabian, C. A.** Collaborating to advance curriculum-based information literacy initiatives // Journal of Library Administration. Vol. 36 (2002) no. 1/2, p. 123-142. RR.

411. **Davidson, J. R. ; McMillen, P. S. ; Maughan, L. S.** Using the ACRL Information Literacy Competency Standards for Higher Education to access a university library instructions program // Journal of Library Administration. Vol. 36 (2002) no. 1/2, p. 97-121. RR.

412. **Haraldstad, A.-M.** Information literacy – curriculum integration with Medical School's syllabus // LIBER Quarterly. Vol. 12 (2002) no. 2/3, p. 192-198. RR.

413. **Heting, C. et al.** Library and information science schools in Canada and USA : a webometric perspective // Journal of Education for Library and Information Science. Vol. 43 (2002) no. 2, 110-125. TPÜ.

414. **Hildreth, C. R.** Organizational realignment of LIS programs in Academia : from independent standalone units to incorporated programs // Journal of Education for Library and Information Science. Vol. 43 (2002) no. 2, 126-133. TPÜ.

415. **Koteles, C. ; Haythorntwaite, C.** Undergraduate programs in information science : a survey of requirements and goals // Journal of Education for Library and Information Science. Vol. 43 (2002) no. 2, p. 144-154. TPÜ.

416. **Krajewski, P. R. ; Piroli, V. B.** Something old, something new, something borrowed, something blue : active learning in the classroom // Journal of Library Administration. Vol. 36 (2002) no. 1/2, p. 177-194. RR.

417. **Latham, D.** The role of technical and professional communication in the LIS curriculum // Journal of Education for Library and Information Science. Vol. 43 (2002) no. 2, p. 155-163. TPÜ.

418. **Lindsay, E. B. ; Baron, S.** Leading information literacy programs : immersion and beyond // *Journal of Library Administration*. Vol. 36 (2002) no. 1/2, p. 143-163. RR.

419. **Litten, A.** We're all in this together : planning and leading a retreat for teaching librarians // *Journal of Library Administration*. Vol. 36 (2002) no. 1/2, p. 57-69. RR.

420. **Manuel, K.** Teaching information literacy to generation Y // *Journal of Library Administration*. Vol. 36 (2002) no. 1/2, p. 195-217. RR.

421. **Saines, S. B.** The radical syllabus : a participatory approach to bibliographic instruction // *Journal of Library Administration*. Vol. 36 (2002) no. 1/2, p. 167-175. RR.

422. **Sheridan, D.** Combining teaching and library work : the hybrid academic // *LIBER Quarterly*. Vol. 12 (2002) no. 2/3, P. 175-184. RR.

423. **Woodard, B. S. ; Hinchliffe, L. J.** Technology and innovation in library instruction management // *Journal of Library Administration*. Vol. 36 (2002) no. 1/2, p. 39-55. RR.

RAAMATUKOGU TÖÖKORRALDUS

424. **NASIG 2001** : a serials odyssey : proceedings of the North American Serials Interest Group, Inc. : 16th annual conference, May 23-26, 2001, Trinity University, San Antonio, Texas. [Binghamton], 2002. 336 p. (The Serials Librarian ; Vol. 42, no 1/2, 3/4). RR.

425. **Calhoun, K.** From information gateway to digital library management system : a case analysis // *Libraries Collections, Acquisitions, & Technical Services*. Vol. 26 (2002) no. 2, p. 141-150. EAR, RR, TÜ.

426. **Kortelainen, T.** Kirjastojen osaamisen hallinta seutuyhteistyönä : kokemuksia intressipiireistä PARKKI-hankeessa // *Informaatiotutkimus*. Vsk. 21 (2002) nro 3, s. 67-74. RR, TTÜ.

427. **Kyrillidou, M.** An overview of performance measures in higher education and libraries // *Journal of Library Administration*. Vol. 35 (2001) no. 4, p. 7-18. RR.

428. **Kyrillidou, M. ; Crowe, W.** In search of new measures // *Journal of Library Administration*. Vol. 35 (2001) no. 4, p. 19-24. RR.

429. **McCombs, G. M.** A case study of successful library fund-raising : the right mix of deliberate strategy, "opportunity knocks" and "Lady Lux" // *The Bottom Line : Managing Library Finances*. Vol. 15 (2002) no. 3, p. 110-115. TTÜ.

430. **Salvesen, H.** The quality management of Norwegian universities and its influence on university libraries // *LIBER Quarterly*. Vol. 12 (2002) no. 2/3, P. 185-191. RR.

431. **Savenije, B.** An organisational model for university libraries in transition // *LIBER Quarterly*. Vol. 12 (2002) no. 2/3, p. 245-259. RR.

432. **Teng, S. ; Hawamdeh, S.** Knowledge management in public libraries // *ASLIB Proceedings*. Vol. 54 (2002) no. 3, p. 188-197. TTÜ.

STANDARDIMINE

433. **Rettig, P. J.** Administrative metadata for digital images : a real world application of the NISO draft standard // *Libraries Collections, Acquisitions, & Technical Services*. Vol. 26 (2002) no. 2, p. 173-179. EAR, RR, TÜ.

KOMPLEKTEERIMINE

434. **Fidler, L.** The acquisition of out-of-print music // *The Acquisitions Librarian* (2002) no. 27, p. 5-15. RR.

435. **Hakkarainen, J.** The reform of the Legal Deposit Act in Finland // *Helsinki University Library Bulletin* (2002), p. 9-11. RR.

436. **Korolev, S.** Gifts to a science academic librarian // *The Acquisitions Librarian* (2002) no. 27, p. 87-94. RR.

437. **Lee, L. A. ; Wu, M. M.** Do librarians dream of electronic serials? : a beginner's guide to format selection // *The Bottom Line : Managing Library Finances*. Vol. 15 (2002) no. 3, p. 102-109. TTÜ.

438. **Ogilvie, M. B.** Books from abroad, one collection development strategy // *The Acquisitions Librarian* (2002) no. 27, p. 41-51. RR.

439. **Overmier, J.** Twenty years of the literature on acquiring out-of-print materials // *The Acquisitions Librarian* (2002) no. 27, p. 109-119. RR.

440. **Overmier, J. ; Koehler, W.** Four factors influencing the fair market value of out-of-print books : part 2 // *The Acquisitions Librarian* (2002) no. 27, p. 79-86. RR.

441. **Patterson, B.** Four factors influencing the fair market value of out-of-print books : part 1 // *The Acquisitions Librarian* (2002) no. 27, p. 71-78. RR.

442. **Wagner, S. C.** Acquiring materials in the history of science, technology, and medicine // *The Acquisitions Librarian* (2002) no. 27, p. 57-70. RR.

KIRJELDAMINE

443. **ISBD(CR)** : International standard bibliographic description for serials and other continuing resources : revised from the ISBD(S) : International standard bibliographic description for serials. München, 2002. XI, 112 p. (UBCIM publications ; N. S., vol. 24). Sisaldab reg. RR.

444. **Raccah, P.** Changing the organization for cataloguing in the BnF : a long-term project // *LIBER Quarterly*. Vol. 12 (2002) no. 2/3, p. 260-265. RR.

LIIGITAMINE

445. **Hickey, D. ; Arlen, S.** Falling through the cracks : just how much "history" is "history" // *Libraries Collections, Acquisitions, & Technical Services*. Vol. 26 (2002) no. 2, p. 97-106. EAR, RR, TÜ.

KOGUD

446. Seminar "Humanitaarsed teaduskogud". Tallinn, 2002. 42 lk. (Eesti Teaduste Akadeemia seminari materjalid ; 10.05.2002). EAR, RR, TTÜ.

447. **Cullen, C. T.** Special collections libraries in the digital age : a scholarly perspective // *Journal of Library Administration*. Vol. 35 (2001) no. 3, p. 79-91. RR.

448. **Koskimäki, M. ; Karhula, P.** Digitaalinen kuvaaja äänitehostekirjasto opetuksen tukena // *Signum*. Vsk. 35 (2002) nro 5, s. 92-94. EAR, RR, TTÜ, TÜ.

449. **Le Loarer, P. ; Salaün, J.-M.** Librarians working with publishers on e-book provision // *LIBER Quarterly*. Vol. 12 (2002) no. 2/3, P. 219-227. RR.

450. **Stites, R.** The Slavonic Library of Helsinki University // *Helsinki University Library Bulletin* (2002), p. 13-14. RR.

KOGUDE HOID

451. **Lazinger, S.** Digital preservation and metadata :

history, theory, practice. Englewood, Col., 2001. xxii, 359 p. Sisaldab bibliogr., reg. RR.

452. **Bremer-Laamanen, M.** Digitisation and cultural heritage // Helsinki University Library Bulletin (2002), p. 23-26. RR.

453. **Ore, E. S.** Digitising complex data : integrating text, images and physical organisation // LIBER Quarterly. Vol. 12 (2002) no. 2/3, P. 208-218. RR.

454. **Shaw, G.** "IN PLACE" : making the British Library's collections "local" as well as "national" // LIBER Quarterly. Vol. 12 (2002) no. 2/3, P. 199-207. RR.

455. **Varlamoff, M.-T.** The Blue Shield initiative. Joining efforts to preserve cultural heritage in danger : the Warsaw experience // LIBER Quarterly. Vol. 12 (2002) no. 2/3, p. 275-282. RR.

LUGEJATEENINDUS

456. **Bakker, T.** Virtual reference services : connecting users with experts and supporting the development skills // LIBER Quarterly. Vol. 12 (2002) no. 2/3, P. 124-137. RR.

457. **Cook, C. ; Heath, F.** SERVQUAL and the quest for new measures // Journal of Library Administration. Vol. 35 (2001) no. 4, p. 37-40. RR.

458. **Cook, C. ; Heath, F.** The ARL "LibQUAL+" Pilot Project : an update // Journal of Library Administration. Vol. 35 (2001) no. 4, p. 47-53. RR.

459. **Cook, C. ; Heath, F. ; Thompson, B.** LibQUAL+ : one instrument in the new measures toolbox // Journal of Library Administration. Vol. 35 (2001) no. 4, p. 41-46. RR.

460. **Gethin, P.** Promoting the use of e-books by the use of electronic enrichment // LIBER Quarterly. Vol. 12 (2002) no. 2/3, P. 234-239. RR.

461. **Gottesman, L.** Digital reference : bringing the reference desk to cyberspace // Library of Congress Information Bulletin. Vol. 61 (2002) no. 3-4, p. 56-59. RR.

462. **Hope, C. B ; Peterson, C. A .** The sum is greater than the parts : cross-institutional collaboration for information literacy in academic libraries // Journal of Library Administration. Vol. 36 (2002) no. 1/2, p. 21-38. RR.

463. **Hutchins, E. O. ; Fister, B. ; MacPherson, K.** Changing landscapes, enduring values : making the transition from bibliographic instruction to information literacy // Journal of Library Administration. Vol. 36 (2002) no. 1/2, p. 3-19. RR.

464. **Kyrillidou, M. ; Hipps, K.** Symposium on Measuring Library Service Quality // Journal of Library Administration . Vol. 35 (2001) no. 4, p. 55-61. RR.

465. **Myllylä, R.** Se pyörii vielä! : 2000-luvun kirjastoautotyötä etsimässä // Kirjastoletti. Vsk. 95 (2002) no. nro 6, s. 18-20. EAR, ERÜ, RR, TTÜ.

466. **Stepniak, J.** User orientation as an organizational principle : the Warsaw experience // LIBER Quarterly. Vol. 12 (2002) no. 2/3, p. 266-274. RR.

467. **Tuuliniemi, A.** FinELib - konsortion toiminta arviotavana kyselyn avulla // Signum. Vsk. 35 (2002) nro 6, s. 124-126. EAR, RR, TTÜ, TÜ.

BIBLIOGRAAFIA- JA INFOTÖÖ

468. **Dilevko, J. ; Gottlieb, L.** Deep classification : pornography, bibliographic access, and academic libraries // Libraries Collections, Acquisitions, & Technical Services. Vol. 26 (2002) no. 2, p. 113-139. EAR, RR, TÜ.

469. **Laitinen, S.** VTT:n 55 vuotta teknistä tieto-

palvelua // Signum. Vsk. 35 (2002) nro 5, s. 85-88. EAR, RR, TTÜ, TÜ .

470. **Lawal, I.** Science resources : does the Internet make them cheaper, better? // The Bottom Line : Managing Library Finances. Vol. 15 (2002) no. 3, p. 116-124. TTÜ.

INFOTEADUS

471. **Nielsen, M. L.** The word association method : a gateway to work-task based retrieval. Åbo, 2002. VIII, 342 p. Sisaldab bibliogr. RR.

472. **Huotari, M.-L. ; Lindström, P.** Tieto ja tietäminen organisaatiossa : kahden epistemologian yhdistäminen uuden tiedon luomisen malliksi // Informaatiotutkimus. Vsk. 21 (2002) nro 3, s. 75-80. RR, TTÜ.

473. **Klugkist, A. C.** The research library and scholarly information : a future for librarians? // LIBER Quarterly. Vol. 12 (2002) no. 2/3, P. 138-151. RR.

474. **Väyrynen, P. ; Seppänen, T. ; Noponen, K. ; Juuso, I.** Kielellisen tiedon hyödyllisyydestä kieliteknologian eri sovellusalueilla // Informaatiotutkimus. Vsk. 21 (2002) nro 3, s. 59-66. RR, TTÜ.

AUTOMATISEERIMINE JA INFOTEHNOLOGIA

475. **Databases and Information Systems. Vol. 1 :** proceedings of the Fifth International Baltic Conference Baltic DB&IS 2002, Tallinn, Estonia, June 3-6, 2002. Tallinn, 2002. 330 p. Bibliogr. ettekannete lõpus. RR, TÜ, TTÜ.

476. **Databases and Information Systems. Vol. 2 :** proceedings of the Fifth International Baltic Conference Baltic DB&IS 2002, Tallinn, Estonia, June 3-6, 2002. Tallinn, 2002. 308 p. Bibliogr. ettekannete lõpus. RR, TÜ, TTÜ.

477. **Anderson, B.** New technologies, new copyright laws, new challenges // Behavioral & Social Science Librarian. Vol. 20 (2002) no. 2, p. 89-92. TPÜ.

478. **Balas, J. L.** What is this XML thing and why do I need to know about it? // Computers in Libraries. Vol. 22 (2002) no. 8 , p. 39-41. RR.

479. **Balleste, R.** The future of artificial intelligence in your virtual libraries // Computers in Libraries. Vol. 22 (2002) no. 9, p. 10-12, 62. RR.

480. **Banerjee, K.** How does XML help libraries? // Computers in Libraries. Vol. 22 (2002) no. 8, p. 30-34. RR.

481. **Blackwell, P.** Taming disruptive technologies, or how to remain relevant in the digital age // Journal of Library Administration. Vol. 35 (2001) no. 3, p. 33-49. RR.

482. **Clark, J. R.** The Social Science Research Network // Behavioral & Social Science Librarian. Vol. 20 (2002) no. 2, p. 93-95. TPÜ.

483. **Conrad, D. ; Lessner, L.** S.A.I.L.S. Library Network : charting a course into the 21st century // Computers in Libraries. Vol. 22 (2002) no. 9, p. 22-25. RR.

484. **Dawson, H.** Building a virtual library for the social sciences : SOSIG (the Social Science Information Gateway) and the Library of the London School of Economics and Political Science // Behavioral & Social Science Librarian. Vol. 20 (2002) no. 2, p. 17-27. TPÜ.

485. **Edwards, L.** Shaping a strategy for e-books : the JISC E-Books Working Group // LIBER Quarterly. Vol. 12 (2002) no. 2/3, P. 240-244. RR.

486. **Galganski, C. ; Peters, T. ; Bell, L.** Exploring Planet PDA : the librarian as astronaut, innovator, and expert // Computers in Libraries. Vol. 22 (2002) no. 9, p. 32-36. <http://www.infotoday.com>. RR.

487. Grewal, D. ; Heath, F. The emerging digital library : a new collaborative opportunity on the academic campus // Journal of Library Administration. Vol. 35 (2001) no. 3, p. 93-105. RR.
488. Hansen, P. H. MusiCat system makes library searches more fruitful // Computers in Libraries. Vol. 22 (2002) no. 9, p. 26-31. RR.
489. Hunter, K. Going "electronic-only" : early experiences and issues // Journal of Library Administration. Vol. 35 (2001) no. 3, p. 51-65. RR.
490. Jascó, P. XML and digital librarians // Computers in Libraries. Vol. 22 (2002) no. 8, p. 46-49. RR.
491. Kaufman, P. Whose good old days are these? : a dozen predictions for the digital age // Journal of Library Administration. Vol. 35 (2001) no. 3, p. 5-19. RR.
492. Lynch, C. What do digital books mean for libraries? // Journal of Library Administration. Vol. 35 (2001) no. 3, p. 21-32. RR.
493. Mattison, D. Alice in E-Book Land : a primer for librarians // Computers in Libraries. Vol. 22 (2002) no. 9, p. 14-16, 18-19, 21. RR.
494. Rosy, R. L. eBooks for libraries and patrons : two years of experience // LIBER Quarterly. Vol. 12 (2002) no. 2/3, P. 228-233. RR.
495. Shim, W. Measuring services, resources, users and use in the networked environment // Journal of Library Administration. Vol. 35 (2001) no. 4, p. 71-84. RR.
496. Webster, P. Remote patron validation : posting a proxy server at the digital doorway // Computers in Libraries. Vol. 22 (2002) no. 8, p. 18-23. RR.
497. Withers, R. ; Casson, R. ; Shrimplin, A. Creating Web-based listings of electronic journals without creating extra work // Libraries Collections, Acquisitions, & Technical Services. Vol. 26 (2002) no. 2, p. 107-112. EAR, RR, TÜ.

RAAMATUKOGUORGANISATSIOONID

498. Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu aastaraamat 2001. 13. Tallinn, 2002. 154 lk. Artiklite kokkuvõtted inglise keeles. RR, TTÜ.
- *
499. Lees, J. M. OCLC PICA : a European Library Membership Organisation // LIBER Quarterly. Vol. 12 (2002) no. 2/3, P. 152-155. RR.

II POOLAASTAL LISANDUNUD AJAKIRJAD

- Alexandria. Suurbritannia. – RR.
 The Acquisitions Librarian. USA. – RR.
 Behavioral & Social Sciences Librarian. USA. – TPÜ.
 Bibliophilos. Soome. – RR.
 Bibliotheksforum Bayern. Saksamaa. – RR.
 Biblis. Rootsi. – RR.
 Journal of Internet Cataloging. USA. – RR.
 Journal of Education for Library and Information Science. USA. – TPÜ.
 Journal of Library Administration. USA. – RR.
 Helsinki University Library Bulletin. Soome. – RR.
 LIBER Quarterly. Saksamaa. – RR.
 Library Trends. USA. – RR.
 Newsletter / Association of College and Research Libraries, Slavic and East European Section. USA. – RR.
 Performance Measurement and Metrics. Suurbritannia. – RR.
 The Reference Librarian. USA. – RR.
 The Serials Librarian. USA. – RR.
 Solanus. New Series : International Journal for Russian and East European Bibliographic, Library & Publishing Studies. Suurbritannia. – RR.

UUSIRAAMATUID

EAR-i aastaraamat 2001. Tln., 2002, 174 lk., resümeed ingl. k. Sisaldab aastaaruande 2001, info struktuuri ja töötajate kohta ning kroonika, uurimusi ja ülevaateid.

EESTI KOOLIRAAMATUKOGUD 2001.-2002. õ.-a.

	Rk-de arv	Teavikuid 31. 08. 2002		Lugejaid	Laenutusi	Külastusi	Rk-hoidjaid
		Põhikogu	Õpikukogu				
1. Algkooli rk-d	32	73792	69643	3644	46361	73247	29
2. Põhikooli rk-d	212	895467	969416	35944	483678	556768	216
3. Gümnaasiumi rk-d	217	3564623	3996000	130928	2229383	2086313	330
4. Õhtukooli rk-d	13	41511	74912	2714	20755	23000	13
5. Kutseõppeasutuse rk-d	47	866403	314394	23250	298273	293535	65
6. Huvikooli rk-d	2	32207	0	634	4104	3351	2
7. Kooliraamatukogud kokku	523	5474003	5424365	197114	3082554	3036214	655

Andmed ei ole täielikud, sest 20 kooliraamatukogu põhinäitavud olid esitatud puudulikult.

Koostanud Heli Priimets

MILLEST HUVITUB ÜLIÕPILANE

ANNE VEINBERG

EAR, laenutusosakonna juhataja

Eesti Akadeemilises
Raamatukogus
2001. aasta lõpuks
registreeritud
18 312 lugejast
kuulus ligi 80%
raamatukogu sihtrühma:
üliõpilased, kraadiõppurid,
teadlased, õppejõud,
spetsialistid.

Teadlased, õppejõud ja spetsialistid on EAR-i kogusid kasutanud aastakümneid.

Teaduskorralduse reformimine Eestis vähendas teadlaste, uurijate arvu, koos sellega vähenes ka teadus- ning uurimistööga tegelevate lugejate arv ning nende osakaal lugejaskonnas, kuid enamik Eesti teadlastest kasutab siiani EAR-i kogusid.

Suhteliselt uueks lugejagrupiks EAR-is on üliõpilased. Kui kaheksakümnendatel aastatel oli üliõpilasi raamatukogu lugejate hulgas vähe, siis viimasel ajal on üliõpilastest lugejate arv kiiresti kasvanud.

	1999	2000	2001
Kokku lugejaid	11271	15036	18312
Neist üliõpilasi	2864	4608	6216

2001. a. moodustasid üliõpilased ja kraadiõppurid kokku ligi 40% lugejaskonnast.

EAR-i lugejakoosseis 2001. a.	
üliõpilane	34%
spetsialist	30%
teadur	10%
õpilane	6%
pensionär	5%
magistrant	4%
vabakutseline	3%
kodune	2%
tööline, teenistuja	1%
doktorant	1%
muud	4%

Et üliõpilasi on meie raamatukogus teenindatud lühemat aega kui teisi sihtrühma kuuluvaid lugejaid, siis on viimastel aastatel üliõpilaste teenindamisele pööratud teistest rohkem tähelepanu. Alates 2001. aasta oktoobrist saavad üliõpilased laenata teavikuid ka koju. Üliõpilaste huvi suurendas avanenud kojulaenamise võimalus tunduvalt.

Aasta kolme viimase kuu jooksul oli hoidlast teavikuid tellinud üliõpilasi 2,5 korda rohkem ja tellitud teavikuid 2 korda rohkem kui aasta esimese kolme kuu jooksul.

63% meie raamatukogu 2001. a. kasutanud üliõpilastest ja kraadi- taotlejatest õppis avalik-õiguslikes ülikoolides. EAR-i lugejateks on ka paljude erakõrgkoolide üliõpilased: kõige rohkem oli eelmisel aastal lugejaid Tallinna Pedagoogilisest Seminarist, *Estonian Business School*'ist, Eesti Humanitaarinstituudist, Rahvusvahelisest Sotsiaalteaduste Rakenduslikust Kõrgkoolist LEX. Peale eeltoodute kasutasid EAR-i kogusid veel paljude Eesti ja välismaa kõrgkoolide üliõpilased.

Alates raamatukogu loomisest on EAR-il olnud tihe koostöö oma lugejatega. Teadlaste, spetsialistide infovajaduste uurimiseks on EAR-is korraldatud mitmeid lugejaküsitlusi. Üliõpilaste – meie raamatukogus uute lugejate – vajaduste tundmaõppimisel teeme esimesi samme. 2001. aastal tundsi huvi selle vastu, mida loevad tudengid meie raamatukogus.

Põhiosa üliõpilaste hoidlatellimustest moodustasid humanitaar- (41,1%) ja sotsiaalteadustealased (40,4%) teavikud. Loodusteaduste alalt olid 8% laenutatud teavikutest, üldteaduslikke 4,1% ja tehnika valdkonnast 3,9%. Meditsiin (2,1%) ja põllumajandus (0,3%) olid esindatud tagasihoidlikult. Nagu arvata võib, kasutasid üliõpilased peamiselt mitmesuguseid õppematerjale (43,8%), aga ka teaduskirjandust oli esindatud piisavalt – 24% laenutustest. Teatmekirjandust telliti hoidlast vähem – 10,7% laenutustest, sest avakogu katab suurema osa vajadustest. Laenati ka populaarteaduslikke teoseid (13,3%) ja ilukirjandust (8,3%). Üle poole üliõpilastele laenutatud teavikutest (54%) olid eesti keeles, vene keeles 39,8%, teistes võõrkeeltes 6,2%.

Võib öelda, et Tallinna Pedagoogikaülikooli tudengid on meie raamatukogu külastavatest üliõpilastest ühed aktiivsemad, nende laenutused moodustasid 2001. a. 68,9% avalik-õiguslikes ülikoolides õppivate noorte ja 36,6% kõikide tudengite laenutustest.

Kõige rohkem huvi tundsid Pedagoogikaülikooli üliõpilased humanitaarteaduste vastu (52,9% laenutustest). Loeti ka teavikuid sotsiaalteaduste valdkonnast (27,1% laenutustest) ja loodusteadusi käsitlevaid väljaandeid (14,1% laenutustest). Laenati ka üksikuid tehnika-, põllumajanduse- ja meditsiinalaseid raamatuid. Pedagoogikaülikooli üliõpi-

lased kasutasid rohkem teaduskirjandust (32,4% laenutustest) kui õppekirjandust (23,9% laenutustest).

Tallinna Tehnikaülikooli tudengid laenasid peamiselt majandusalast õppe- ja teaduskirjandust (66,4% laenutustest). Kasutati veel loodusteaduslikke väljaandeid (12,1%), vähem tehnikaalast kirjandust ja üldteaduslikke väljaandeid. Esikohal oli õppekirjandus – 55,6%, teisel teaduskirjandus – 32,7%.

Tartu Ülikooli üliõpilastele laenutati põhiliselt teavikuid humanitaar- (54,3% laenutustest) ja sotsiaalteaduste (23,3% laenutustest) valdkonnast. Teaduskirjandus moodustas 47,6% laenatud teavikutest, õppekirjandust 31,7%.

Ka **Eesti Kunstiakadeemia** üliõpilased leidsid meie kogudest neid huvitavaid väljaandeid: kunstiteadust, -ajalugu, aga ka loodusteadusi käsitlevaid teavikuid.

Eesti Põllumajandusakadeemia ja Eesti Muusikaakadeemia üliõpilased külastasid EAR-i harvemini ja tellisid hoidlast vähem teavikuid kui teiste avalik-õiguslike ülikoolide tudengid, sest neile vajalikku on EAR-il vähem pakku.

Erakõrgkoolides on pööratud humanitaar- ja sotsiaalteaduste õpetamisel. Nii tellisid erakõrgkoolides õppijad hoidlast eeskätt õigus- ja majandusalast õppe- ja teaduskirjandust, aga ka ilukirjandust ning kirjandusteadust, ajalugu jm. käsitlevaid teavikuid.

Uuringust nähtub, et tänaste EAR-i kogusid kasutavate üliõpilaste – tulevaste spetsialistide ja teadlaste erialad ja huvid on seotud rohkem sotsiaal- ja humanitaarteadustega.

Loeti enamasti õpitavat eriala või läbivõetavaid õppeaineid käsitlevaid väljaandeid, harva midagi meelelahutuslikku või hobidega seonduvat. Küllaltki

palju loeti teaduskirjandust.

Üsna suur oli laenutatud venekeelse kirjanduse osakaal – ligi 40%.

Vähe loeti teistes võõrkeeltes – 6,2%. Siin võib olla põhjuseks ka see, et kogu võõrkeelne kirjandus ei ole veel sisestatud elektronkataloogi ja kaartkatalooge kasutavad noored lugejad vähe.

Peale hoidlakogude kasutasid üliõpilased ka muid raamatukogus pakutavaid teenuseid: avakogusid, *on-line*- ja CD-ROM-andmebaase, internetti, arvuti-tube.

EAR-i eesmärgiks on oma lugejate infovajaduste võimalikult kiire ja heal tasemel rahuldamine.

Kuidas loodud kogud ja pakutavad teenused lugejate huvidele vastavad, selle teada saamiseks jätkatakse EAR-is lugejaküsitluste ja kogude kasutamise uuringutega.

ERÜ ja TÜR
KUULUTAVAD VÄLJA
TÖÖDE ESITAMISE

F. PUKSOO AUHINNALE

Töid võivad auhindamiseks esitada asutused, organisatsioonid ja üksikisikud.
Hinnatakse 2002. aastal ilmunud raamatuloo, raamatuteaduse, raamatukogunduse ja bibliograafia-alaseid kirjutisi.

Esildis ja töö kahes eksemplaris esitada kuni 5. jaanuarini 2003 TÜR-ile
W. Struve 1, Tartu, Malle Ermel, tel. 07 375 748, ruum 207

F. Puksoo auhinna statuut:
http://www.nlib.ee/ERY/autasu_2.html#statuut

Auhind tehakse teatavaks 23. jaanuaril 2003
F. Puksoo päeval TÜR-is.

“RAAMATUKOGU”
ilmub 2003. aastal 6 numbrit

TELLIMISEL TOIMETUSEST

<http://www.nlib.ee/anded/rk/indexrk.html>

Raamatukogudele
üksiknumbri hind 70 krooni
tellimishind aastaks 20 krooni
pooleks aastaks 210 krooni
Individaaltellijaille Eestis
üksiknumbri hind 35 krooni
tellimishind 210 krooni
pooleks aastaks 105 krooni
Pensionäridele ja üliõpilastele
Tellimishind aastaks 60 krooni
NB! Arve saadab toimetus koos aasta esimese numbriga (veebr. 2003).

AJAKIRJANDUSLEVIST
üksiknumbri hind 70 krooni
tellimishind aastaks 420 krooni
pooleks aastaks 210 krooni

TORQUATO TASSO

“VABASTATUD JERUUSALEM”

Oleviste kogus

MARITA PAAS

EAR-i baltikaosakond

Tallinna esimeses avalikus teadusraamatukogus, mis asus Oleviste kiriku juures, olid ülekaalus vaimuliku sisuga raamatud.

Seal leidunud vähestest ilukirjanduslikest teostest on üks vanemaid ja kauneimaid Itaalia renessansiaja – *cinquencento* – suurima kirjaniku Torquato Tasso (1544–1595) Esimese ristisõja aineeline epos “Vabastatud Jeruusalemm”.

Osa raamatust anti, küll ilma autori nõusolekuta, “Goffredo” nime all välja 1581. aastal, kui autor viibis vaimuhaiglas. Kuigi teos võeti kaasaegsete poolt hästi vastu, oli sellel ka üksikuid vihaseid vastaseid. Tagakiusamismaaniat põdev kirjanik kirjutas eepose inkvisitsiooni kartusel kirikumeelsemaks ja puhastas paganlusest.

Ümbertehtud teose avaldas ta 1592. aastal pealkirja all “Vallutatud Jeruusalemm”.

Raamatu järgmised trükid anti välja taas esialgse versiooni põhjal.

“Vabastatud Jeruusalemmas” on kirjeldatud Esimese ristisõja olulist sündmust – Püha Linna piiramist ja vallutamist 1099. aastal Goffredo di Buglione – ajaloost tuntud Alam-Lorraine'i hertsogi Godefroi IV de Bouilloni (u. 1060–1100) – juhtimisel. Ühtekokku viisteist tuhat värssi sisaldav poeem koosneb kahekümnest laulust. Tõeliselt aset leidnud sündmuste ja ajalooliste isikute

seas kohtame fantaasiamaailma olendeid ja paiku: inglid ja deemonid, kes aitavad sõdureid; maagid, võluaed, nõiutud mets.

Kristlik eluhoiak vaheldub paganlikuga, aimatavad on hellenismi, bütsantsi ja araabia maailma mõjud.

Kangelaslikkust ja vabadust ülistava teose kirjutamise ajal oli suurem osa Itaaliast Hispaania ülemvõimu all. Renessansi aja inimeste ühtsus- ja rahvustunnet kandvateks kangelasteks on Goffredo kõrval ka Tancred ja Rinaldo ning vastaspoole saratseenide sultan Aladino, kes kõik

Gottfried.
Oder
Erlösetes
Biblia. rusalem. theco
Revalien. Dmisch. sis ad G.
Veröffet. 1611.
Zum zweyten malß gedruckt.
M. C. C.

Frankfurt am Mayn/
Gedruckt bey Caspar Kötelen/
In Verlegung Johann Pfeffen.
ANNO M. DC. LI.

Graveertitelileht peategelaste Goffredo, Rinaldo, Tancredi ja Peter Einsidleri figuurportreedega.

on ajastu ideaali kohase tugeva, elujõulise, kõlbelisi väärtusi hindava iseseisva isiksuse näideteks. Peategelase kaudu ilmneb *cinquen-*

Katkend poemi esimesest laulust: “Ingel Gabriel ilmub Goffredole”, ilmunud “Renessansi kirjanduse antoloogias” (Tln., 1984). Tlk. Uku Masing ja Harald Rajamets, lk. 161.

“Mind Jumal käskis sulle teada anda,
mis tahab ta, ja kuidas võrratusse
võid võidusse sa uskuda! Sul kanda
hoolt väe eest jääb, mis saab su alluvusse!”
Ta vaikis, kustust vastu taevaranda
ja lendas kõrgeimasse heledusse.
Gottfredo tardus, kuulutuse pärast
täis ähmi meel, pilk sõgestunud särast.

cento kõrgeim püüdlus – inimelus realiseetud täiuslikkus.

Taassünni ajal kujunenud uue naistüübi näideks on meestega üheväärselt oma ülesandeid täitvad naissõdur Clorinda ja võlur Armida.

EAR-i baltikaosakonnas hoiul olev raamat on trükitud 1651. aastal. See on saksa keelse tõlke teine keeleliselt redigeeritud ja parandatud trükk. Tõlkija Diedrich von dem Werder (1584–1657)

on raamatu pühendanud keiser Ferdinand III-le. Peale eessõna on raamatus mitu saksa- ja ladina keelset ülistusluuletust tõlkija kiituseks ning lühike kokkuvõte Jeruusalemma lahingust.

Diedrich von dem Werder hakkas tõlkimisega tegelema alles pärast ebaõnnestumisi diplomaτίας, kuid oma retooriliste ja vormiliselt täiuslike tõlgetega on ta omandanud jääva koha saksa kirjandusloos. /1/

Pärgamentkõites raamatut kaunistavad Šveitsi päritolu kunstniku Matthäus Meriani (1593–1650) gravüürid – kokku kakskümmend kuus illustratsiooni, nende seas ka keiser Ferdinand III ja peategelase Goffredo portreed, sissekirjutus tiitelhel näitab kuuluvust Oleviste kogusse.

Poemi “Vabastatud Jeruusalemm” 1626. aastal ilmunud esimene saksa keelne väljaanne leidub Tartu Ülikooli Raamatukogus, siin kirjeldatud teise parandatud trüki eksemplar on Eesti Akadeemilises Raamatukogus.

Viide

1. Killy, W. (1992). Literatur Lexikon: Autoren und Werke Deutscher Sprache. Bd. 12. Gütersloh/München, S. 252-253.

Peategelase Goffredo di Buglione

Illustratsioon esimesele laulule: Goffredo palvetab portreerortosas, ülal ingel Gabriel, kes tuleb sõnumiga kangelase juurde. Nimega on tähistatud peategelane kesk ülesrivistatud vägesid ja iga väejuht oma kolonni juures.

Katkend kuuteistkümnendast laulust: võlur Armida nõiutud rüütli Rinaldoga Önnelike saarel (lk. 165).

*Sel juuksed tuule sasida on valla
ja rind vaid poolenisti loorist kaetud.
Pilk õrnalt mehe peale vaatab alla
ning pale kergelt higile on aetud.
Eks naerivad silmad küllap kiiri kalla,
mis põletava kirega on laetud.
Noor rüütel lamab, pea ta pehmes süles,
ning piilub neiu pilku püüdes üles.*

Illustratsioon laulule number kuusteist: all murgas võlur Armida nõiutud rüütli Rinaldoga Önnelike saarel. Ettekuulutusel oli teada, et Jeruusalemm võidetakse vaid Rinaldo osavõtul, seetõttu saatis Goffredo rüütlid Ubaldo ja Carlo Rinaldot nõidusest äratama (keskel). Ülal pilvedes Armida üks-sarvoikutega sõitmas. Önnelike saart kaunistavad poolkuud, sest võlur kuulus saratseenide poolele.

LUGESIN END RAAMATUKOGUHOIDJAKS

Juttu ajas MAIRE LIIVAMETS

Jõgeva maakonna parimaks raamatukoguhoidjaks hinnati aastal 2002 Adavere raamatukogu juhataja TIINA KULL, kes on seal töötanud pärast Viljandi Kultuurikooli lõpetamist juba kolmkümmend aastat. Ta on olnud pikka aega kohaliku kultuurielu hing ja edasikandja, osaleb Kultuuriministeeriumi juurde kuulavas rahvaraamatukogude nõukogus ja teda tuntakse kui hoolikat ja nõudlikku komplekteerijat.

Tiina, kas raamatukoguhoidjaks sünnitakse?

Äkki saadakse hoopis laiskusest? Kui inimene ei koo ega heegelda, siis ta järelikult loeb. Kui ema tahtis teada, kas ma õpin, pidi ta vaatama, mis mul on lahtioleva õpiku all. Kodu on mul ikka olnud raamatukogu ligidal, ja nii ma muudkui lugesin ja lugesin – ning lugesingi end raamatukoguhoidjaks. Koolipõlves ühendati meil kooliraamatukogu rahvaraamatukoguga, nagu seda praegugi paiguti tehakse ja siis kutsus toonane juhataja Aleksei Žukovitš lapsi lasteosakonda teenindama. Tahaksin lisada, et Žukovitš on küll tänaseks tundmatu nimi, aga temalt on ilmunud lasteluulekogu “Suvega sirgunud” ning ta on ka seni populaarse laulu “Heinateol” sõnade autor, mille laulis tuntuks Georg Ots. Pärast keskkooli lõpetamist teisi variante peale Viljandi ja raamatukogunduse polnudki, sealt tagasi Adaverre, ning siit kaugemale ja kõrgemale pole saanudki.

Räägime siis maaraamatukoguhoidja võlust ja vaevast, eks teie elu on ikka teistsugune kui suuremates ja suurtes raamatukogudes.

Võlu seisneb vahest selles, et maal töötab raamatukogus üks inimene, mis tähendab, et saad kõik oma käe järgi korraldada. Ent asjal on kohe ka teine pool – mitmekesi on ju mõtteid rohkem, seega on ka rohkem häid mõtteid. Maaraamatukogu on tihti nn. pereettevõtte, sest kes muu kui oma mees hoolitseb majanduse poole eest ja lapsed rakendatakse ka jõudumööda appi.

Maaraamatukogus pead sa tegelema kõigi meie töös ettetulevate tööloikudega, ei piisa, kui oled hea ainult ühel alal. Küll oleks tore, kui kõik raa-

matukogud oleksid nii heades tingimustes kui Adavere alates selle aasta 30. augustist – vana, kuid endiselt kriuksuvate puutreppidega, 1893. aastal ehitatud mõisahäärber on nüüd vastremonditud. Majandusmured on aga kooli majandusmehe muretseda ja koristamine on koristaja töö.

Kuidas sujub maaintelligentsi omavaheline töö kohapeal? Üldisemalt – kas ja kuidas täidab maaharitlaskond oma osa külas?

Terve Eesti kohta ei saa ju üheseid järeldusi teha, aga on selge, et 60-datel ja 70-ndatel rajatud intensiivse tootmise tarvis ehitatud uusasulates, nagu meiegi, pole tekkinud ühtset peretunnet. On tulnud vaid tööle. Seal, kus kestavad vanad kirikukülad, on elu endistviisi edasi läinud. Nendes külades on maaintelligents põlvest põlve ühist kodutunnet ka juurdetulijatesse sisendanud ja kasvatanud. Miks rahvas ei tule enam ühistegevusega kaasa? Nähtavasti lõppes taasiseisvumisega üks etapp ka maa kultuurielus. Majandite kadumisega tekkis paljudes inimestes peataolek, ilmnisid täiesti uued mured. Hakati rohkem liikuma ja tuli uut tööd otsida, sest kolhoosidele-sovhoosidele ei tekkinud igale poole järglasi. Lahkusid aga sageli just tegijad inimesed.

700 elanikuga Adaveres ongi just juhtunud see, et mingit töövälalist ühistegemist ei toimu. Õpetajad peavad end sageli ikka kõrgemaks klassiks, tegelikult polegi nad maaintelligents, sest linna ligidal maal, nagu meie oleme, käivad õpetajad vaid koolis tunde andmas ja pärast viimase tunni kella sõidavad bussiga linna tagasi. Meiegi vallas on aga teistsuguseid

näiteid. Paarisaja elanikuga Kamari külas moodustati haridusselts, leiti ruumid käsitöö tegemiseks, sporditakse ja korraldatakse eriilmelisi üritusi. Raamatukogu kaotati seal 70-ndatel aastatel, lugemishimu on aga nii suur, et ühiste jõupingutustega asutati tõeline rahvaraamatukogu – mõni tõi raamatuid, mõni riiulid ja hakkaja inimene töötute seast leiti ka. Vallavalitsus oli nõus ruumid leidma ja uuema kirjandusega varustab lugejaid RVL – Adavere raamatukogu. Praegugi on seal Adaverest umbes 300 raamatut. Iga paari kuu tagant vahetatakse osa loetust välja. Vallavalitsus on igati toetanud omaalgatust, oleks vaid tegijaid! Kiidan vallasisid, ometi pole raamatukogus isegi internetiühendust! Ütleme nii, et iga asi omal ajal. Arvuti sain raamatukogusse sajandivahetusel, praeguseks on kogu ja lugejad sisestatud ja laenutamine käib tehnoloogia abil. Kuna Kultuuriministeerium on lubanud, et veebruariks 2003 on kõigil raamatukogudel internetiühendus, siis küllap see tuleb.

Kas usute, et Eesti külaraamatukogul ja küla seltsielul on tulevikku?

Õnneks on külaraamatukogud alles jäetud, on vähemalt üks koht, kus koos käia. Seltsielu on ja jääb ja mõnel pool ärkab uuesti üles, loodame, et see pole Okasroosikese saja-aastane uni, mis mõnelgi pool on võtnud võimust. Raamatukogu võib olla väga edukalt koht, kus idaneb mõnigi hea mõte, seal võivad ulualust saada ka kõiksugused ringid-ringikesed, ärgu ainult vallavanem tahtku, et kui inimene on palgal, juhatagu siis laulukoori, mängitagu käpiknukku ja korjaku vanavara. Lepime ikka kokku, et raamatukogutöötaja on eelkõige töötaja raamatu ja lugejaga. Kõik muu on lihtsalt lisategevus ja see ärgu käigu sundust pidi ning ilma tasuta. Ärksaid inimesi hakkab siiski külla tagasi tulema. Linn keskkonnana pole enam nii oluline vaiksema elu pooldajale, saab maaltki iga maailma punktiga ühendust. Mõni aasta tagasi asus Laiusele elama Hendrik Lindepuu. Raamatukogus töötab kõigile maaraamatukoguhoidjatele tuttav Asta Leiten. Laiusel, mis on kõigest maakoht, korraldatakse tänu nendele aastast mitu kirjandus- ja ajalookonverentsi, mida tullakse kuulama Tartustki!

Teist kõneldes on osutatud mõtestatud komplekteerimisstrateegiale, olete koostanud soovitusnimestikke rahvaraamatukogudele. Mis on Teil valiku puhul peamine?

Minu põhimõtteks on hea kirjandus. Mitte ainult laste-, eesti, teabe- või midagi muud, vaid hea kirjandus. Ma tõesti tahan, et raamatukogu, kus töötan, oleks hästi komplekteeritud. Iseasi, kas ma olen alati pädev otsustama, kas see või teine raamat esindab head kirjandust. Kuna see pole minu isiklik raamatukogu, siis pean loomulikult muresema ka kergem ja sageli veel kergemat kirjandust, sest lugeja vajab seda. Eetika seisukohast ei ole mul õigust öelda, et ära seda loe, see on kehv raamat. Lugeja valik on tema enda otsustada. Kui aga nõu küsitakse, on mul

kohustus soovitada seda, mis on lugemist väärt. Kuigi olen osalenud soovitusnimestike koostamises, ei pea kogu seal esitatud lugemisvara olema igas raamatukogus. Põhiline on teada, mis on üldse olemas. Alati saab tellida naaberraamatukogust, see kehtib kergemate juturaamatute kohta. Las raamatud ringlevad! Nagu teisedki, komplekteerin enamiku kirjandusest keskraamatukogu kaudu. Samas on vald eraldanud päris korraliku summa, mille eest võin osta kas või turult. Kord kuus käin läbi Viljandi ja Tartu raamatukauplused ja ostan odavmüükidest kahekümne krooniga raamatuid, mis maksid aasta tagasi 60 krooni.

Ma olen lausa koomiliseks kiskuva meelekindlusega võidelnud nii sõnas kui kirjas lugeja kirjandusliku maitse süvendamise eest. Kas Teie meelest raamatukoguhoidja saab ülepea kujundada kellegi lugemisharjumusi, äkki olete seda isegi suutnud?

Ma arvan, et olen suutnud, muidugi mitte alati. Seda tuleb teha kuidagi nurga tagant, vägisi ei saa midagi muuta. Olen näinud teistes raamatukogudes ja ka enda kogus, et mõni väga hea raamat ei ole jõudnud lugejani. Näiteks toon "Loomingu Raamatukogu", millel pole ilusaid värvilisi pilte kaane peal, aga sisu on seda väärtuslikum. Kui neid raamatuid ikka ise ei soovita, siis nad jäävadki riiulile tolmuma. Paljud raamatukogud isegi ei telli enam neid, kuigi seal ilmub kuulsaid kirjandusnimesid. Soovimine tähendab meeletut lugemist, aga praegu ei jõua raamatukoguhoidja töö juures isegi mitte ajalehte vaadata. Minu süsteem on lihtne: kord kuus saan raamatupaki ja siis võtan kümnekond raamatut õhtuks koju kaasa, lasteraamatute lugemine läheb kiiresti, aga mõni raamat vajab suuremat süvenemist. Mõnel loen jälle esimese lehekülje läbi ja seisma ta jääb, sest ma arvan teadvat, millest viimasel leheküljel kirjutatakse.

Kas ERÜ, maaraamatukoguhoidjate sektsioon ja Eesti Kultuuriministeerium on maaraamatukogusid piisavalt toetanud ja aidanud? Olete Te end piisavalt saanud täiendada ja koolitada?

See, mida teeb ERÜ suveseminaride kaudu, on vapustav. Muidu ma istuksin oma raamatukogus ja ei pääsekski kaugemale. Kogu see suhtlemine, Eesti tundmaõppimine maakonniti, kolleegide külastamine teistes raamatukogudes, on erakordselt huvitav ja rikastav. Õppimine pole kunagi ülearu. Praegu on kursusi ja võimalusi nii palju, tuleb lausa igast ilmakaarest. Igal pool ei jätku ehk piisavalt raha, aga meie vallaisad koolituseks annavad, lausa pakuvad, et käi ära, siis on paberid ette näidata. Pigem ma ei tea, mida veel võiks tahta. Küll oli hää tunnetada pärast seda, kui Viljandi hakkas oma vanu vilistlasi üle koolitama, et ma polegi nii tuhmunud, sain ikka hakkama. See tõstis eneseteadvust. Aga töös inspireerivad mind ikka põhiliselt lugejad – ja eks elu ise.

Millest mõtled, raamatukoguhoidja?

**TIINA TARIK, Lutsu-
nim. Tartu Linna Kesk-
raamatukogu, välisees-
ti kirjanduse osakonna
peaspetsialist:**

Kohtusin tänaval kooliõega ja vestluse käigus kuulsin, et üks raamatukogus töötav kursusekaaslane on juba mõne aja eest Eestist lahkunud.

Esialgne hämmastus oma teadmatuses asendus peagi jahmatava mõistmisega: ma polnud oma teadusraamatukogus töötava kursuseõega neli-viis aastat kohtunud. Kummalgi olid oma erialased konverentsid-seminarid, isegi pidu pidasime eraldi. Nii kaotasingi ta silmist.

Selle üksikjuhtumi tagant aimub kurvastav tõdemus: oleme üksteisest liialt kaugele nihkunud.

Niihästi teadus- ja rahvaraamatukogude kui linna- ja külaraamatukogude töötajate vahel oleks justkui mingi nähtamatu veelahe, mis ei lase eri tüüpi raamatukogude inimestel vabalt suhelda.

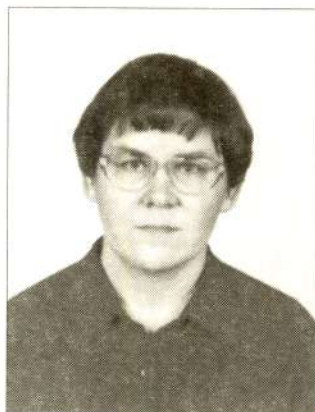
Omajagu süüd on siin ka stereotüüpsel mõtlemisel, mis lahterdab inimesi kastidesse vastavalt töökohale. Üldlevinud ettekujutuse kohaselt on teadusraamatukogu töötaja elevantiluust tornis istuja, kes tavakirjandusest ega -lugejast ei hooli, rahvaraamatukogu hoidja aga tegelevat põhiliselt ajaviitekirjanduse laenutamise ja sotsiaaltööga. Seesama tavahierarhia asetab ka maaraamatukoguhoidja linna omast madalamale pulgale.

Tegelikult pole ju olemas inimest, kes vastaks puhtalt mingile stereotüübile. Seda, mis raamatukoguhoidjaid ühendab, on palju rohkem kui seda, mis neid lahutab.

Kõik raamatukoguhoidjad tegelevad ennekõike teabe vahendamisega, ehkki selle sisu, vorm ja tarbija on erinev, ning kõige tähtsam on alati lugeja rahulolu – olgu selle põhjustajaks siis asjatundlikult lahendatud päring või värske kriminull. Ühine missioon ja lõppeesmärk aitavad unustada, kui erinevad on meie töötingimused, lugejaskond ja raamatuvarud.

Kui Tartu Rahvaraamatukogu Selts 1913. aastal Tartusse avaliku raamatukogu asutas, oli seltsi loosungiks „Kogus murrame sihile!“ Säärane juhtmõte sobiks ka praegusesse aega.

Kui me adume, et oleme ühte verd (nagu Mowgli ja püüton Kaa) ning ajame ühte asja, on meil

paremad võimalused saavutada oma eesmärgid. Selle nimel tasub unustada – kas või mõneks ajaks – kõikvõimalikud tüübid ja stereotüübid.

KRISTI SIMPSON, Valga Keskraamatukogu peaspetsialist:

On öeldud, et infoühiskond saabub Eestis hoolimata sellest, kas raamatukoguhoidjad seda tahavad või ei taha.

Raamatukogunduses viimastel aastatel toimunud muutused on olnud tormilised.

Praeguseks on areng infotehnoloogia valdkonnas olnud nii kiire, et arvutid on olemas peaaegu igas raamatukogus. Mida see endaga kaasa toob? Kas raamatukogud on selleks valmis?

Suurim mure on see, kuidas saada raamatukoguhoidjad arvutiga “sina” peale, et nad arvutit ei kardaks. Hoolimata sellest, et arvutiõpetust anti mulle juba koolis, mäletan hästi, kuidas esialgu oli hirm arvutiklahve näppida. Seda isegi siis, kui töö arvutiga hakkas juba igapäevaseks muutuma. Äkki juhtub midagi, äkki läheb midagi katki...

Loomulikult saavad raamatukoguhoidjad aru arvuti vajalikkusest infootsingul, aga hirmu tehnika ees on palju raskem ohjeldada.

Suuremates raamatukogudes on arvuti kasutamine lihtsam, sest alati on kõrval kolleeg, kellelt abi paluda ja ka infospetsialisti pole vaja kaugelt otsida.

Väikestes kohtades on raamatukogus enamasti töö ainult raamatukoguhoidja. Kelle poole tema pöördub, kui tekib probleeme? Infospetsialist on valdades küll olemas, aga valla keskus on sageli raamatukogust mitme kilomeetri kaugusel. Kesk- või teadusraamatukogu töötajatel on raske ette kujutada, et ühe infospetsialisti külaskäik annab jutuainet terveks kuuks.

Kui hirm arvuti ees on lõpuks ületatud, tekivad juba uued probleemid. Mida kogu sellest infohulgast võtta ja mida jätta?

See kõik nõuab järjest enam õppimist. Inimestel, kes raamatukogudes töötavad, peab endal olema huvi ja tahtmine õppida. Aga ka võimalus abi saada.

LINDA SARAPUU,
Viljandi Linnaraamatukogu peaspetsialist:

Pole just kerge otsustada, mis oleks see probleem või mõte, mida võiks kolleegidega jagada.

Kindlasti on igale raamatukoguhoidjale kõige olulisemad meie tänase päevaga seotud tööprobleemid. Samal ajal tahaks teada, mis meid ees ootab, sest areng ja muudatused ühiskonnas toimuvad väga kiiresti.

Arvatavasti on iga raamatukogutöötaja sooviks uuendustega kaasa minna, sõltub vaid sisetundest ja ettevõtlikkusest. Kas suudame ja tahame hüpata reele, seal püsida või jääda rahulikuks jalakäijaks ree taga. Mõlemad variandid on võimalikud, kuid valiksin siiski esimese.

Sõltumata raamatukogu asukohast tuleb maailm interneti kaudu üha lähemale, suurenevad võimalused isiklike kontaktide loomiseks kolleegidega teistes maades, üleüldine globaliseerumine muudab ajas ja ruumis liikumise kergeks ja hädavajalikuks. Tahtmatult kerkib siinkohal esile keelebarjäär.

Kas raamatukoguhoidja nii linnas kui maal peaks tundma vähemalt üht võõrkeelt? Kaldun arvama, et keeleoskus osutub üha vajalikumaks, kuna võimalused keelekasutamiseks oma erialal suurenevad päev-päevalt ning samas pole ka lähitulevikus välis- ja keeleoskuse nõue raamatukogudes. Lugejate teenindamise muudab kergemaks paljude rahvusvaheliste andmebaaside kasutamine, võõrkeelsete teatmeteoste, ajakirjade-ajalehtede tutvustamine klientidele, mis eeldab aga töötaja keeleoskust. Tore oleks luua uusi kontakte nii vahetult kui virtuaalmaailma kaudu, tunda end koduselt nii reisides kui külalisi vastu võttes.

Kindlasti loob keeleoskus eeldused heal tasemel klienditeeninduseks, mis omakorda annab lugejate positiivse tagasiside ja tõstab raamatukogutöötaja ühiskondlikku positsiooni ja väärtust.

Võib-olla tundub eelnev mõtteavaldus veidi kõrgelennuline, kui silmas pidada maaraamatukogu töötajat, kellelega olen kõige vahetumas kontaktis. Arvan, et sellele tasuks mõelda – eelkõige noorematel töötajatel.

Tõenäoliselt on paljud meist kokku puutunud olukorraga, kaasa arvatud ma ise, kus nõrk keeleoskus on tekitanud probleeme. Keelt omandada või end keeleliselt täiendada pole just kerge – see on aeganõudev tegevus, kuid hea tahe ongi ju kõige alus. Kahtlemata võiks see ka olla üks määravaid tegureid palganumbri tõusul.

Hea keeleoskus peaks andma piisava tõuke motiveeritud töötegemiseks tänapäeva üha moderniseeruvamates raamatukogudes nii linnas kui maal.

LUDMILLA KAPAT-SÕNA, Tallinna Keskraamatukogu võõrkeelse kirjanduse osakonna juhataja:

Oktoobris 2002 sai Tallinna Keskraamatukogu 95-aastaseks. Paratamatult keerlevad mõtted praegu selle ümber.

Aja jooksul on väga palju muutunud raamatukoguelus ja -töös.

Algul asus raamatukogu kuues toas Nunne tänavas. Hiljem saadi endale suur neljakorruseline maja Estonia pst. 8. Raamatukogu külastatavus kasvas aasta-aastalt. Aastate jooksul moodustati mitu osakonda – eesti kirjanduse, vene kirjanduse, võõrkeelse kirjanduse laenutusosakond, lugemissaal.

Kogud suurenesid, lugejate arv kasvas ja selgus, et kõik osakonnad enam ei mahu ühe katuse alla.

1999. aastal sai võõrkeelse kirjanduse osakond endale uued ruumid Liivalaia tänavasse. Siin hakkasid ühe nime all töötama kaks KRK endist osakonda: vene- ja võõrkeelse kirjanduse laenutusosakond. Hakkasime teenindama ka lapsi.

Suured muudatused said alguse pärast seda, kui 1998. aastal valiti Tallinna Keskraamatukogu direktoriks Kaie Holm.

Paljud harukogud asusid uutesse ruumidesse või remonditi vanu. Meie saime endale väga mugava koopiamasina, suurenes arvutite hulk. 1999. aastal alustasime kahe arvutiga, nüüd on neid kümme.

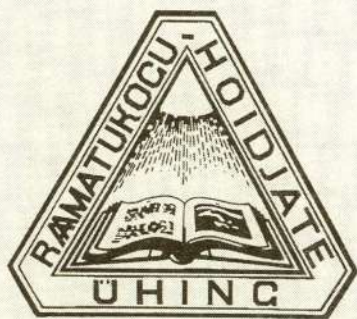
Möödunud aastal ühines Tallinna Keskraamatukogu INNOPAC-iga ja me hakkasime sisestama oma kogu elektronkataloogi. Kuna meid külastab palju lugejaid, ei saa me oma osakonda kinni panna ja peame seda tööd tegema laenutuse kõrvalt. Sellepärast läheb see töö aeglasemalt, kui tahaks. Praegu on sisestatud enamik ilukirjandusest. Järgmisel aastal jätkame seda tööd.

Püüame paremini komplekteerida kogusid, et rahuldada kõikide lugejagruppide soove. Kahjuks on ka niisuguseid lugejaid, kes ei tagasta võetud raamatuid või tahavad hoopis ilma laenutamata välja viia.

Viimasel ajal on ka raamatukogusid puudutanud narkomaania probleemid. Narkomaanil on raha vaja ja ta tuleb raamatukokku, et varastada raamatuid. Kogude säilitamiseks on meil turvaväravad ja isegi turvamees...

Ei taha enam mõelda murelikest asjadest, sest meie raamatukogul on juubel. Nende aastate jooksul on raamatukogu külastanud väga paljud head lugejad ja nende huvide rahuldamiseks jätkame me oma tööd.

RAAMATUKOGU-PÄEVAD "LUGEMINE LUBATUD"

toimused Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu eestvedamisel kaheteistkümnendat korda, tänavu oli koostööpartneriks Eesti Lastekirjanduse Teabekeskus.

Avaüritusele

kogunes 21. oktoobril Eesti Rahvusraamatukogu konverentsisaali üle saja inimese.

Tervitama tulid kultuuriminister Margus Allikmaa ja haridusminister Mailis Rand.

Mailis Rand tähtsustas oma ettekandes kirjanduse õpetamist/lugemist inimese põhiväärtuste kujundamise ja tundeelu kasvatamise vahendina. Turustumise-ärustumise suunale maailma-vaates ja inimsuhtes on vastukaaluks "vabadus valida lugemine ajal, kus tegutsemine on tähtsam kui mõtlemine, rääkimata süvenemisest". Minister rõhutas raamatukogude osa täiskasvanute õppimise, elukestva õppimise kohana. Raamatukogu võiks olla tema sõnul keskus, kuhu tullakse mitte ainult raamatut laenama või informatsiooni saama, vaid koht, kuhu inimesed tulevad üksteist kuulama. Minister soovis, et lugemine oleks lubatud ja soovitud tegevus ning et me kõik koos püüaksime väärtustada raamatukogusid ja tunnistada seal töötavaid inimesi.

Margus Allikmaa ütles, et "aluse igasugusele kasvule paneb ha-

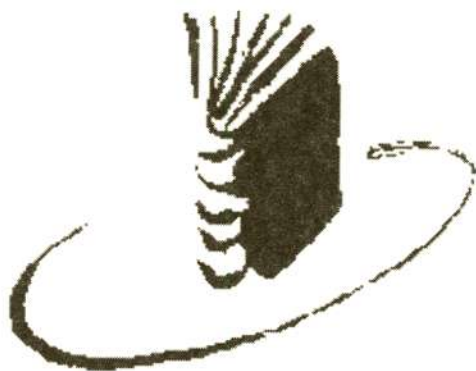
ridus, haritus, korrastatud mõtlemine, struktureeritud mälu ehk intellektuaalne kapital". Ta kutsus raamatukoguhoidjaid rääkima sellest, et riik peaks hakkama oma vaimset kapitali arendama ja arvele võtma. Minister rõhutas raamatukogu tähtsust riigi kodaniku harituse tagamisel vaba juurdepääsuga teadmistele, igat laadi informatsioonile. Elektroonilise info lisandumine ei tähenda raamatukogu osatähtsuse vähenemist, sest ka see informatsioon vajab süstematiseerimist, kataloogimist, mürast puhastamist, vahendamist. Kuigi minister jättis "mitmed olulised märksõnad välja ütlemata", avaldas ta lootust, et 2003. eelarveaastal tuleb positiivne nihe ka raamatuostu raha osas.

Margus Allikmaa sõnas, et raamatukoguhoidjaile "langeb ränk vastutus: õppida, mitte ainult seda, mida peab teadma raamatut hoides. Õppima kommunikatsiooniteooriat (kuigi raamatukoguhoidja pole olnud halb suhtleja), õppima infotehnoloogiat, orienteeruma infotulvas."

Ta kutsus raamatukoguhoidjaid üles olema jätkuvalt *möödukalt* konservatiivsed, kuid olema valmis ka muutusteks, olema nutikad neid ette valmistades.

Huvitavate ettekannetega jätkasid kirjanikud Jaak Urmet ja Urmas Vadi ning TPÜ professor Toomas Liiv.

Jaak Urmet tõdes oma ettekandes "Millest õieti kirjutab taasiseseisvunud eesti kirjanik", et poliitiline iseseisvumine ei too-

RAAMATUKOGUPÄEVAD
20.-30. OKTOOBRIINI

Jaak Urmet märkis rahuloluga, et praegu on eesti kirjandus tõeliselt vaba: kõigil on võrdsed võimalused kuuluda rahvuskirjanduse paremikku. Ainsaks kriteeriumiks on, et teos olgu oma kategoorias hästi kirjutatud.

Foto: Teet Malsroos

nud veel kaasa kirjanduse iseseisvumist. Tegelik eesti kirjanduse taasiseseisvumine algas 1997. a. paiku uute noorte autoritega (Kivirähk, Contra, Kender jt.). Need, rohkem nähtused kui nimed, alustasid eesti kirjanduses kapitaalset muudatusi – lausa revolutsiooni.

Temaatikast on viimastel aastatel esile kerkinud või omandanud uue värsket sisu rahvuslik teema. Selle märksõnadeks on eestlaseks olemise vajadus, eestlaseks olemise kujutamine. Teise teemana tõstis esiņeja esile sotsiaalsed teemad, mida kujutatakse enamasti kriitiliselt, teravalt, irooniliselt. Taasiseseisvumise jõudmist eesti kirjandusse tähistab

tegelikult kõige rohkem ulmekirjandusele antud võrdväärne staatus võrreldes teiste laadide ja žanridega.

Jaak Urmet pani kõigile raamatukoguhoidjatele südamele, et eesti kirjandus ei ole ainult Kross ja Kaplinski, ei ole ainult Sauter, Kender, Rakke; eesti kirjandus on lai, suur, põnev ja täielikult väärt kõige laiemat lugejaskonda.

Urmas Vadi mõtiskles selle üle, kas lugemine on lubatud või vabalt valitud, või on see kohustus, nagu tema seda õpilasena tunnetas – kohustus lugeda ja õigesti aru saada. Sundus, et pead lugema, aru saama ja taipama, pole ka pärast kooli kuhugi kadunud. Tundub, et hakkab tekima liigselt üleküllus, et kõik on juba olemas, kõik on ära seletatud ja küsimusi jääb järjest vähemaks. Aga kõigest ei peagi aru saama. Lugeda tuleb ilma pingeta ja unustada see sunnitud teadmiste virn.

Toomas Liiv käsitles sotsrealismi kui lubatud lugemist, tõdes, et taasiseseisvunud Eestis on üks osa lugemist küll lubatud, aga ei ole soovitatav. See on eesti kirjandus, mis on seotud kommunismi, sotsialismi või sotsiaaldemokraatiaga. Uutes kirjanduslugudes on kadunud ära "punane eesti kirjandus", sotsrealism. Sotsrealism on 20. sajandi kirjandusloomingut kõige otsustavamalt kujundanud ja seda on ka väga kõrgelt hinnatud (sotsrealismi kõige koloriitsemad esindajaid, maailmanimi Pablo Neruda sai 1971. a. Nobeli kirjandusauhinna). Eesti kirjandusse tõi sotsrealismi (samal ajal kui see tekkis Lääne-Euroopas) Eduard Vilde oma romaaniga "Lunastus". Kogu eesti nõukogude kirjandus on sotsialistlik realism ja seega põhilisi komponente 20. sajandi eestikeelses kultuuri maailmas.

Raamatukoguhoidja üks põhilisi ülesandeid peaks olema eksponeerida eesti kirjandust nii, nagu ta tegelikult on – mitte teha uut, poolikut kirjandust. Sotsrealism ei ole tänases Eestis mitte lihtsalt lubatud lugemine, ta peaks olema mõnes mõttes kohustuslik, loomulik lugemine.

Avavõitluse juhatus sisse ja lõpetas raamatule pühendatud ühislauluga lastekirjanik Henno Käo. Kõigile osalejatele jäid mälestuseks Henno Käo autogrammiga laulusõnad. Foto: Teet Malsroos

Parimad lastekirjanduse tundjad

Avapäeva hommikul katsus lastekirjanduse tundmises jõudu viisteist kolmeliikmelist naiskonda.

Viktoriini valmistas ette ja viis läbi Eesti Lastekirjanduse Teabekeskus eesotsas Anne Kõrgega.

Osalejate sõnul raske võistluse paremusjärjestuseks kujunes:

I koht – **Lääne Maakonna Keskraamatukogu võistkond** (Krista Kumberg, Helle Kaljusaar, Tiit Aasrand);

II–III kohta jagasid **Jõgeva maakonna võistkond** (Rutt Rimmel, Ene Karu, Jaana Koppel) ja **Rapla maakonna rahvaraamatukogude võistkond** (Leili Oja, Tiina Talvet, Mariina Madisson).

Eesti raamatu päevaks

kuulutas ERÜ juhatus 23. oktoobri juba eelmisel aastal. Õige hoo sai päeva tähistamine alles käesoleval aastal.

Mitmes raamatukogus kohtuti kirjanikega, peeti luuleõhtuid, korraldati eesti raamatu väljapanekuid jm. Sisukad ning kuulajates mõtteid ja vastukajasi äratanud ettekandepäevad toimusid Tallinnas Eesti Akademiilises Raamatukogus (taas pro-

vokatiivse võitu ettekanded Toomas Liivilt ja Jaak Urmetilt) ja Tartus Linnaraamatukogus.

Kuuldavasti on mõlemal raamatukogul kavas eesti raamatu päeva tähistada ka edaspidi.

Teabepäev

"Elektroonilise informatsiooni kasutamise võimalustest" oli 24. oktoobril Tallinna Keskraamatukogus, kus suuremad teadusraamatukogud tutvustasid oma raamatukogudes loodud ja interneti teel kättesaadavaid info-tooteid.

Lähemalt vaadeldi EAR-is koostatavaid andmebaase "Geoloogia", "Kongress", "Soome-ugri", Tallinna Pedagoogikaülikooli Raamatukogu andmebaase "Haridus" ja "TPÜ bibliograafia", Eesti Rahvusraamatukogu e-teenindust, artiklite andmebaasi ISE ja teemavärvavat, Tartu Ülikooli Raamatukogu e-kogusid, Eesti Patendiraamatukogu teavikute kataloogi "PrettyLib" ning tööstusomandi infot internetis. Arvukate osalenute arvates tasub sellist raamatukogudevahelist koostööd arendada ning edaspidigi kolleegidele raamatukogude tegevust tutvustada. ERÜ paljundas osavõtjatele Kristina

Pihlau koostatud infomaterjali "Litsentseeritud andmebaasid Eesti teadusraamatukogudes", milles on esindatud EAR, EPR, EPÜR, RR, TPÜR ja TTÜR.

Materjaliga saab tutvuda ERÜ koduleheküljel http://www2.nlib.ee/ERY/abi_2.html

II maaraamatukoguhoidja päev Jõgeva kultuurikeskuses oli 30. oktoobril nii tõine kui pidulik.

Päevale kogunes kaks ja pool-sada maaraamatukoguhoidjat. Lisaks Jõgevamaa juhtfigureidele kohtusid maaraamatukoguhoidjatega Kultuuriministeeriumi kultuuriväärtuste asekanstler **Anton Pärn** ja Lääne-Virumaa Ühisomavalitsuse tegevdirektor **Jaan Lõõnik**.

Raamatukoguhoidjad said teavet töölepingu sõlmimisega seonduvast, ülevaate Eesti Rahvusraamatukogu e-teenustest ja andmebaasidest internetis. Sektsiooni juhataja Sirje Bärge avas tekkannet vt. lk. 10.

Kuulutati välja 2002. aasta parimaid maaraamatukoguhoidjaid.

Palju tänusõnu väärivad päeva hea korralduse ja kulgemise eest ERÜ liikmed Jõgevamaalt, kellel oli osavõtjatele lisaks väljakuulutatud päevakavale ka mitu üllatust.

Linda Kask ja Reet Olevsoo

Võistlus "Infootsing 2002"

toimus sel aastal juba viiendat korda ja mõnevõrra teisiti kui varasematel aastatel.

Viimastel aastatel on see raamatukogudes küllalt populaarne üritus muutunud interneti otsisüsteemide tundmise võistluseks. Teenimatult on kõrvale jäänud teised raamatukogude info- ja teatmetöös kasutust leidvad infokandjad.

Sel aastal proovisime väikese osa neist, pean silmas üldtuntud teatmeteoseid ja Eesti põhilisi rahvusbibliograafia väljaandeid, haarata infootsinguvõistluse allikate ringi.

Sellest teavitati eelnevalt ka kõiki raamatukogusid.

Võistlus toimus kahes etapis. Eelvooruks registreerunuid oli 44, neist saatsid vastused 36. Lõppvooru pääses kümme parima punktisummaga võistlejat, kesjuures eeltingimuse järgi pääses ühest raamatukogust edasi vaid parim.

Võistluse valmistasid ette, koostasid kolleegide abiga nii eel- kui lõppvooru küsimused ja viisid läbi allakirjutanu ja **Helle Roos** Rahvusraamatukogu parlamendiinfo keskusest.

Eelvooru jaoks püüdsime valida küsimusi võimalikult paljudelt erialadelt. Oli küsimusi, kus vas-

tuse sai leida lihtotsingu teel internetist ja küsimusi, millele vastuse koostamine eeldas lühema või pikema teksti leidmist, läbitöötamist ning õigete faktide valimist. Mõnel juhul sai vastuse leida nii paberkandjal teatmeteosest kui ka internetist. Osa küsimusi eeldas kindlasti bibliograafiaväljaannete tundmist ja kasutamist.

Võistluse lõppvoor toimus 25. oktoobril Eesti Rahvusraamatukogu äsjareновеeritud ühiskonnateaduste saalis. Kümnest võistlejast tuli kohale üheksa.

Kuna otsinguaeg oli piiratud kahe tunniga, siis püüdsime valida lõppvooru küsimusi, millele vastamine vajalike oskuste olemasolu korral palju aega ei võtaks. Kasutatavate allikate ring oli põhimõtteliselt sama.

Aga kokkuvõttes olid tulemused üllatavalt head. **Tiina Sule** 38 punkti 40-st võimalikust on tõesti suurepärase tulemus.

Positiivselt võtsid selle aasta uuendused vastu eelkõige ise otseselt infotööga tegelevad võistlejad. Tegelikult on ju läbi aegade ilmunud häid teatmeteoseid, mis on tubliks täienduseks tänapäeva elektrooniliste teavikutele.

Lõppvooru paremusjärjestus:

38 punkti – **Tiina Sulg**, Tartu Linna Keskraamatukogu
37 punkti – **Krista Lepik**, Eesti Rahvusraamatukogu
36 punkti – **Marek Saarmark**, Eesti Patendiraamatukogu

32 punkti – **Anneli Limberg**, Eesti Akadeemiline Raamatukogu
30 punkti – **Krista Visas**, Pärnu Keskraamatukogu
28 punkti – **Margit Rossmann**, Lääne-Virumaa Keskraamatukogu

23 punkti – **Janelle Kirss**, Tallinna Tehnikaülikooli Raamatukogu
21 punkti – **Anu Hülge**, Tallinna Keskraamatukogu
19 punkti – **Kaja Kivisaar**, Rapla Keskraamatukogu

Mare Kurvet

PARIMAD MAARAAMATUKOGUHOIDJAD 2002. AASTAL ON:

Sirje Bärge – Kose-Uuemõisa raamatukogu juhataja, Harjumaa
Leida Pielberg – Kõrgessaare raamatukogu raamatukoguhoidja, Hiiumaa
Hille Väljaotsa – Iisaku raamatukogu juhataja, Ida-Virumaa
Tiina Kull – Adavere raamatukogu juhataja, Jõgevamaa
Helena Siiroja – Kareda Valla Raamatukogu juhataja, Järvamaa
Tiia Lepik – Virtsu raamatukogu juhataja, Läänemaa
Anne Pilipenko – Lepna raamatukogu juhataja, Lääne-Virumaa
Tia Võru – Tilsu raamatukogu juhataja, Põlvamaa
Silvi Rand – Tõhela raamatukogu juhataja, Pärnumaa
Ilma Jensen – Kaiu raamatukogu juhataja, Raplamaa
Palmi Vaba – Tagavere raamatukogu juhataja, Saaremaa
Karin Evik – Vedu raamatukogu juhataja, Tartumaa
Ene Markov – Puka külaraamatukogu juhataja, Valgamaa
Lembe Allik – Pilstvere raamatukogu juhataja, Viljandimaa
Tiiu Pihla – Vana-Vastseliina raamatukogu juhataja, Võrumaa

TÖÖ- JA PUHKEAJA SEADUS

HELI NAERIS

RR-i personaliosakonna juhataja

Käesoleva aasta 1. jaanuarist jõustunud uus töö- ja puhkeaja seadus (edaspidi TPS) hoidis seoses kohakaasluse korras töötamise lõppemisega möödunud aastavahetusel meeli ärevil nii töötajatel kui tööandjatel.

Loodame, et eeltoodud teema kohta on kõik asjaosalised leidnud tekkinud küsimustele vastused.

Esialgse seaduse muudatusena pikendati osa õppe- ja kasvatusala töötajate suhtes kohakaasluse töötamise võimalust kuni selle aasata 1. septembrini. Järgnevalt ülevaade TPS teistest normidest.

Tööaeg on üks töölepingu kohustuslikke tingimusi: lepingu sõlmimisel lepivad töötaja ja tööandja kokku mingis kalendriaaja vahemikus (kuu, nädal, päev) töötajale kohaldatavas tööajas ehk tööajanormis.

Tööaega võib jagada üldiseks, lühendatuks või osaliseks. Üldine ehk riiklik tööajanorm ei või ületada 8 tundi päevas ja 40 tundi nädalas. Lühendatud tööaeg on ette nähtud teatud töödel (allmaatööd) ja ametikohtadel (õpetajad) töötamisel.

Osalise tööaja kasutamisel seadus ei kehtesta alampiiri, kuid seda saab rakendada üksnes töötaja ja tööandja vahelisel kokkuleppel kas töölepingu sõlmimisel või ka hiljem töötamise ajal.

Ületunnitöö on töötamine üle kokkulepitud tööajanormi ning üldjuhul lubatud töötaja ja tööandja eelneval, soovitatavalt kirjalikul kokkuleppel. Töötajat ei ole lubatud rakendada ületunnitööle päevas üle 4 ja nädalas üle 8 tunni.

Lisaks lubab seadus töötada täiendavalt 200 ületundi kalendriaastas, juhul kui see ei tekita töötajas üleväsimust ega kahjusta tema tervist. Ületunnitöö kompen-

seeritakse vastavalt töötaja ja tööandja kokkuleppele kas vaba aja andmisega või lisatasu maksmisega, kusjuures see ei tohi olla väiksem kui 50% töötaja tunnipalga määrast iga ületunnitöö eest.

TPS eristab tööajas töötamise õhtusel ja ööajal. Töö eest õhtusel ajal (kella 18-st kuni 22-ni) makstakse töötajale lisatasu mitte vähem kui 10% ja öisel ajal (kella 22-st kuni 6-ni) mitte vähem kui 20% tunnipalga määrast. Õhtuse ja öötöö rahaliseks hüvitamiseks võib suurendada ka töötaja põhipalka vastavalt töötaja ja tööandja kokkuleppele.

Tööaja korraldusega määratakse kindlaks tööaja kasutamise kord konkreetses asutuses: tööaja algus ja lõpp, vaheajad puhkamiseks ja einetamiseks, muud tööpäevasisesed vaheajad ning ühest vahetusest teise ülemineku aeg ja kord. Tööandja on kohustatud pidama kõikide töötajate tööaja arvestust, sealhulgas eraldi ületunnitöö, töötamise õhtusel ja ööajal, puhkepäevadel ja riigipühadel.

Puhkeajaga reguleerib samuti TPS ning vastavalt sellele on töötajal vähemalt kaks puhkepäeva nädalas, üldjuhul laupäeval ja pühapäeval. Ametikohtadel, kus tööiseloomu tõttu tuleb nädalalõpupäevadel töötada, määratakse puhkepäevad nii, et nad oleksid teineteisele järgnevad. Tööaja summeeritud arvestuse korral peab üldjuhul iganädalane katkematu puhkeajaks olema vähemalt 36 tundi: kui töötaja lõpetab vahetuse näiteks laupäeval kell 8, siis ei tohi teda tööle rakendada enne kui pühapäeva õhtul kell 8.

Puhkepäeval võib töötajat tööle rakendada üldjuhul ainult tema nõusolekul. Eelnevalt peavad töö-

taja ja tööandja leppima kokku puhkepäeval töötamise hüvitamise. Lisatasu maksmise korral ei tohi see olla väiksem kui 50% töötaja palga määrast. Vaba aja andmisel tasutakse puhkepäeval töötamise eest nagu tavaliselt tööpäeval tehtud töö eest.

Rahvuspühadel ja riigipühadel on tööandjal õigus töötajat tööle rakendada, kui see on vajalik teenindamiseks, katkematu tööprotsessi või ajutiste edasilükkamatute tööde tegemiseks. Tehtud töö eest tuleb maksta vähemalt kahekordselt töötaja palga määrast, olenemata kas töötati graafikukohaselt või -väliselt.

Tööandja on kohustatud andma töötajale vaheaja puhkamiseks ja einetamiseks pärast nelja tundi kestnud töötamist pikkusega 30-st minutist kuni ühe tunnini. Töödel, kus eripära tõttu pole võimalik vaheajaga anda, tuleb tööandjal luua võimalus töötajal einetamiseks tööajal, ning sel juhul arvatakse see aeg tööaja hulka.

TPS annab uue võimaluse rasedatele: tööandja on kohustatud lapseootel töötaja vabastama tööülesannete täitmisest arsti otsuse alusel näidatud ajal sünnituseelseks läbivaatuseks, kusjuures töölt puudunud aeg arvestatakse töötaja hulka.

Täpsustatud on ka sätet, mis reguleerib tööpäeva lühendamist rahvus- ja riigipühade eelsel tööpäeval. Kolm tundi on tööpäev lühem uusaastale (1. jaan.), iseisvuspäevale (24. veebr.), võidupühale (23. juuni) ja esimesele jõulupühale (25. det.) vahetult eelneval tööpäeval. Seega, kui riigipüha langeb pühapäevale või esmaspäevale, reedel tööpäeva ei lühendata.

ÕPPE- JA UURIMISTÖÖ KOLIB DIGITAALSESSE KESKKONDA

Tartu Ülikooli Raamatukogu 200. aastapäeva pidustused peeti 12.–15. oktoobri 2002. aastal konverentsiga “Trükiväljaandest digitaalseni”, kuhu osavõtjaid kogunes üle 140, sealhulgas 33 välismaalt.

Kahtlemata oli lehtede langemise aeg teaduskonverentsile kutsumiseks sobivam kui varasuvi, kui toimus enamik juubeliüritusi – sügis on intellektuaalse töö tegijatele uute mõtete ja plaanide aeg.

Teemavaldkonnad olidki koondatud kõiki teadusraamatukogusid puudutavalt ja rõhuasetus kandus otse loomulikult digitaalse poole.

Ja kuigi raamatukogu ise ei paikne enam juba paarkümmend aastat Toome varemetes, mingi osa väga tugevast *genius loci*’st, st. Morgensterni vaimust on kõigele vaatamata üle tulnud Laine Peebu ajal ehitatud majja. Seda vaimu hoiab püsiv, väga raamatukogutruu tuumik, kelle kanda oli ka seekordne konverents (Malle Ermel jt.).

Pühapäeva, 13. oktoobri avais-tungil tervitas kõigepealt osavõtjaid kultuuriminister **Margus Alilikmaa** ning direktor **Toomas Liivamägi** juhatas vaatlusega “Tartu Ülikooli Raamatukogu täna ja tulevikus” sisse kaks ettekande-tööpäeva. Ta mainis muu hulgas, et kaugel arvutiteel ajal projekteeritud maja on võimaldanud raamatukogul ilma suuremate ümberehitusteta ajaga kaasas käia.

Järgnesid kõige kaalukamad väliskülaliste ettekanded: prof. dr. **Elmar Mittleri** “Raamatukogud – õppe ja uurimistöö infrastruktuur” (Alam-Saksimaa Riigi- ja Göttingeni Ülikooliraamatukogu) ja **Jens Thorhauge** “Ülikooli raamatukogu roll tulevikus” (Taani Riiklik Raamatukoguamet).

Tallinna raamatukogundus-spetsialistid **Aira Lepik**, **Silvi Metsar**, **Anu Nuut** ja **Janne Andresoo** lisasid omapoolsed käsitlused raamatukogust teadus- ja arendustegevuses ning digitaalkeskonna probleemidest.

Teisel tööpäeval anti kuulajaile rohkem teada, kuidas Tartus lahendatakse digitaalses keskkonnas ette tulevaid probleeme ja kui palju on jõutud korda saata (**Kalju Kill Kask**, **Kurmo Konsa**, **Sulo Lembinen** ja **Mare Rand** jt.), võrdluseks Vilniuse Ülikooli Raamatukogu kümneaastane kogemus (**Zibute Petrauskiene**).

Infolauatöötajatel jätkus tööd registreerimise saginast kuni konverentsi lõpuni.
Fotod: Boleslav Tšernjavski

Kuuldu mõjul tunnistas kuluaar-rivistluses üks IT-spetsialist, et IT-töö raamatukogus on raskem kui kus tahes mujal, sest see on väga spetsiifiline ja iga raamatukogutöötaja ei oska öelda, mida ta täpselt vajab.

Eesti raamatukogundusele uue, seni käsitlemata teemaga – nähtamatud vesimärgid ja informatsioonikihid elektroonilistes publi-

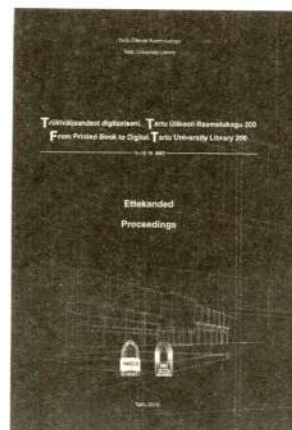

Kõnepuldil on Elmar Mittler.

katsioonides ja infosüsteemides – tuli välja **Arkadiusz Liber** Wroclawi Tehnoloogiaülikoolist. Tema ettekande (ja kõigi teiste esine-nute) teesidega saab tutvuda konverentsiks ilmunud ettekannete kogumiku vahendusel.

Konverents võinuks olla veel tulemuslikum ja atraktiivsem, kui lähedase teemavaldkonna esinejad oleksid oma ettekandeid lühendanud või ühendanud, toonud välja ühised teesid, siis ehk oleks ka auditorium jõudnud sõna sekka öelda. Nii tiheda programmi juures ei jäänud mõttevahetuseks eriti aega ega söakust – tundus, et kuulajad olid pikka-dest keskendumist nõudvatest ettekannetest liiga väsinud. Ikka veel teeb suur osa esinejaist panuse kuuldava sõna jõule, kui kõik võimalused kuulaja visuaalseks aktiveerimiseks on olemas.

Ellen Arnover

Ettekannete kogumik

RAAMATUTEADUSE SEMINAR VILNIUSES

26. ja 27. septembril toimus Vilniuses rahvusvaheline seminar teemal "Raamatumuuseum: olemus ja arengusuunad".

Raamatumuuseumi asutamine Leedus sai aktuaalseks pärast raamatuaastat (1997), idee tasan-dilt on jõutud juba ruumide leidmise juurde.

Leedu tuntuima raamatuloolase prof. **Domas Kaunase** ning Vilniuse Ülikooli raamatuteaduse osakonna (praeguse nimega dokumentaalse kommunikatsiooni instituut) eestvedamisel korraldatud seminaril kuulati arutlusi nii raamatumuuseumi ja raamatuajaloo tutvustamise üldprobleemidest kui ka juba konkreetsetest ettepanekutest, kuidas leedu raamatumuuseumis esindatud võiks olla.

Leedu Kultuuriministeriumi spetsialist **Romanas Senapedis** kahtles traditsioonilise muuseumi

vajaduses ja võimalustes ning soovitas keskenduda virtuaalsele muuseumile.

Virtuaalse raamatuinstituudi ideed kiitis ka **Marja-Liisa Rönkö** Soomest, praegu interneti kaudu leitavaid raamatumuuseumi tutvustas **Julia Cepyte** Vilniuse Ülikoolist.

Muuseumi pedagoogilistest funktsioonidest ning nende muutumise ajas rääkis prof. **Irina Kossova** Moskvast.

Regionaalse kultuuripärandi tähtsusest esitas huvitava visiooni **Sigitas Lužys** Kaunase Maakonnaraamatukogust. Tema ettekandest tuli välja ka mõningane vastasseis Vilniuse ja Kaunase raamatuteadlaste vahel ning soovitus eelistada leedukeelset raamatut võõrkeelsele raamatupärandile.

Elava diskussiooni kutsus esile Valgevene Rahvusraamatukogu

esindaja **Tatjana Sapiega** ettekanne, mis käsitles Franciscus Skorina tegevust, keda nii valgevenelased kui ka leedulased peavad oma esmatrükkaliks.

Prof. Domas Kaunas ning tema kolleegid **Aušra Navickiene** ja **Arvydas Pacevicius** kõnelesid sellest, milliseid Leedu raamatuajaloo löike raamatumuuseum peaks tutvustama.

Eesti ja Läti seisukohti ja arusaamu raamatumuuseumi loomise küsimuses tutvustasid **Inara Klekere** Läti Rahvusraamatukogust, **Olga Sudajeva** Eesti Kirjandusmuuseumi Arhiivraamatukogust ja **Kai Kalvik** Eesti Akademiilisest Raamatukogust.

Seminarist osavõtjatel oli võimalus külastada ka maailma-kuulsa kunstniku Kazys Varnelise eramuuseumi Vilniuse vanalinnas ning tutvuda haruldaste raamatutega tema kogust.

Tiiu Reimo, EAR

ASUTATI NAPLE

Euroopas kujuneb rahvaraamatukogu hübriidraamatukoguks, kus üha rohkem virtuaalraamatukogu teenuseid pakutakse käsikäes raamatukogu traditsiooniliste teenustega.

Rahvaraamatukogud hakkavad ühise võrgu kaudu tegema koostööd, pakkudes kodanikele virtuaalteenuseid.

See on üks paljudest seisukohtadest, mis avaldati 3.–4. oktoobrini Kopenhaagenis korraldatud üleeuroopalisel rahvaraamatukogude alasel esimesel konverentsil. Konverentsil osalesid 33 Euroopa riigi raamatukoguametnikud ning konverents keskendus muutuvatele tingimustele ning pidevalt suurenevatele väljakutsetele seoses rahvaraamatukogude uute ülesannetega.

Taani kultuuriminister **Brian Mikkelsen** rõhutas raamatukogude põhilist rolli demokraatlikus ühiskonnas, milleks on juurdepääsu tagamine ja kodanike vajaduste rahuldamine, pidades silmas võrguühiskonna tingimusi.

Taani integratsiooni ja Euroopa asjade minister **Bertel Haardel** toonitas rahvaraamatukogude üliolulist osa elukestvas õppes.

Konverentsi ettevalmistamise käigus oli Taani Raamatukoguet amet läbi viinud uuringu rahvaraamatukogude olukorrast Euroopas, mille tulemused on koondatud raportisse – seda saab lugeda interneti aadressil <http://www.bs.dk/naple/survey.pdf>

Uuring tõi esile, et enamikul osalenud riikidel (neid oli 23, sh. Eesti) on olemas riiklik strateegia, mis kajastab ka rahvaraamatukogude infotehnoloogia strateegiat. Internetipõhiste teenuste arv kasvab Euroopa raamatukogudes jõudsalt, vaatamata sellele et arengutase riigiti erineb.

Rahvaraamatukogude valdkonnas on ilmselgelt vaja tõhusamat üleeuroopalist koostööd. Sellest tulenevalt kutsusid nelja riigi – Iirimaa, Holland, Portugal, Taani – asutused, kes täidavad neile valitsuse pandud kohustusi rahvaraamatukogude valdkon-

nas, kokku NAPLE (*National Authorities for Public Libraries in Europe*) ühingu asutamiskoosoleku.

NAPLE, kes tegutseb oma põhi-kirja alusel, hakkab korraldama infovahetust ja andma strateegilist nõu. Kõikide konverentsil osalenud riikide esindajad väljendasid soovi saada NAPLE liikmeks. Osalusmaksuks kinnitati 50 eurot.

Esimesed kaks aastat tegutseb NAPLE sekretariaadina Taani Raamatukoguet, kes vastutab ka NAPLE kodulehekülje eest.

Juhatus, kes koosneb nelja asutajamaa ning Ühendkuningriigi esindajatest, julgustab liikmeid koduleheküljel avaldama riiklikult olulist teavet. Sõnumilehe esimene number peaks ilmuma selle aasta lõpuks.

NAPLE järgmine koosolek toimub koos PULMAN-i konverentsiga 14.–15. märtsini 2003.

*Meeli Veskus,
Kultuuriministeriumi
raamatukogunõunik*

EESTI RAAMATUT TULEB HOIDA

– niisugune oli 25-ndal oktoobril peetud Oskar Kallase päeva ehk XIX eesti raamatuteaduse konverentsi peasonum.

Eesti Kirjandusmuuseumi direktor **Krista Aru** kinnitas, et kõikidel raamatuteaduse konverentsidel on alati olnud ühine mõtlemiskeel ja eesmärk – hoida, kaitsta ja uurida eesti raamatut. Praegu tuleks seda teha ehkki veelgi rohkem. Päeva juhtis Arhiivraamatukogu juhataja **Merike Kiipus**. Et meiegi ajakirja kohustused oleksid ajaloo ees täidetud, siis loetlen ettekanded ja esitajad: **Anne Ainz** “Oskar Kallase idee rahvusraamatukogust ja selle teostus”, **Piret Lotman**

“Rahvaraamatukogu – moodne institutsiooni iseseisvuseelses Eestis”, **Heino Räim** “Aino Kallase teoste tõlkeid tema memoriaalkogust”, **Mare Luuk** “Palmse mõisa Pahlenite ajaloolisest raamatukogust”, **Tiiu Reimo** “Ajaloo pisiasjad. Elu 20. sajandi alguse Tallinnas Aleksander Woldemar Ehrmanni pilgu läbi” (Jutt käis tema päevikutest – M. L.), **Anne Valmas** “Eestlaste kultuurielu ja kirjasõna Rohelehel Mandril”, **Linda Jahilo** “Heinrich Laakmann ja tema trükikoda”, **Õie ja Leo Utter** “Lehekülg Laakmanni arveraamatust”.

Mõistagi haaras üks mõttearendus üht inimest rohkem kui teist, sest kuulata tuli ikkagi kaheksa küllalt pikka ja põhjalikku ettekannet, seekord tähistati ka tuntud kirjastaja, trükkali ja raamatukaupmehe Heinrich Laakmanni 200-ndat sünniaastapäeva. Võimalik, et noorem põlvkond kipub seda saksa soost eesti raamatu edendajat juba unustama, nii väike aja- ja asjakohane näitus kulus ära. Kes soovis, lasi lüüa ka Laakmanni templi mõnda raamatusse, enamik valis väljaandeks tasuta jagatud “Paar sammukest...”. Huviline võib lugeda ka ettekannete teese.

Maire Liivamets

ÜKS ENNEMUISTNE EESTI JUTT

Märtsis 2002 avati Rahvusraamatukogu haruldaste raamatute osakonna saalis näitus “Kalevipoeg. Üks ennemuistne eesti jutt”, millest sai koostajate üllatuseks eeltakt Friedrich Reinhold Kreutzwaldi aastale.

Näitusel on väljas kogu eestikeelne “Kalevipoeg” – lisaks seitsmeteistkümnele tervikväljaandele saab näha kooliväljaandeid ja ümberjutustusi.

Eepose tõlgetest on eksponeeritud kõik täistõlked, samuti raamatuna ilmunud lühendatud väljaandeid ja mugandusi.

Suurt rõhku on pandud eepost illustreerinud kunstnike tutvustamisele. Raamatuillustratsioonide kõrval ilmestavad näitust Rahvusraamatukogus säilitatavad “Kalevipoja”-ainelised taiesed, balletilavastuse kostüümikavandid Teatri- ja Muusikamuuseumi kunstikogust, tarbekunstiteosed Ajaloomuuseumist, Kunstimuuseumist, Tarbekunstimuuseumist ning Tallinna Linnamuuseumist. Näituse on koostanud Urve Sildre ja Tiina Ritson, kujundanud Tiiu Laur.

Tiina Ritson

*Vitriinides on eksponeeritud “Kalevipoja” eestikeelsed väljaanded aastatest 1935 ja 1946, nende kohale on raamituna paigutatud Evald Okase originaalillustratsioonid.
Fotod: Teet Malsroos*

Kunstnik Evald Okas näituse avamisel 15.03.2002. Okas on illustreerinud “Kalevipoja” juubeliväljaande (1961), mille trükiarv oli tookord 40 000.

MERIKE KALJUMÄE

20.09.1936 – 12.10.2002

Eesti raamatukogundus on jäänud vaesemaks.

Kuri haigus röövis 12. oktoobril meie hulgast armsa klassiõe Merike Kaljumäe (sündinud Pillart), kellega meie kooli-, tööalane- ja isiklik elu on olnud seotud alates 1952. aastast, kui loodi Tallinna Kultuurharidusala Kool, mille esimese lennu lõpetas Merike 1955. aastal.

Töökad aastad Kalinini rajooni neljas raamatukogus, Vilde-nimelises raamatukogus, Tallinna Keskraamatukogu vahetuskogus ning 1979. aastast Riikliku Raamatukogu deponatooriumis, mis praegu kannab Eesti Hoiuramatukogu nime.

Kui peaks Merikest iseloomustama ainult ühe sõnaga, siis oleks see HEADUS. Kui mitme sõnaga, siis oleks neid oh kui palju: töökus, ausus, abivalmidus, truudus, sõbralikkus. Seda headust oli meil võimalus nautida 50 aastat – alates kooliga sügiseti kolhoosis töötamise ajast, kus Merike oli meil kokaks ja ta ei pidanud paljaks avada meile toidukapi ust isegi südaööl, kui me noorte ja alati näljastena süüa nõudsime.

Ja hilisematel aastatel Hoiuramatukogus töötamise ajal saime Merikesel vahendusel täiendavat ja koolikohustuslikku kirjandust raamatukogudele.

Olgu ta tänatud.

Nüüd aga tuleb õppida elama ilma Merikeseta, ja see on väga raske.

Tallinna Kultuurharidusala Kooli esimese lennu raamatukogunduse B-klass

VIKTOR KÕRESSAAR

15.10.1916 – 25.10.2002

25. okt. 2002 suri New Yorgis New Yorgi Avaliku Raamatukogu endine slaavi ja balti osakonna juhataja Viktor Kõressaar, kes oli aastaid aktiivselt osa võtnud nii eesti kui läti-leedu pagulaskonna kultuurielust.

Ta oli sündinud Tallinnas, kus omandas alghariduse ja lõpetas 1935. aastal Prantsuse lütseumi. Samal aastal alustas ta õpinguid Tartu ülikoolis, valides peaaineteks romaani ja klassikalised keeled ning filosoofia. 1938. a. võimaldas Soome üliõpilasselts saadud stipendium õppida Helsingi ülikoolis. Tartu ülikooli lõpetas ta 1939. aastal. Enne kui Nõukogude väed Eesti okupeerisid, töötas ta tõlgina Eesti välisministeeriumis.

1944. a. põgenes ta – nii nagu paljud teised eestlased, lätlased, ja leedulased – Saksamaale. Peagi pärast Teise maailmasõja lõppu jätkas ta õpinguid Tübingeni ülikoolis, pühendudes klassikalisele arheoloogiale, eelajaloole ja romaani filoloogiale ning omandas 1950. aastal doktorikraadi. Tema doktoritöö kannab pealkirja “Lisandusi Vana-Euroopa rõivastuse arenguloole”.

1950. a. saabus Viktor Kõressaar Ameerika Ühendriikidesse. 1952 asus ta tööle New Yorgi Avalikku Raamatukokku ja jätkas samal aastal õpinguid New Yorgi Columbia ülikoolis, kus omandas raamatukogunduse magistrikraadi (1957).

1961. a. edutati ta slaavi osakonda (praegune slaavi ja balti osakond) esimeseks assistendiks. 1976. a. maikuust kuni 1983. a. aprillini, kui Kõressaar läks pensionile, juhtis ta slaavi ja balti osakonda. Pensionipõlves oli ta peaaegu kuni surmani eesti ja soomeugri materjalide konsultant.

Palju aastaid võttis Viktor Kõressaar osa Põhja-Ameerika ja Rootsi eestlaste kultuurielust. Ta kirjutas hulgaliselt artikleid eesti eksiilajakirjadele “Tulimuld” ja “Mana” ning paljudele kirjandusteosteile kommentaare ja eesõnu.

Koos Aleksis Rannitiga (1914–1985), kes oli aastail 1953–1960 New Yorgi Avaliku Raamatukogu slaavi osakonna esimene assistent ja aastail 1960–1984 Yale’i ülikooli slaavi kogude kuraator, toimetab ta mälestusteose *Estonian Poetry and Language* (1965), mis on pühendatud väljapaistvale eesti professorile Ants Orasele.

Viktor Kõressaare ja Aleksis Ranniti kirjavahetust hoitakse Yale’i Beinecke raamatukogu arhiivis.

Tema viimastest kaastöödest võib mainida artiklit *Finno-Ugric Language Books and Periodicals in the ‘Soviet Literature in Minor Languages’ Collection of Slavic and Baltic Division of the New York Public Library (Nationality Papers 24. no. 2 1996, pp. 307–312)*.

Mõnda aega oli Viktor Kõressaar ka Eesti Teadusliku Ühingu Ameerikas esimees, Balti Uuringute Edendamise Ühingu (*Association for the Advancement of Baltic Studies*) asepresident ja Eesti Kultuurifondi juhatuse liige.

Tartu tudengipõlvest peale oli ta “Rotalia” korporatsiooni liige. (Vt. ka Sirje Riitmuru intervjuud “Eestlane New Yorgis” “Raamatukogu” 6/2001.)

*Janis A. Kreslins,
New Yorgi Avaliku Raamatukogu
balti publikatsioonide konsultant*

HEAD KOLLEEGID!

Friedrich Reinhold Kreutzwaldi kahesajast sünniaastapäev on tuleva aasta 26. detsembril. Püüdkem seda tähtpäeva meele pidada Kreutzwaldi aastaga, mis avatakse käesoleva aasta 19. detsembril Eesti Kirjandusmuuseumis Tartus. Kreutzwaldi aasta patrooniks on teenekas Juhan Peegel.

Juubeliaasta sisuks olgu auväärne eeposelooja looming, selle tähendus eesti kultuuriruumis eelmistel sajanditel, täna ja homme. Kuid mitte ainult: meil tuleb kindlasti rääkida ka Anton Hansen-Tammsaarest, Marie Underist, Hugo Raudsepast, Aino Kallasest, Gustav Suitsust ja Mart Rauast, nende loodust. 2003. aastal on juubelid ka neil eesti kirjanikel. Sestap mõistkem Kreutzwaldi aastat eesti kirjanduse ja kultuuri aastana.

Kreutzwaldi aasta üritusi on kõige rohkem kavandatud Võrus, Rakveres, Tartus ja Tallinnas, kuid tänu rahvaraamatukogude kiiduväärsele initsiatiivile kujuneb sellest kõigiti ülemaaline ettevõtmine. Juubeliaasta ettevalmistamiseks on EV Kultuuriministeeriumi juurde loodud komisjon, mille tööd juhivad asekancler Reet Mikkel. Eesti raamatukoguhoidjate kanda on Kreutzwaldi aastal oluline roll: viia iga lugejani teadmine, et rahvuskultuurilise järjepidavuse tagamine on me ühiskonna tähtsamaid ülesandeid. Sestap soovigem üksteisele head Kreutzwaldi aastat!

Lugupidamisega

Mihkel Volt,

ERÜ esindaja kultuuriministeeriumi
juures olevas Kreutzwaldi aasta komisjonis

NÄITUSED

“Kalevipoeg”. Üks ennemuistne jutt	RR	märts 2002 – jaan. 2003
Fr. R. Kreutzwaldi elu ja looming	TÜR	sept. 2003 – veebr. 2004
Gunnar Neeme Võrumaa teemaliste tööde näitus	Võrumaa KRK	september 2003
Näitus Kreutzwaldi muinasjuttudest	RR	november 2003
Fr. R. Kreutzwaldi juubelile pühendatud köitenäitus	Eesti Nahakunstnike Liit	november 2003

KONVERENTSID

Kreutzwaldi päevad		
Kreutzwaldi aasta väljakuulutamine	EKM	19. ja 20. detsembril 2002
Aastakoosolek “Fr. Kreutzwald ja “Kalevipoeg”	ÕES	17. jaanuaril 2002
Kreutzwaldi päevad 2003	EKM	

RAAMATUD

Fr. R. Kreutzwald “Maailm ja mõnda”. Faksiimiletr.	RR	detsember 2002
“Kreutzwald ja Võru”	Kreutzwaldi memoriaalmuuseum	detsember 2002
Fr. R. Kreutzwald “Lembitu”	EKI, Eesti Keele Sihtasutus	mai 2003
Fr. R. Kreutzwaldi näidendite raamat	Underi ja Tuglase Kirjanduskeskus	november 2003
Fr. R. Kreutzwald “Kilplased”. Toim. A. Annist ja H. Niit		detsember 2003
A. Annisti Kalevipoja uurimuste ilmumine	EKM	detsember 2003
EKM-i aastaraamat (pühendatud Kreutzwaldile)	EKM	detsember 2003
Fr. Kreutzwaldi bibliograafia ilmumine ja esitlus	RR	veebruar 2004

MUUD ÜRITUSED

Põhikoolide ja gümnaasiumide olümpiaad	TÜ eesti ja võrdleva rahva-	
“Kalevipojast reheapini: tegijad ja tegelased”	luule õppetool, HM	märts 2003
Lõppvoor märtsis 2003		
Emakeelepäev. Pühendatud Kreutzwaldile		14. märts 2003
Kreutzwaldi kuju ümberpaigutamine,	Tartu Linnavalitsus	juuni 2003
Kalevipoja kuju avamine Emajõe ääres		
Suvelavastus: A. Kivirähk & Fr. R. Kreutzwald “Kalevipoeg”	Rakvere Teater	juuni 2003
Papa Kreutzwaldi õueteater Kreutzwaldi muuseumis	Võru Muuseum	juuli 2003
Kreutzwaldi päev EAR-is	EAR	20. nov. 2003
Kreutzwaldi aasta postmargi ilmumine	Eesti Post	detsember 2003
Kreutzwaldi juubeliaktus Võrus	Võru MV, Võru linn	detsember 2003
Jõulud Kalevipoja seltsis	ELTK	detsember 2003

EVI RANNAP – 70

Õnnitleme emeriitprofessor Evi Rannapit, kes 27. detsembril tähistab 70. sünnipäeva.

Evi Rannap töötas kaua aega Tallinna Pedagoogikaülikooli raamatukogunduse ja bibliograafia kateedri juhatajana. Evi Rannap on ka ERÜ taasasutajaliige ja juhatuse esinaine aastail 1988-1991. Pikka aega on ta tegutsenud ERÜ koolituse toimkonna ning raamatukoguhoidjate koolituse nõukogu esinaisena, aastail 1991-1995 IFLA hariduse ja täiendusõppe sektsiooni alalise komitee liikmena.

SUMMARY

FIRST COLUMN

Cultural Events in 2001: an Estonian Case

Toomas Liiv 4

A contemplation on the Estonian culture trends of the passing year, traditionally published in the last journal number of the year. This year its also treats the financing of culture.

About the Librarian's Image: from the View Point of a Self-confident Library Practician

Marju Rist 5

The present working environment, work content and professional requirements for librarians totally differ from the ones ten years ago. Only the prestige of librarian's profession shows no sign of change, partly caused by the attitude of librarians themselves: they are passive and submissive. The author resumes the piece with a belief: we need to be beautiful, bold and, first and foremost, happy, because we have an interesting and necessary job, and let the others know it, too.

NATIONAL INFORMATION POLICY

Databases Used in the Information Services for MPs

Marju Rist 6

The National Library of Estonia's Centre of Information Services for MPs has dealt with the selection and procurement of databases for over ten years. The article presents selection criteria of databases. Both online databases accessible at the Centre as well as CD-ROM databases owned by the Centre are described in detail.

The Database of Articles – an Ongoing Problem

Aurika Kruus, Anne Klaassen 8

An answer to an article *Research Bibliography – From a Printed Publication to a Database?* by Ene Loddes, published in *Raamatukogu* No. 2/2000. The authors agree with Ene Loddes that the present situation in the registration of bibliographic records of articles needs to be improved and also introduce their own

pros and cons of the change of this important system (or nonsystem).

PUBLIC LIBRARIES

About the Remuneration of Rural Librarians' Work

Sirje Bärge 10

A paper of the head of Kose-Uuemõisa Library, and also the leader of Estonian Librarians' Association's Rural Libraries' Section, presented on 30 October at Jõgeva where rural librarians' day was held. Among other issues, the speaker focused on library acquisition. On the basis of research done by the Estonian Librarians' Association's Acquisitions Working Group, an Estonian rural library is able to procure only 10% of published literature for want of money. A survey of Estonian rural librarians' wages, conducted by the Estonian Librarians' Association's Rural Libraries' Section in May 2002, proved that rural librarians are underpaid and their wages do not correspond to their contribution. Earnings and education should be tallied. The workload of librarians and its evaluation criteria make up another problem. A proper system of further education for librarians with higher professional education, however having graduated five or ten years ago, should be worked out.

Is There a Model Library in Vinni-Pajusti?

Ere Tammeorg 13

The 7th UNET: UNESCO Model Library Network's meeting, titled *Lifelong Learning and Your Library* was held in Canada in September. An Estonian Vinni-Pajusti Library also participates in the UNET project. The project aims to create model libraries which content and user services will correspond to the requirements presented in the UNESCO Public Library Manifesto. The article gives an overview of the doings in Vinni-Pajusti to meet these requirements.

CHILDREN'S SERVICES

Only Time Will Tell!

Anne Rande 15

A paper of the conference on the reading at school *Is It a Forced Love?*, held in Tallinn, 28 October 2002. It introduces the Estonian Children's Literature Information Centre's observations, opinions, standpoints and proposals of basic pupils' reading.

DEVELOPMENT ACTIVITIES

What Is New in Statistics: an International Standard ISO 2789 : [2002]

Anu Nuut 17

The reviewed international standard *Information and documentation – International library statistics* provides guidelines for libraries and providers of information services how to collect statistics and provide statistical reports in the electronic environment. The article introduces the standard and gives explanations about its main part and three annexes. An information in brief *New in standardisation* has been added to the article.

RECENT LITERATURE ON LIBRARIANSHIP 21

STATISTICS

Estonian School Libraries' Statistics in the Academic Year 2000–2001 Heli Priimets 24

RESEARCH LIBRARIES

In What Is an University Student Interested Anne Veinberg 25

Recently the proportion of university students among the readers of the Estonian Academic Library has quickly grown – in 2001 university students and candidates for an academic degree made up approximately 40% of the libraries' readership. The article provides an overview of a reader questioning of university students in 2001; library loans by students is analysed by discipline, paying individual attention to the preferences of major universities' students.

BOOK HISTORY

Torquato Tasso's Jerusalem Delivered in the St. Olai's Library's collection Marita Paas 27

An article for celebrating the 450th anniversary of the first library of the town of Tallinn, *Bibliotheca Revaliensis ad D. Olai*, founded in 1552. The collection included mostly spiritual literature. Among a few books of *belles-lettres*, the earliest and the most beautiful of them include an epic on The First Crusade *Jerusalem Delivered* by Torquato Tasso (1544–1595), the greatest writer of Italian Renaissance.

INTERVIEW

I Read Myself a Librarian: an Interview with Tiina Kull Maire Liivamets 29

An interview with Tiina Kull, who has been working in the library of Adavere for 30 years and was valued as the best librarian of Jõgeva county in 2002.

THE ANSWER PLACE 31

The head of Estonian *Emigree* Literature Department of Tartu Public Library **Tiina Tarik**, a leading specialist of Valga Central Library **Kristi Simpson**, a leading specialist of Viljandi Town Library **Linda Sarapuu** and the head of Foreign Literature Department of Tallinn Central Library **Ludmilla Kapatsõna** ponder upon librarianship and life in general.

ESTONIAN LIBRARIANS' ASSOCIATION

Library Days "Reading Permitted" 33

Library days already took place in 2002 for the twelfth time, initiated by the Estonian Librarians' Association. This time, the Association's cooperation partner was the Estonian Children's Literature Information Centre.

The article provides an overview of the opening of the library days on 21 October at the Conference Hall of the National Library of Estonia, children's literature quiz, Estonian Book Day events on 23 October, information day *About the Possibilities of Using Electronic Information*, the 2nd rural librarians' day where the best rural librarians of 2002 were announced and an information search contest 2002.

LEGAL COLUMN

Working and Rest Time Act Heli Naeris 36
Comments on the legal act which came into force on 1 January 2002.

CONFERENCES & SEMINARS

Learning and Research Activities Move into Digital Environment Ellen Arnover 37

An overview of an international conference *From a Printed Publication to a Digital One*, held on the occasion of the 200th anniversary of Tartu University Library on 12–15 October 2002, where library research and development, and digital environment issues were treated both in general as well as from the aspect of a certain library's work routine.

A Book Science Conference in Vilnius

Tiiu Reimo 38

An overview of an international book science conference *Book Museum: State-of-art and Trends of Development*, where the necessity and possibilities of establishing Lithuanian book museum and general problems in promoting book history were talked about.

The NAPLE was Established Meeli Veskus 38

An overview of a conference of 33 European states' national authorities for public libraries, held on 3–4 October in Copenhagen. At the conference an association of representatives of national authorities for public libraries in European countries (*National Authorities for Public Libraries in Europe – NAPLE*) was established to intensify public library cooperation in Europe.

The Estonian Book Needs to Be Preserved

Maire Liivamets 39

A brief overview of the Oskar Kallas Day (the 19th Estonian Book Science Conference), held on 25 October at the Estonian Literary Museum.

An Estonian Story Tiina Ritson 39

An overview of an exhibition *Kalevipoeg. An Estonian Story* at the Rare Book Department of the National Library of Estonia. It exposes all Estonian-language volumes of our national epic *Kalevipoeg*, including school editions and retells.

NEWS

In Memoriam: Merike Kaljumäe – a long-standing employee of the Estonian Repository Library

Viktor Kõressaar – a long-standing employee of the Slavic and Baltic Division of the Humanities and Social Sciences Library of New York Public Library. Also published articles on linguistics, literature, history and mythology; has held the post of Estonian Culture Foundation in the United States.

An Addressing of the Year of Friedrich Reinhold Kreutzwald and the Dates of Major Events

Mihkel Volt 41

Congratulations: **Evi Rannap** – 70 42

A long-standing Chair of Library and Information Science at the Information Sciences Department of Tallinn Pedagogical University, a professor; the President of Estonian Librarians' Association in 1988–1991.

Üle 200 000 professionaalse töövahendi raamatukogudele!

Suurim valik soodsaimate hindadega raamatukilesid Eestis!

Säästa raha vajalike töövahendite hankimiseks!

Artica arvutilaud (4148) hinnad alates 5000.-

Bild 960 (4041)

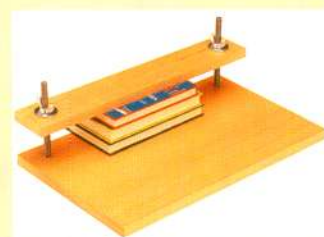
Esitlusalused (109) hinnad alates 1440.-

Raamatute tagastuskapid (4237)

Raamatukäru (4051) hinnad alates 2135.-

Kõitmisalus (2711) hind 1310.-

Raamatu puhastusvahend hind 210.-

Raamatukiled: uskumatult suur valik ja head hinnad!

Tule küsi toodete katalooge!

Lisainformatsioon ja tellimused:

ATP PRO (Taimi Kull)

Kuhlbari 1-425, Tallinn

Tel. (0) 620 7593 või (0) 620 7614

e-post: taimi@atp.ee

internet: www.atp.ee (hinnakirjad)